
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка**

Стрілець С. І., Лілік О. О., Кисла О. Ф., Сазонова О. В.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
В СИСТЕМІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ В ГАЛУЗІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка**

Стрілець С. І., Лілік О. О., Кисла О. Ф., Сазонова О. В.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
В СИСТЕМІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ В ГАЛУЗІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК**

Чернігів – 2021

УДК 378.091.27(072)

С 85

Рецензенти:

доктор пед наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ ДДПУ *Інна ХИЖНЯК*;

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка *Ольга ФЕДІЙ*;

доктор педагогічних наук, професор Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка *Тетяна ГАВРИЛЕНКО*

Стрілець С. І., Лілік О. О., Кисла О. Ф., Сазонова О. В.

С 85 **Кваліфікаційна робота в системі освітньо-професійної підготовки в галузі початкової освіти:** навчально-методичний посібник. – Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2021. – 108 с.

УДК 378.091.27(072)

У виданні представлено систематизовані основні принципи написання кваліфікаційних робіт для студентів факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Подано загальні вимоги до етапів виконання дослідження, його структури, обсягу, складових, а також технічні правила оформлення науково-дослідної роботи (цитування, посилання, бібліографічний опис видань, приклади скорочень слів). Зазначено обов'язки наукового керівника. Конкретизовано критерії оцінювання роботи. Додатково подано зразки необхідних для захисту документів.

Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Протокол № 10 від 30 червня 2021)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Перелік компетентностей, якими повинні оволодіти студенти за підсумками випускової кваліфікаційної роботи	7
Програмні результати навчання	8
 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ІЗ ПЕДАГОГІКИ	10
Етапи виконання	10
Організаційно-підготовчий етап	10
Графік виконання кваліфікаційної роботи	11
Інформаційний етап	11
Етап реконструкції	13
Аналітичний етап	13
Наративний етап	13
Написання й оформлення тексту кваліфікаційної роботи	13
Технологія та методи організації експериментального дослідження	15
 ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 ПОЧАТКОВА ОСВІТА	19
Послідовність виконання кваліфікаційної роботи	19
Алгоритм виконання кваліфікаційної роботи	20
Графік виконання кваліфікаційної роботи на тему: «Вдосконалення форм і методів національно-патріотичного виховання молодших школярів» магістрантки I року навчання Петренко Наталії Юріївни	22
Визначення завдань дослідження	24
Відбір методів дослідження	25
Зміст кваліфікаційної роботи	26
Анотації	28
 ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ	29
Основні нормативні параметри форматування наукового документа	29
Стилістичні особливості наукових робіт	31
Наукове керівництво	32
Порушення академічних норм та типові помилки під час написання кваліфікаційних робіт	32
Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	34
Захист і оцінювання кваліфікаційної роботи	35
Комп'ютерна презентація	36

Пам'ятка студенту для захисту кваліфікаційної роботи.....	37
Відгук наукового керівника	38
Рецензія.....	39
Процедура захисту кваліфікаційної роботи	39
 ЛІТЕРАТУРА.....	 42
 ДОДАТКИ	
Додаток А. Освітньо-професійна програма. Початкова освіта другого (магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузь знань 01 Освіта/Педагогіка ..	43
Додаток Б Список тем кваліфікаційних робіт з педагогіки.....	57
Додаток В Зміст кваліфікаційної роботи.....	63
Додаток Г Зразки основних елементів зі вступу до кваліфікаційних робіт	64
Додаток Д Зразок вступу до кваліфікаційної роботи.....	66
Додаток Е Приклад формулювання висновків до кваліфікаційної роботи з педагогіки	70
Додаток Ж Зразок опису експериментальної частини (фрагменти).....	72
Додаток З Зразок оформлення експериментальної частини дослідження.....	76
Додаток И Завдання і графік виконання кваліфікаційних робіт	88
Додаток І Зразок титульної сторінки кваліфікаційної роботи.....	90
Додаток К Приклади оформлення бібліографічного опису в списку джерел, який наводять у кваліфікаційній роботі.....	92
Додаток Л Засоби міжфразового зв'язку в науковій праці.....	94
Додаток М Мовні засоби, які використовуються під час цитування і переказу використаних джерел.....	95
Додаток Н Опорні словосполучення щодо аналізу наукових джерел.....	96
Додаток П Декларація щодо унікальності текстів роботи та невикористання матеріалів інших авторів без посилань	97
Додаток Р Відгук наукового керівника на кваліфікаційну роботу магістра.....	98
Додаток С Інструкція для інтерпретації звіту подібності в антиплагіатній системі	99

ПЕРЕДМОВА

Серед питань інноваційних перетворень у вищій школі, пошуку шляхів оптимізації навчального процесу, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, підвищення ролі їх самостійної роботи, рівня фундаментальної та професійної підготовки студентів, чільне місце займає проблема написання кваліфікаційних робіт. Відбувається зміна освітньої парадигми: пропонується інший зміст, інші підходи, права, відношення, поведінка, інший педагогічний менталітет. Усе це свідчить про розгортання інноваційних процесів у системі освіти. Як істотний елемент розвитку освіти інновації виражаються в тенденціях накопичення і впровадження нововведень в освітній процес, що в сукупності призводить до якісних змін його змістовних і технологічних аспектів. Підготовка майбутніх учителів початкових класів пов'язана з відмовою від відомих штампів, стереотипів у навчанні, вихованні та розвитку особистості студента, виходить за рамки чинних нормативів, створює нові нормативи особистісно-творчої, індивідуальної спрямованості діяльності педагога, нові педагогічні технології. Потреба у використанні спеціальних освітніх ресурсів, що мають педагогічну спрямованість і розроблені фахівцями, особливо зростає у вищих освітніх установах, які безпосередньо здійснюють підготовку педагогів. Введення інновацій у процес навчання повинно спиратися на знову розроблені філософські основи освіти, відповідні вимогам часу. Технологія навчання пов'язана з оптимальною побудовою і реалізацією навчального процесу з урахуванням гарантованого досягнення дидактичних цілей. Сучасна освітня стратегія орієнтує педагогів вищої школи на конструювання та побудову навчання на основі єдності процесів соціалізації та індивідуалізації особистості, на принципи взаємодії та розвитку суспільних, освітніх, наукових і педагогічних структур з урахуванням пріоритетів активної державної підтримки прогресивних нововведень і тенденцій. Згідно з Конституцією України, відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, навчальні заклади III-IV рівнів акредитації здійснюють підготовку магістрів. За статтею 2 Закону «Про вищу освіту», це – «другий (магістерський) рівень вищої освіти, відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій, передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності».

Підвищення якості підготовки магістрів на факультеті дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, забезпечення безумовної конкурентоспроможності диплома нашого ЗВО вимагає вдосконалення всіх форм освітнього процесу. Важливим напрямом науково-дослідної роботи в межах освітнього процесу є написання й захист кваліфікаційних робіт.

З урахуванням загальноприйнятих у системі вищої освіти правил, вимог і норм, що висуваються до написання та оформлення наукових робіт, було впорядковано цей посібник. Указівки до підготовки й захисту кваліфікаційної роботи студентів розроблені до вимог Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти, Закону України «Про вищу освіту». Національної рамки кваліфікацій.

У виданні узагальнено й систематизовано методичний досвід написання кваліфікаційних робіт, що міститься в різних методичних рекомендаціях і посібниках.

На думку авторів, методичні рекомендації нададуть студенту можливість правильно та кваліфіковано написати кваліфікаційні роботи з дотриманням усіх стандартів щодо їх

оформлення. У посібнику сформульовано основні вимоги до виконання дослідження, подано опис процесу підготовки й оформлення рукопису кваліфікаційних робіт та рекомендації щодо запобігання помилок, зразки оформлення структурних елементів робіт й списку літератури; окреслена процедура захисту робіт.

Підготовка кваліфікаційних робіт – важлива форма самостійної, навчальної та наукової роботи студентів. Згідно із законом «Про вищу освіту», у межах навчання в ЗВО III-IV рівнів акредитації студент може здобути початковий рівень вищої освіти, що відповідає ступеню молодшого бакалавра; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень. Ці рівні відповідають певним кваліфікаційним рівням Національної рамки кваліфікацій і передбачають здобуття відповідного рівня загальнокультурної і професійно орієнтованої підготовки, окрім того, студенти мають опанувати загальні засади методології наукової та професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності. Для забезпечення реалізації цих завдань студенти мають успішно виконати відповідну освітню (освітньо-професійну) програму. Складовою програми з підготовки майбутніх учителів початкової школи і є виконання кваліфікаційних робіт.

Кваліфікаційна робота – це самостійно виконане наукове дослідження студента, яке здійснюється на завершальному етапі навчання в закладі вищої освіти за програмою підготовки магістра і спрямоване на самостійне вирішення конкретних науково-дослідницьких завдань. Кваліфікаційна робота має комплексний характер, вона відображає рівень теоретичних знань і практичних навичок випускника, його здатність до наукової та педагогічної діяльності. Кваліфікаційна робота передбачає систематизацію, закріплення, поглиблення та розширення теоретичних і практичних знань за спеціальністю, вияв навичок застосування цих знань для вирішення конкретних науково-дослідницьких завдань у галузі педагогіки, методики навчання у початковій школі.

Робота магістра має:

- відповідати сучасному рівню розвитку науки, а її тема – бути актуальною;
- відбивати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність використання яких всебічно обґрунтовується в кожному конкретному випадку їхнього використання;
- містити принципово новий матеріал, що містить опис нових фактів, явищ і закономірностей;
- узагальнювати раніше відомі положення з інших наукових позицій або в зовсім іншому аспекті;
- передбачати елементи наукової полеміки;
- наводити вагомі й переконливі докази на користь обраної концепції, всебічно аналізувати і доказово критикувати протилежні їй погляди.

Цінність кваліфікаційної роботи визначається її науково-дослідним значенням, логічністю, аргументованою базою, чітким і послідовним викладом матеріалу. Велике значення має вміння автора працювати з науковою літературою, орієнтуватися в різноманітності думок, виділяти головне, порівнювати й аналізувати різні погляди, висловлювати власні думки з приводу основних наукових проблем.

Основні **завдання** підготовки та захисту кваліфікаційних робіт:

- систематизація та поглиблення теоретичних знань із відповідних навчальних дисциплін;
- вироблення навичок застосування теоретичних знань у процесі розв’язання конкретних практичних завдань;
- оволодіння первинними навичками методики ведення самостійної наукової дослідницької роботи; пошуку інформації, читання наукової літератури, критичного відбору

та аналізу матеріалу із досліджуваної теми, організації дослідження із використанням стандартних методик і процедур;

– розвиток у кожного студента вмінь поєднувати елементи реферативності й творчого пошуку, що одночасно забезпечує об'єктивний аналіз напрацьованого попередниками матеріалу з досліджуваної проблеми і продукує самостійні спостереження й висновки молодого науковця, тобто уміння вести дослідження;

– засвоєння методів грамотного ведення, оформлення та редагування наукового стилю письма, а також виконання практичної аналітичної роботи: тез, статей, планів-конспектів уроків і позакласних заходів;

– підготовка студента до здійснення подальшої науково-дослідної діяльності;

– формування компетенцій, пов'язаних із професійною діяльністю.

Кваліфікаційна робота містить наукову інформацію, що найбільш повно розкриває результати пошуку із детальним описом методики дослідження (фактичний матеріал, теорії, методи та методики дослідження). Основою такої роботи має бути матеріал, що містить опис нового фактажу, явищ або закономірностей, а також раніше відомого матеріалу, наукової позиції автора, власного ракурсу дослідження. Така робота має відповідати таким вимогам, як оригінальність та унікальність наукових положень, чітке обґрунтування методології наукового дослідження.

Для виконання кваліфікаційних робіт студентам стануть у нагоді компетенції, сформовані в результаті навчання в ЗЗСО і пов'язані з пошуком та обробленням різноманітної інформації, а також набуті в результаті освоєння дисциплін освітньо-професійної підготовки.

Таблиця 1

**Перелік компетентностей, якими повинні оволодіти студенти
за підсумками випускової кваліфікаційної роботи**

Інтегральна компетентність	<i>Здатність компетентно розв'язувати комплексні задачі і проблеми в галузі початкової освіти, що передбачає дослідницьку та інноваційну професійну діяльність у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов.</i>
ЗК1	<i>Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</i>
ЗК 2	<i>Здатність генерувати нові ідеї.</i>
ЗК 3	<i>Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</i>
ЗК 4	<i>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</i>
ЗК 6	<i>Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</i>
ФК1	<i>Здатність проектувати освітній процес в початкових класах з урахуванням різноманітних психологічних, педагогічних, методичних факторів; передбачати можливі наслідки їх застосування.</i>
ФК2	<i>Здатність організовувати освітній процес в початкових класах з використанням традиційних та інноваційних технологій, методів, прийомів та засобів.</i>
ФК3	<i>Здатність аналізувати, критично оцінювати, порівнювати факти, явища, досвід оновлення теорії і практики освіти в різних країнах.</i>
ФК4	<i>Здатність до проведення, аналізу, інтерпретації та оформлення результатів психолого-педагогічного дослідження.</i>
ФК6	<i>Здатність здійснювати моніторингову діяльність в початковій школі.</i>
ФК7	<i>Здатність надавати методичну допомогу колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів.</i>

Програмні результати навчання

ПРН 1	Виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, dbати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію; діяти соціально відповідально, реалізувати освітні реформи.
ПРН 2	Бути готовим проявляти ініціативу, приймати відповідальні, обґрунтовані рішення в стандартних і нестандартних ситуаціях.
ПРН 3	Володіти знаннями методології, теорії, технології, методів та організації наукової діяльності для органічної єдності змісту освіти й програм наукової діяльності.
ПРН 4	Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загально-культурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння.
ПРН 5	Уміти ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді. Володіти навичками самоорганізації і саморегуляції.
ПРН 6	Володіти практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань. Знати основні нормативно-правові документи в галузі початкової освіти. Знати основні тенденції модернізації початкової освіти в теоретичному та практичному аспектах.
ПРН 10	Уміти проектувати власну педагогічну діяльність, визначати цілі й завдання всіх етапів навчальної та виховної роботи, прогнозувати очікувані результати з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів.
ПРН 11	Володіти уміннями й навичками організації освітнього процесу в початкових класах з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого і компетентнісного підходів. Здатність добирати та застосовувати інноваційні технології навчання у початковій школі; здатність упроваджувати інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід (досвід системи освіти в Фінляндії, Норвегії тощо) у процес навчання певної освітньої галузі початкової школи.
ПРН 12	Уміти визначати закономірності і тенденції розвитку освіти у різних країнах, регіонах світу; виявляти умови ефективності педагогічної діяльності і враховувати їх при організації власної праці на основі знань про стан та тенденції розвитку сучасної освіти.
ПРН 13	Уміти розробляти, проводити власні дослідження практичних і теоретичних аспектів освіти, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі початкової освіти; описувати, аналізувати та критично оцінювати одержані експериментальні дані; дотримуватись принципів академічної доброчесності; узагальнювати та презентувати власний педагогічний досвід.
ПРН 15	Уміти здійснювати моніторингову діяльність (цілепокладання, планування, розроблення інструментарію, проведення, аналіз та інтерпретацію результатів моніторингового дослідження). Уміти застосовувати інформаційно-комунікаційні та комп'ютерні технології для оцінювання результатів навчання учнів. Уміти здійснювати оцінювання процесу і результатів власної педагогічної діяльності. Уміти здійснювати оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти.
ПРН 16	Уміти надавати методичну допомогу колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти. Уміти взаємодіяти з педагогічними працівниками на засадах партнерства і підтримки.

Гармонія змісту й форми кваліфікаційних робіт досягається дотриманням послідовності її виконання, знанням певної системи правил і принципів. У процесі виконання дослідження мають значення не лише навички анотування й реферування наукової інформації, а й формування самостійності наукового мислення, обґрунтованого вибору об'єкта вивчення, знання сучасних методів дослідження, вміння правильно організувати науковий пошук, оформити отримані результати відповідно до пропонованих вимог і нормативних документів.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ІЗ ПЕДАГОГІКИ

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 013 Початкова освіта містить два основні елементи: засвоєння методики організації науково-дослідної роботи, робота над науковим дослідженням під керівництвом викладачів. Наукова робота проводиться в межах освітнього процесу та поза його межами через участь у роботі наукових гуртків.

Завдання для виконання кваліфікаційної роботи оформляється відповідно до зразка, поданого в додатках, і додається до кваліфікаційної роботи. Завдання до кваліфікаційної роботи має бути виданим студентам денної форми навчання в перші два тижні після початку навчання; для заочної форми здобуття вищої освіти – під час екзаменаційної сесії. Зміна теми кваліфікаційної роботи допускається у виняткових випадках за обґрунтованим клопотанням самого студента або за ініціативою наукового керівника. Завідувач кафедри призначає керівника, який забезпечує методичне та наукове керівництво, групові та індивідуальні консультації за складеним спільно зі студентом графіком.

Стандартизація на сьогодні охоплює всі елементи наукового дослідження: мову, композицію, бібліографічний апарат. Тому необхідно знати не тільки особливості письмової наукової мови, основні закономірності функціонального стилю наукової літератури, але й основні стандарти, у яких закріплені вимоги до оформлення наукових робіт.

Етапи виконання

У сучасній науці виділяють такі етапи наукового дослідження:

1. Організаційно-підготовчий етап.
2. Інформаційний етап.
3. Етап реконструкції.
4. Аналітичний етап.
5. Наративний етап.

Організаційно-підготовчий етап

У відведені відповідною кафедрою терміни студент має обрати тему кваліфікаційної роботи. Теми кваліфікаційних робіт пропонують студентам залежно від наукової тематики кафедри, з урахуванням наукових інтересів студентів. Орієнтовний перелік тем представлено у додатку Б. Зацікавленість студента – важливий фактор успішного виконання дослідження, і його варто якомога повніше використовувати. Тема кваліфікаційної роботи може бути сформульована на основі тем попередніх досліджень, виконаних студентами – курсових робіт. До остаточного затвердження тематики можливим є коригування теми відповідно до пропозицій студентів. Це дає змогу стимулювати творчий пошук та самостійність наукового дослідження.

Після вибору теми студент має ознайомитись із графіком виконання кваліфікаційної роботи, визначити об'єкт і предмет дослідження, його структуру. Невиконання вчасно графіка може бути підставою для висновку про несвоєчасність і недобросовісність виконання кваліфікаційної роботи.

Теми кваліфікаційних робіт формуються студентом спільно з науковим керівником на початку навчального року, обговорюються на засіданні кафедри, а остаточний варіант затверджується вченою радою факультету.

Графік виконання кваліфікаційної роботи

№ з\п	Виконані заходи	Термін виконання
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи студентом та обговорення її з науковим керівником, (завідувачем кафедри).	перший тиждень вересня
2.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри	засідання кафедри у вересні
3.	Виконання кваліфікаційної роботи з урахуванням методичної допомоги наукового керівника	1 рік та 3 місяці
4.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	засідання кафедри у листопаді

Першим кроком написання кваліфікаційної роботи є складання плану дослідження. Найчастіше дослідники звертаються до хронологічного або предметного викладу матеріалу. План кваліфікаційної роботи обов'язково має бути погоджений із науковим керівником ще до початку роботи над її текстом.

Інформаційний етап

На цьому етапі дослідження відбувається пошук та опрацювання літератури. Робота розпочинається з відділу каталогів та залу періодики. Студенти мають орієнтуватися на каталог та читальні зали бібліотеки університету.

Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин, конкретніше, точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження.

У процесі роботи з науковою літературою та документами студентам рекомендовано робити нотатки. Нотатки виконують на окремих картках, які можна розташовувати або за алфавітом, або за основними питаннями, що розкривають зміст роботи. Картки дозволяють створити робочу картотеку, яку досить легко поповнювати і контролювати. Матеріали робочої картотеки використовують для складання списку літератури, тому бібліографічні описи на картках мають бути повними, відповідати вимогам стандарту оформлення списку літератури (Додаток К). Крім основних відомостей про видання, на картках можна помістити анотацію, а також шифр документа і назву бібліотеки, у якій він зберігається. Складену з теми роботи картотеку необхідно дати на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, котрі треба опрацювати в першу чергу, а також ті, що слід вилучити з картотеки або ввести до неї.

Зібраний матеріал потребує сортування і критичної оцінки. Починаючи дослідження, студент має ознайомитись із найбільш сучасною критичною літературою з обраної теми. Новіші праці, як правило, є більш повними й точними. Окрім того, дослідження теми варто починати з узагальнювальних праць, що дають змогу охопити проблемне поле дослідження, а відповідно більш чітко окреслити питання, що потребують розв'язання.

Окремо слід відзначити випадки, коли студентське дослідження присвячене поглядам або вченню якогось педагога на основі дослідження відповідних праць. Якщо це так, то, аналізуючи матеріал, пропонуємо звернутись до таких трьох груп:

- офіційні документи;
- дослідження, тобто праці педагогів, написані на цю тему на основі джерел;
- допоміжна література (словники, довідники, енциклопедії).

Будь-яке дослідження ґрунтується на працях попередників. Тому проблема цитування та узагальнення посідає важливе місце у процесі роботи з джерелами. Під час непрямого цитування (переказ, викладення думок інших авторів своїми словами) варто бути якомога

більш точним під час викладення думок автора, коректним щодо оцінювання його висновків і подавати відповідні посилання на джерело.

У процесі **цитування** радимо дотримуватися таких рекомендацій:

1) під час виконання дослівних виписок, що пізніше в тексті можуть стати цитатами, потрібно бути особливо обережними; кожна цитата обов'язково має супроводжуватися посиланням на джерело;

2) цитування не має бути ні надмірним, ні недостатнім, оскільки це знижує рівень науковості праці;

3) переписувати потрібно дослівно, разом із помилками і знаками пунктуації, що є в оригіналі;

4) цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне; текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;

5) наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується також вираз «так званий»;

6) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, у кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

7) посилання в тексті роботи на джерела слід позначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «у роботах [1-7]...».

Під час написання кваліфікаційної роботи автор має давати посилання на джерела, наведені в «Списку використаних джерел». Такі посилання уможливають пошук документа і перевірку достовірності відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися варто на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, не вміщений в останньому виданні.

Якщо використовують відомості з джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, таблиць, до яких автор звертається в роботі.

Цитувати науковців-теоретиків чи методистів потрібно не лише у процесі розробки теоретичної позиції дослідження (у теоретичному розділі вашої роботи), а й під час аналізу конкретного матеріалу. Так ви не лише виявите свою ерудицію, а й убережете себе від можливих помилок.

Перефразовування (переказування), як правило, становить матеріал для більшої частини тексту кваліфікаційної роботи. Це означає, що вже на етапі нотаток студент починає писати текст своєї праці. Слід прагнути передати думку автора якнайближче до оригіналу з використанням власної лексики. Для уникнення плагіату необхідно дотримуватись таких підходів: виділити основні ідеї, змінити структуру речень, використовувати синоніми або слова з подібним значенням, змінювати форми слів. При цьому наприкінці речень обов'язково мають бути посилання. Особливою формою фактичного матеріалу є цитати, що органічно вписуються в текст дослідження під час аналізу позицій автора, їх використовують для того, щоб без перекручень передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів під час порівняння різних точок зору. Виходячи з їх змісту, автор роботи здійснює аналіз і синтез, будує систему обґрунтованих доказів. Цитати використовуються і для підтвердження окремих суджень, які висловлює студент.

Зазвичай прочитання й подальші студії здійснюються за академічними виданнями – повним зібранням творів (для художньої літератури) або публіцистики чи науково-критичних праць відомих науковців, які (видання) містять науковий коментар текстів; словників, теоретичних розвідок; за першодруками. Якщо такі видання відсутні, бажано використо-

увати книги, видані або фаховими видавництвами (наприклад, «Наука», «Наукова думка», «Освіта», «Педагогічна преса», «Академія», «Академвидав», «Знання», «Кондор» тощо), або, якщо твір (твори), студії тривалий час не перевидався (-лися) (наприклад, через ідеологічні причини), то доцільно звернутися до прижиттєвих журнальних (газетних) чи окремих публікацій автора, закордонних видань.

Узагальнення дає змогу одним реченням передати зміст цілого розділу або цілої авторської праці. Працюючи над роботою, студент має пам'ятати, що однією з вимог до написання роботи є її самостійність та творчість. Робота, перенасичена посиланнями, запозиченнями зі статей, підручників, монографій, не може бути позитивно оцінена. Кваліфікаційну роботу слід писати гарною літературною мовою.

Робота, у якій буде виявлено ознаки плагіату, знімається з розгляду, а її авторові виставляється оцінка «незадовільно».

Етап реконструкції

Після опрацювання різноманітних джерел та літератури постає проблема виділення достовірних фактів. Факти – основа будь-якого дослідження, і тому перевірка їхньої істинності (верифікація) невіддільна від роботи із довідковим апаратом. Перевірка достовірності інформації, яку зустрічаємо у джерелах, може вимагати різних розумових операцій. Часом найефективнішими кроками можуть бути звернення до довідкової літератури чи порівняльний аналіз відомостей, що містяться у різних документах. Важливо також перевірити надійність джерела, звідки взято твердження. З цією метою потрібно звернути увагу на репутацію джерела інформації, на компетентність її автора, на те, первинним чи вторинним є джерело, на яке він посиляється. Корисно також знати, які суб'єктивні мотиви могли впливати на висновки автора (релігійні та політичні переконання, особисті та історичні обставини).

Аналітичний етап

На цьому етапі відбувається аргументування власних спостережень над об'єктом дослідження на основі напрацювань попередників. Після встановлення істинності фактів постає питання осмислення та віднаходження зв'язків і залежностей між явищами і подіями. На цьому етапі створюється власне наукове знання. Дослідник намагається осмислити і зіставити наявні в його розпорядженні факти, порівняти можливі трактування цих фактів, відстежити тенденції і закономірності. На цьому етапі студент найповніше реалізує своє право на власне розуміння проблеми, що є темою кваліфікаційної роботи.

Наративний етап

Написання й оформлення тексту кваліфікаційної роботи

Структура кваліфікаційної роботи містить такі основні елементи:

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Список скорочень і умовних позначень (за потреби).
3. Вступ.
4. Основна частина (поділена на два чи три розділи).
5. Висновки.
6. Список використаної літератури.
7. Додатки (за потреби).

Зміст відповідає планові роботи, про який йшлося вище. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Указується лише номер початкової сторінки пункту плану (Додаток В).

Вступ. Завдання вступної частини – зорієнтувати у тематиці праці, представити тему роботи і дослідницьке завдання, пояснити, у чому полягає цінність дослідження, а також змалювати історичний, суспільний чи інтелектуальний контекст, до якого належить явище, що розглядається. Вступ можна написати і до впорядкування основної частини роботи. Але в цьому випадку (навіть для досвідченого дослідника) його доводиться неодноразово переробляти. Тому більш доцільно його писати на підсумковому етапі роботи, засвоївши науковий стиль і лексичні звороти письма. Так як завдання і структура роботи визначені в плані, відсутність вступу не буде гальмувати написання роботи.

У вступі обов'язково обґрунтовується актуальність (чому тема є цікавою для дослідження) кваліфікаційної роботи. Актуальність теми обґрунтовують шляхом формулювання фундаментальної та часткових проблем, яким присвячена кваліфікаційна робота, критичному аналізу та порівнянню з відомими розв'язаннями проблеми, стисло викладається історія питання (рівень вивчення теми) за хронологічним чи концептуальним принципом.

Обґрунтування вибору теми зазвичай полягає у визначенні її актуальності для сьогодення, теоретичного і практичного значення, слабкої розробленості в педагогічній науці. На вибір теми можуть впливати й інші фактори: зацікавленість студента, участь у науковому гуртку, зв'язок із майбутньою професійною діяльністю. Зазвичай завершують це обґрунтування приблизно так: «Усе це зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.... Цим визначився вибір теми кваліфікаційної роботи». Зазвичай обґрунтування актуальності займає приблизно 2-3 абзаци.

У вступі має бути схарактеризована інформаційна база роботи, що покликана підтверджувати достовірність аналітичних оглядів, записок. У кваліфікаційній роботі вона може вміститися в кількох абзацах: «У роботі використана в основному перекладна література, так як у вітчизняних виданнях ця тема поки що не знайшла належного розвитку», або «... використана вітчизняна і перекладна навчальна і періодична література, а також матеріали збірників наукових праць, дані проведених опитувань і анкетувань» та ін. Наводиться також характеристика електронної інформації – 1 абзац.

Вступ може мати (або не мати) обмеження теми і інші зауваження. (Наприклад, «Тема кваліфікаційної роботи охоплює широке коло проблем... Основна увага в представлений роботі приділена...»).

У вступі обов'язково потрібно вказати **об'єкт і предмет дослідження**. Предмет дослідження змістовно визначає тему (назву) кваліфікаційної роботи. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи, яка вказується на титульному аркуші, як її назва.

Мету дослідження (1 речення) необхідно формулювати так, щоб вона указувала на об'єкт та предмет дослідження. Відповідно до мети визначаються основні **завдання дослідження** (залежно від кількості розділів і підрозділів, 4-7). Вони мають відображати змістові, а не процесуальні аспекти роботи, для чого доцільно використовувати такі їх формулювання, як-от: «*Проаналізувати...*», «*Визначити...*», «*Схарактеризувати...*», «*Описати...*», «*Провести...*», «*Розробити*». Приклади оформлення вступу представлено в додатку Д, формулювання категоріального апарату дослідження – додаток Г.

ТЕХНОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Технологія педагогічного дослідження – система (послідовність) взаємопов'язаних методологічних, методичних та організаційно-технічних процедур, спрямованих на отримання достовірних висновків щодо педагогічного процесу або явища, яке досліджується.

Концепція дослідження є найважливішою складовою в його проведенні. Концепція дослідження – це комплекс ключових положень методологічного характеру, що визначають підхід до дослідження і організації його проведення, тобто це не тільки система теоретичних поглядів на розуміння і пояснення об'єкта і предмета дослідження, але ще і генеральний задум, що визначає стратегію дій, план дослідження. Будь-яка концепція включає в себе тільки ті положення, ідеї, погляди, які можливі для практичного втілення в дослідження тієї чи іншої системи, процесу, явища.

Методика – це сукупність взаємопов'язаних методів, спеціально підібраних відповідно до цілей та завдань дослідження. Поняття «метод педагогічного дослідження» може бути застосовано в значенні спеціальної методики вирішення конкретної наукової педагогічної проблеми. В цих конкретних методиках реалізуються методологічні принципи і проявляється загальне не тільки для даної проблеми, але й для багатьох інших способів пізнання. Проте, специфіка конкретної методики визначається, перш за все, характером того наукового завдання, яке вирішується з її допомогою. Арсенал конкретних методик сучасної педагогіки, надзвичайно великий. Форми, які вони приймають, теж різноманітні і визначаються своєрідністю галузі педагогіки та проблеми, що досліджується. Педагогіка має два основних методи отримання наукових фактів для подальшого аналізу – **спостереження та експерименту**, які мають різноманітні модифікації.

Спостереження – цілеспрямоване та планомірне сприйняття педагогічних явищ, результати яких фіксуються експериментатором. Спостереження стає методом педагогічного дослідження лише тоді, коли воно не обмежується описом фактів, які існують, а пояснює їх психолого-педагогічну природу. Сутність спостережень – у науковому тлумаченні фактів, а не в їх реєстрації. Власне, існують ще й життєві спостереження. Але, на відміну від наукових, вони не цілеспрямовані, не систематизовані, не організовані, випадкові і не планові.

Педагогічний експеримент є комплексним методом і тому передбачає поєднання методів спостереження, бесіди, анкетування, створення спеціальних ситуацій тощо на всіх етапах кожного з видів експерименту. Розрізняють два види експерименту: лабораторний та природний. Характерною ознакою лабораторного експерименту є те, що його проводять в лабораторних умовах, тобто за допомогою спеціальної апаратури, а дії піддослідного визначаються інструкцією (піддослідний знає, що над ним проводять експеримент, але, як правило, не знає, в чому сутність експерименту, що конкретно досліджується, з якою метою). Такий вид експерименту при підготовці кваліфікаційних робіт магістрів не використовується. Природний експеримент за своїм задумом повинен виключати ту напругу, яка виникає у піддослідного, який знає, що над ним проводять експеримент. В основному діяльність піддослідних вивчається в наближеному до життя оточенні, звичних формах діяльності (зазвичай це шкільний колектив, позашкільна діяльність, сім'я тощо). Експериментатор намагається перевести дослідження в повсякденне життя, спрямовуючи педагогічний процес у школі у відповідності до завдань експерименту.

Психолого-педагогічний експеримент (є варіантом природного експерименту) – передбачає активне формування психічних якостей, процесів, що досліджуються безпосередньо під час освітнього процесу. Дослідник сам активно викликає психічні процеси в зв'язку з поставленими завданнями: змінює умови діяльності; змінює досліджуване явище; повторює досліджуване явище. Психолого-педагогічний експеримент передбачає:

1. Цілеспрямоване відокремлення досліджуваного явища від інших.
2. Активну позицію дослідника при втіленні інновацій в педагогічний процес.
3. Контрольований педагогічний вплив на вихованців.
4. Наявність умов, за яких досліджуване явище піддається обліку.
5. Повтор педагогічних явищ в приблизно одних і тих самих умовах стільки разів, скільки необхідно для перевірки гіпотези.

Педагогічний експеримент повинен задовольняти певним критеріям науковості:

1. Привнесення в педагогічний процес нового з метою отримання бажаного результату.
2. Забезпечення умов, що дозволяють виявити залежність між педагогічним впливом і його результатом.
3. Документальна фіксація та достатньо повний облік параметрів (показників) досліджуваних явищ та процесів.
4. Забезпечення обґрунтованості та достовірності висновків.

Існують **загальні вимоги** щодо проведення науково-педагогічного експерименту:

1. Наявність педагогічного колективу, що має готовність і бажання до експериментальної роботи та впровадження у практику інновацій.
2. Наявність у експериментатора гіпотези (припущення), яка спрямована на отримання нового результату, що сприятиме підвищенню ефективності педагогічного процесу.
3. Забезпечення педагогічного процесу всім необхідним для регулювання педагогічних впливів та фіксації їх наслідків.
4. Дотримання правила не нашкодити здоров'ю дитини, її розвитку, виконання вимог, які висувуються навчальним планом та програмою.
5. Прагнення до наукової чесності, добросовісності у зборі та інтерпретації фактів, достовірності в формулюванні висновків.
6. Доброзичливе ставлення до дітей та встановлення стосунків довіри з адміністрацією, батьками та дітьми з метою забезпечення атмосфери творчості, взаємодопомоги для ефективного проведення експерименту.

Підбір методів залежить від виду та мети експерименту. Ретельний вибір та реалізація методів дослідження визначає успіх у досягненні цілей експерименту. Розробка, поєднання методів або їх груп стає ядром формування методики дослідження. У свою чергу, на основі підібраної методики розробляється комплексна процедура дослідження, що є важливим елементом технології педагогічного експерименту. Технологія експерименту охоплює взаємопов'язану сукупність методів та процедур збору даних, обробки та подання даних, інтерпретації, аналізу даних, реалізації формувального педагогічного впливу, застосування отриманих результатів у педагогічній практиці.

Отже, розгляд та характеристика методів дослідження є важливим компонентом процесу організації педагогічного експерименту.

Близький до спостереження метод – **аналіз продуктів діяльності**. Тобто досліджується не сама діяльність, а продукт її (малюнки, твори, поробки тощо). Об'єктом вивчення при цьому є психічні процеси, які реалізуються в продуктах діяльності. Наприклад, у житті дитини молодшого шкільного віку чималу роль відіграє малюнок. Дитина ще не може досконало передати свої почуття, переживання словами, тому аналізуючи малюнки психологи, педагоги роблять висновки стосовно тих психічних процесів, які відбуваються у дитини. У центрі такого роду дослідження – не процес малювання дитини, а сам малюнок.

Бесіди застосовуються як самостійний або додатковий метод дослідження з метою з'ясування того, що було не достатньо зрозуміло при спостереженні. Бесіда проводиться за певним заздалегідь написаним планом з виділеним переліком питань, що потребують з'ясування. Бесіда, на відміну від інтерв'ювання, ведеться у вільній формі, без запису відповідей співрозмовника.

Інтерв'ювання – це різновид методу бесіди. При підготовці до інтерв'ювання також заздалегідь складають запитання і ці запитання послідовно ставляться тому, з ким проводять інтерв'ю. В цьому випадку відповіді записуються.

Анкетування – передбачає масовий збір матеріалу за допомогою анкет, де відповіді на запитання пишуться тими, кому адресована анкета, - це можуть бути батьки учня, педагоги. Анкета застосовується для отримання таких даних, які в бесіді неможливо виявити.

Ефективність усіх методів, пов'язаних з опитуванням, залежить від змісту і форми питань, що ставляться, тактовного пояснення їх цілей і призначення. Рекомендується, щоб запитання були доступними для розуміння (тобто були розроблені з урахуванням віку дитини, рівня її розвитку), однозначними, короткими, ясними, об'єктивними, не містили відвертої форми навіювання, викликали інтерес та бажання відповідати.

Аналіз педагогічної документації. У документах відображено багато об'єктивних даних, які допомагають експериментатору встановити низку причинних зв'язків, виявити деякі залежності. Скажімо, при аналізі анкети індивідуального розвитку дитини виявляється, що дитина слабка, або в неї якась хвороба і від цього страждає розвиток, наприклад, уваги.

Тестування. Тести – це достатньо короткі, стандартизовані завдання, виконання яких дає можливість в обмежений період часу отримати характеристики щодо індивідуального розвитку дитини, знань, навичок інших особистісних характеристик за певними параметрами. За формою проведення тести можуть бути індивідуальними та груповими, усними та письмовими, бланковими, комп'ютерними, вербальними і невербальними. Комп'ютерні тести прийнято виокремлювати як автоматизовані види тестування, тому що вони здійснюються у формі діалогу піддослідного та комп'ютера. Ці тести отримують велике поширення завдяки полегшенню обробки, результати їх легко опрацювати, подати їх у вигляді графіків, таблиць, малюнків.

Існують **вербальні та невербальні** тести. У випадку вербальних тестів діяльність дитини здійснюється у вербальній, словесно-логічній формі, а невербальних – матеріал подається у вигляді малюнків, креслень та графіків. Ще з метою збору даних, фактів можна використовувати відеозйомку, фотографії, звукозапис. Цей матеріал корисний для підтвердження деяких міркувань, положень, висновків.

Як теоретико-методологічні основи дослідження зазначаються та коротко перераховуються наукові підходи, теорії, позиції окремих науковців, покладені в основу дослідження студента. Методи наукового дослідження перераховуються, змістовно визначається, що саме досліджувалось кожним методом. Вибір методів дослідження повинен забезпечити достовірність отриманих результатів і висновків. У дослідженні, як правило, застосовується відразу кілька методів. Метод має відповідати об'єкту дослідження. Розрізняють міждисциплінарні методи і методи, властиві тільки одній науці. Жоден із дослідницьких методів не є універсальним, тільки поєднання методів сприяє різнобічному підходу до об'єкту тлумачення.

Під час опису **структури роботи** подається інформація про основні структурні елементи кваліфікаційної роботи, загальну кількість сторінок, рисунків і таблиць, опрацьованої літератури тощо. ***Наприклад:** Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, 2 додатків, списку використаної літератури (49 найменувань, з них 8 – іноземною мовою). Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 75 сторінок, основний зміст викладено на 63 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 2 таблиці, загальним обсягом 5 сторінок; 5 рисунків загальним обсягом 5 сторінок. Рекомендований обсяг вступу – 3-5 сторінок.*

Основна частина роботи складається з розділів та підрозділів. Завдання розділів основної частини – переконливо довести та проілюструвати головну думку дослідника-початківця. В основній частині студент послідовно та переконливо викладає факти,

аргументи та докази, які він отримав, опрацювавши відповідний масив джерел та літератури. Кожен розділ має починатись з передмови, де актуалізуються завдання дослідження, які будуть розв'язані в цьому розділі. Наприкінці розділу потрібно сформулювати висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів.

Одним із результатів опрацювання наукової літератури може бути підготовка теоретичного розділу роботи: на це часто націлює перше завдання роботи. У цьому розділі бажано подати тему вашої роботи як педагогічну чи методичну проблему: загальна схема теоретичного розділу на початку трохи нагадує ту частину вступу, де ви обґрунтовували актуальність роботи. Думки викладаються в розгорненому вигляді, широко аргументуються. Часом виникає потреба показати спершу розвиток певної наукової думки (вітчизняної й зарубіжної) в обраному напрямі дослідження, а вже потім окреслювати коло нез'ясованих питань, шляхи й методику їхнього розв'язання. Окреслення теоретичних засад дослідження принагідно супроводжується уточненням предмета і об'єкта дослідження.

У теоретичному розділі обґрунтовується ідея вашої роботи. Наводимо приклади, на нашу думку, вдалого формулювання назви теоретичної частини досліджень (додаток В).

Висновок має містити результати проведеного дослідження. У висновку зазначаються питання, що потребують подальшого дослідження, визначаються перспективи та орієнтири на майбутнє. Небажано у висновках викладати нові факти, ідеї та аргументи, відсутні в основній частині роботи. Висновок – це нагода наголосити на тому, що вже було сказано в основній частині роботи. Важливо, щоб висновки відповідали поставленим завданням, тобто заявлене у завданні має бути підкріплене висновком. Відповідно – скільки завдань, такий обсяг висновків. Він не повинен перевищувати 3-4 сторінки.

Наукове дослідження завершується **списком використаної літератури**. Ця структурна частина наукового дослідження має відповідну назву.

Після остаточного узгодження чернетки з керівником можна оформляти чистовий варіант. Перед тим, як друкувати з чернетки кваліфікаційну роботу, її слід старанно ще раз перевірити, уточнити назви розділів, підрозділів, послідовність розміщення матеріалу, звірити посилання, обґрунтованість і чіткість формулювань висновків і рекомендацій. На всіх етапах виконання роботи обов'язковими є консультації з науковим керівником.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Кваліфікаційна робота з педагогіки допомагає студентові систематизувати набуті теоретичні знання з вивчених дисциплін, перевірити якість цих знань; критично оцінити використані джерела; вивчати й узагальнювати досвід роботи вчителів із певної проблеми; удосконалювати власну педагогічну практику; оволодівати первинними навичками проведення сучасних досліджень.

Кваліфікаційна робота сприяє поглибленому самостійному вивченню певної проблеми, виявляє нахили та наукові зацікавлення, виробляє в студентів уміння працювати з літературою, сприяє формуванню й удосконаленню дослідницьких навичок, допомагає закріпити і практично використати знання із певного кола суміжних наук.

Виконання кваліфікаційної роботи передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети, оскільки автор роботи, з одного боку, має продемонструвати повноту засвоєння навчального матеріалу, широту ознайомлення з літературою з певної проблеми, а з іншого – виявити вміння аналізувати конкретні педагогічні факти, узагальнювати їх і робити обґрунтовані та правильні висновки.

Тематика кваліфікаційних робіт своїм змістом може виходити за межі програми з педагогіки або методик початкової освіти, але водночас має враховувати положення основних її розділів. Зміст кваліфікаційних робіт залежить від об'єкта дослідження. Загальною умовою успішного виконання кваліфікаційної роботи на будь-яку тему є глибоке й усвідомлене розуміння сутності досліджуваного питання. Саме тому варто починати роботу із засвоєння програмового матеріалу з обраної теми, який викладено в курсі з педагогіки або відповідної методики навчання. Це дасть змогу скласти попередній план майбутньої роботи.

До кваліфікаційної роботи ставляться такі основні вимоги: актуальність тематики, відповідність її сучасному стану і перспективі розвитку початкової школи; науковий виклад проблеми у всіх її аспектах – психологічному, педагогічному, методичному; опис пропонованої педагогічної чи методичної системи, узагальнення результатів, обґрунтування висновків, практичних рекомендацій. Для написання кваліфікаційної роботи необхідно чітко уявляти її структуру.

Структура кваліфікаційної роботи: титульна сторінка; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); вступ; основна частина (перший розділ – теоретичні основи проблеми дослідження, другий – опис експериментального дослідження, практичні пропозиції для реалізації запропонованих шляхів розв'язання проблеми); висновки; список використаних джерел; додатки (за необхідності).

На особливу увагу заслуговує визначення теоретичного підходу до розв'язання проблеми та розроблення методики її дослідження. Усі складові кваліфікаційної роботи мають бути взаємопов'язаними між собою й розкривати зв'язок педагогіки як науки з практикою навчання певній галузі знань.

Послідовність виконання кваліфікаційної роботи

Рационально організувати роботу, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити обрану тему допоможе алгоритм написання кваліфікаційної роботи. Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми, аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист роботи.

Алгоритм виконання кваліфікаційної роботи

Під час виконання роботи варто пам'ятати, що вона має свої особливості.

Кваліфікаційну роботу доцільно виконувати в такій послідовності:

- вибір теми, її обґрунтування;
- опрацювання літератури, її систематизація;
- з'ясування об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження;
- створення робочої картотеки опрацьованої літератури;
- вивчення та реферування науково-методичної літератури з теми;
- складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником;

- вивчення досвіду роботи вчителів, проведення (за потреби) констатувального експерименту, анкетування;
- викладення тексту роботи (теоретичної частини) згідно з її структурою;
- створення експериментальної системи навчання та здійснення її перевірки (формульальний етап експериментального дослідження);
- формулювання висновків та укладання методичних рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел і додатків;
- подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові;
- усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника;
- доопрацювання, остаточне редагування тексту, чистове оформлення роботи, підготовка її до захисту.

Кваліфікаційні роботи виконуються під керівництвом викладачів із науковими ступенями та вченими званнями.

Виконання кваліфікаційної роботи – це творчий процес, зорієнтований на:

- розширення й поглиблення теоретичних знань студентів із досліджуваної проблематики, систематизацію й аналіз сучасних наукових підходів до розв'язання теоретичних і практичних завдань;
- поглиблення знань студентів із суміжних наук;
- удосконалення вмінь і навичок студентів самостійно вести наукові дослідження, використовувати сучасну методику їх проведення;
- набуття навичок організаційної роботи в процесі постановки й проведення експерименту;
- розвиток умінь студентів застосовувати одержані знання у процесі розв'язання конкретних наукових завдань;
- удосконалення навичок самостійної роботи студентів з науковою літературою та джерелами ілюстративного матеріалу;
- формування готовності й здатності студентів до самоосвіти й саморозвитку, самостійної дослідницької роботи в майбутній професійній діяльності.

Прикріплення до кафедри для написання кваліфікаційної роботи здійснюється на підставі відповідного рішення кафедри за наявності підписаної завідувачем кафедри та погодженої з науковим керівником заяви студента, яка подається на кафедру до початку навчального року. Тема затверджується на засіданні кафедри і вченої ради факультету, після чого студент погоджує з науковим керівником графік виконання кваліфікаційної роботи. Форма графіка виконання кваліфікаційної роботи затверджена на вченій раді факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв (протокол № 9 від 26.05.2021) (Додаток 3).

ГРАФІК

виконання кваліфікаційної роботи на тему:
«Вдосконалення форм і методів
національно-патріотичного виховання молодших школярів»
магістрантки I року навчання Петренко Наталії Юріївни

Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
<i>I. Підготовчий</i>	Вибір теми Ознайомлення з публікаціями за останні 5-10 років і формулювання теми роботи разом з науковим керівником. Вибір методів дослідження Визначення основних та допоміжних методів дослідження з урахуванням особливостей обраної теми. Планування дослідження Складання орієнтовного плану роботи.		
<i>II. Дослідницький</i>	Теоретичне дослідження проблеми Опрацювання програмних документів, вивчення психолого-педагогічних, філософських основ досліджуваної проблеми (конкретизувати). Розробка власної методики Розробка нової методики на основі результатів теоретичного дослідження проблеми. Опис системи чи комплексу вправ Уточнення терміну та опис відповідного комплексу/ системи вправ на матеріалі конкретної теми / класу (згідно з програмою).		
<i>III. Емпіричний</i>	Організація емпіричного дослідження Підготовка емпіричного дослідження. Опрацювання наукової літератури з проблеми методів наукового дослідження у психолого-педагогічних дисциплінах. Розробка матеріалів, необхідних для проведення спостереження й анкетування. Реалізація Проведення спостереження й анкетування. Констатація Ретельний опис результатів емпіричного дослідження. Інтерпретація результатів Всебічний аналіз результатів емпіричного дослідження.		

Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
<i>IV. Робота над текстом</i>	Робота над текстом Уточнення формулювань у вступі та розділах роботи. Узгодження висновків з теоретичних розділів з результатами експериментального дослідження. - Формулювання висновків Розробка методичних рекомендацій учителеві Оформлення чорнового варіанту роботи та подання на перевірку науковому керівникові		
<i>V. Технічне оформлення</i>	- Доопрацювання та оформлення чистового варіанту роботи з дотриманням стандартних вимог (титольна сторінка, зміст, текст розділів з висновками по підрозділах та в кінці кожного розділу, висновки по роботі, список використаної літератури, анотації українською та англійською мовами, додатки). - Переплетення роботи та подання її на рецензування.		
<i>VI. Підготовка роботи до</i>	- Підготовка доповіді для захисту роботи (актуальність, мета, завдання, методи дослідження, основні результати теоретичного й експериментального дослідження). - Підготовка демонстраційного матеріалу (графіки, схеми, таблиці, малюнки тощо).		

Виконавець

_____ Н. Ю. Петренко

Науковий керівник
д. п. н., проф.

_____ С. І. Стрілець

З метою уникнення дублювання матеріалу зосередимо увагу на особливостях роботи над кваліфікаційною роботою.

Під час з'ясування об'єкта, предмета і мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою роботи є системні логічні зв'язки. Варто пам'ятати, що методичні дослідження мають науково-практичний характер і тісний безпосередній зв'язок зі шкільним курсом початкової ланки освіти.

Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предмет дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в цій роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Отже, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Визначаючи об'єкт, необхідно знайти відповідь на запитання: що розглядається? Водночас предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті вимагає наукового пояснення.

Об'єктом дослідження можуть бути: процес формування в учнів понять про педагогічні факти, розвиток учнів, освітній процес, у якому функціонують ті факти, що є предметом дослідження.

Предметом дослідження кваліфікаційних робіт можуть бути: зміст, форми, методи і прийоми роботи, вправи чи система завдань як засіб розвитку мотивації до вивчення певної галузі знань.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також із його кінцевим результатом і шляхом досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає розв'язання студентами проблеми, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці і вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування. Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюється двоступенево: перша частина – у вигляді суспільної корисності; друга – у вигляді користі для учня або групи учнів з урахуванням їхніх вікових або індивідуальних особливостей.

Мета дослідження є визначенням авторської стратегії в одержанні нових знань про об'єкт і предмет дослідження. Мета дослідження може бути пов'язана зокрема:

- з обґрунтуванням нової системи засобів, спрямованих на розв'язання певного наукового завдання;
- з обґрунтуванням методичного підходу і перевіркою його ефективності на практиці;
- з обґрунтуванням можливості виявлення нових ознак як загального, так і часткового плану у внутрішній організації серії конкретних фактів, що аналізуються;
- із розробкою комплексу певних передумов, необхідних для розв'язання наукових завдань.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Завдання дослідження, конкретизуючи загальну його мету, чітко позначають етапи наукового пошуку у досягненні мети. Передусім формулюються завдання, пов'язані із виявленням найсуттєвіших ознак і внутрішньої структури об'єкта дослідження. Виділяються завдання, зорієнтовані на:

- розв'язання певних теоретичних питань, загальної програми дослідження (виявлення сутності окремих понять, явищ, процесів; визначення параметрів і рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів інтерпретації тощо);
- характеристики нового розв'язання певної наукової проблеми;

- обґрунтування, виявлення системи конкретних засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми та організації їх експериментальної перевірки;
 - розробка рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.
- Увесь комплекс завдань – це алгоритм конкретної програми дослідження, зумовлений логікою етапів певного наукового пошуку.

ВІДБІР МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методи дослідження – це прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної дійсності.

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях: емпіричному (коли здійснюється процес накопичення фактів) і теоретичному (на якому відбувається узагальнення знань), то відповідно до цих рівнів, загальні методи пізнання умовно поділяються на три групи:

Методи емпіричного дослідження: опитування, анкетування, спостереження, порівняння, експеримент.

Методи теоретичного дослідження: ідеалізація (мислительний акт, пов'язаний з утворенням понять про об'єкти), формалізація (пізнання об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучної мови), логічні й історичні (дозволяють відтворити досліджуваний об'єкт у всій його об'єктивній конкретності, уявити і зрозуміти його в розвитку) методи.

Методи, що можуть бути застосовані на емпіричному і теоретичному рівнях: абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання.

Для розв'язання поставлених завдань кваліфікаційної роботи може використовуватися комплекс таких методів дослідження:

– *емпіричні*: бесіди з учителями й учнями; тестування вчителів й учнів певних класів з метою діагностування рівня сформованості умінь і навичок; педагогічні спостереження й аналіз уроків; аналіз творчих робіт, усних і письмових відповідей учнів; моделювання уроків для певних класів за визначеним розділом з метою посилення їх окремо взятого аспекту дослідження; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний);

– *теоретичні*: вивчення та аналіз психолого-педагогічної й навчально-методичної літератури з проблеми дослідження; ретроспективний та прогностичний аналіз навчальних програм, шкільних підручників та методичних посібників; теоретичне узагальнення педагогічного досвіду з означуваної проблеми; статистична обробка й порівняльна характеристика результатів традиційного та дослідного навчання.

Найкращих результатів можна досягти у процесі комплексного використання цих методів, проте варто пам'ятати, що залежно від особливостей теми дослідження, специфіки предмета і конкретних умов окремі методи можуть набути переважного значення.

Схарактеризувавши стан досліджуваної проблеми (на основі критичного аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури, вивчення практики її розв'язання), студенти визначають **актуальність теми** кваліфікаційної роботи.

Актуальність дослідження конкретної наукової проблеми зумовлюється соціальним замовленням (що відображено у відповідних державних документах), практичними завданнями певної галузі науки, необхідністю розширення сучасних уявлень про певні процеси чи явища, недостатнім рівнем розробки окремих аспектів наукової проблеми. Наголошуємо на тому, що актуальність має обумовлюватися практичним значенням теми кваліфікаційної роботи, проблемами її реалізації в шкільному курсі. Під час роботи над кваліфікаційною роботою ви маєте визначитись із відповідями на три основні запитання: Що вивчаємо? Як вивчаємо? Навіщо вивчаємо?

Окрім того, у вступі до кваліфікаційної роботи студент має чітко вказати, на яких конференціях відбувалося обговорення матеріалів, скільки публікацій підготовлено.

ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Основна частина поділяється на теоретичний та практичний розділи.

Теоретичний розділ (перший розділ) містить аналіз опрацьованої наукової літератури відповідно до завдань дослідження, а також певні авторські висновки з вивченням перспектив подальших дослідницьких пошуків. Студент шляхом огляду літератури окреслює основні етапи становлення й висвітлення проблеми, визначає своє місце у її розв'язанні, виявляючи ті питання, які залишилися нез'ясованими. Варто пам'ятати, що важливим аспектом у процесі дослідження є аналіз документів, програм, підручників, посібників, публікацій науковців і вчителів-практиків з проблеми дослідження, дослідження передового педагогічного досвіду. Це дасть змогу уточнити предмет і завдання дослідження, підтвердити актуальність роботи. Окрім того, бажаним аспектом дослідження є аналіз психологічних особливостей учнів певного віку, специфіки сприймання ними певних аспектів досліджуваної проблеми.

У *практичному розділі (їх може бути 1 або 2)* із вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора із виділенням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Розробляється система вправ, методів і прийомів роботи або система уроків, виховних заходів, що забезпечують ефективність проведеної роботи. У таблиці подаються наслідки роботи, проведеної студентом під час педагогічної практики в експериментальному класі. Для порівняння результатів роботу проводять також в іншому класі, який не працював за системою студента-практиканта (цей клас називають контрольним). Наслідки роботи також оформляють у таблиці. Порівняння цифрових даних результатів роботи в експериментальному та контрольному класах свідчатиме про ступінь ефективності апробованої студентом експериментальної методики. Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому, починаючи працювати над розділом, треба відзначити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Необхідно уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а має підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність. Кожний доказ має впливати з попереднього.

Щодо кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

Накопичуючи та систематизуючи факти, треба вміти визначити їх достовірність і типовість, найсуттєвіші ознаки для наукової характеристики, аналізу, порівняння. Порівняльний аналіз допомагає виділити головне, типове в питаннях, що розглядаються, простежити зміни, що сталися в педагогічній науці протягом останніх років, виявити закономірності, проаналізувати причини труднощів у їх функціонуванні, визначити тенденції та перспективи подальшого розвитку.

Для кваліфікаційної роботи обов'язковою є наявність констатувального експерименту й аналізу отриманих результатів; під час виконання кваліфікаційної роботи студент має провести й формувальний експеримент. З цією метою потрібно виділити контрольну (у якій навчання відбувається за традиційною системою роботи вчителя) й експериментальну (яка працює за методикою, запропонованою студентом) групи. Бажано щоб ці групи були однаковими за рівнем розумового розвитку, найкраще, щоб це були два класи з однієї паралелі. Аналіз результатів проведеного експерименту дасть змогу зробити висновки про ефективність розробленої методики. Студент має запропонувати завдання для перевірки рівня здобутих знань, сформованих умінь і навичок. На основі опрацьованого теоретичного матеріалу дослідник має визначити критерії, за якими оцінюватимуться досягнення, і рівні сформованості (високий, достатній, середній, початковий) знань, умінь і навичок. Студент має порівняти результати контрольного й експериментального класів, ту динаміку, яка спостерігалась за час проведення експерименту, проаналізувати зміни, що відбулися в обох класах від початку експериментального навчання. У висновках потрібно вказати, який

відсоток учнів продемонстрував високий рівень знань, у якому класі цей відсоток вищий, скільки учнів за час експерименту підвищили свої показники з початкового до середнього, з достатнього до вищого рівня. Якщо помітна динаміка, студент може зробити висновок про ефективність розробленої системи завдань, про правильність підібраних завдань; якщо ж така динаміка відсутня, або є несуттєвою, значить експериментальна методика потребує коригування, студент має зробити висновки про шляхи розв'язання цієї ситуації.

Результати експериментально-дослідницької роботи варто подати у формі діаграм.

Діаграма – графічне зображення квантитативних даних, залежність однієї величини від іншої за допомогою ліній і геометричних фігур. Здебільшого діаграми впорядковують дані за горизонтальною (вісь категорій) і вертикальною (вісь значень) осями.

Діаграма є засобом наочного подання даних. Вона полегшує порівняння цифрових даних, зіставлення закономірностей і тенденцій розвитку. Діаграми є зручним засобом подання кількісних даних у презентації під час захисту магістерської роботи.

Назва діаграми являє собою стислу характеристику зображеного. Діаграму доповнюють поясненням (легендою, що містить кольорові позначення деталей сюжету).

Номер діаграми та її назву друкують нежирним шрифтом і розміщують над діаграмою, пояснення – праворуч або ліворуч від діаграми.

Тип діаграми обирають, виходячи з певного загального задуму.

Стовпчикова діаграма – це графік з однією віссю для зображення якісних і порядкових показників (величин, частот). Дані репрезентуються як паралельні прямокутники (стовпчики) однакової ширини. Кожен стовпчик зображує один клас якісних величин. Висота стовпчика пропорційна величині або частоті вимірювального параметру. Цей різновид діаграм використовують для порівняння даних або для зображення відхилення від вихідного рівня / норми.

Гістограма – різновид графіка, що демонструє зміну даних за певний проміжок часу, а також використовується для ілюстративного порівняння об'єктів (подано на рисунку).

Секторна діаграма – різновид графіка, що зображує співвідношення частин цілого.

Кільцева діаграма – різновид графіка, що відображає відношення частин до цілого, але не може містити більше одного ряду даних.

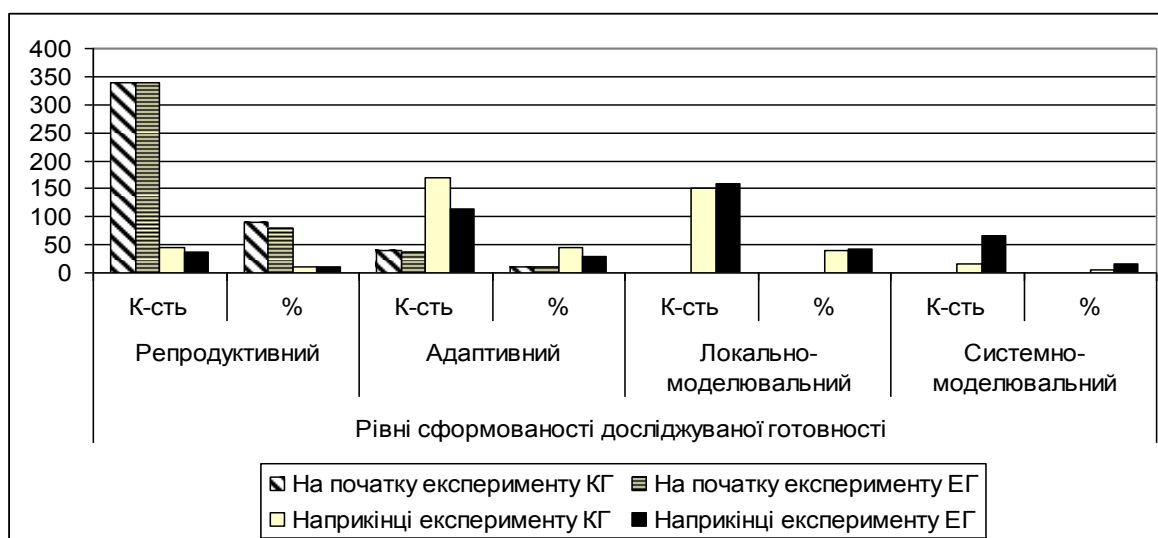

Рис. 5.3. Діаграма рівнів сформованості когнітивно-процесуального компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з теоретико-літературними поняттями на освітньому ступені бакалавр

Логічним завершенням кваліфікаційної роботи є **висновки**. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичної роботи, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до підсумкової частини не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

До додатків можуть входити допоміжні матеріали, необхідні для повноти сприймання роботи:

- експериментальні матеріали (анкети, питальники);
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- картки із завданнями;
- методичні розробки;
- тести, алгоритми;
- методичні рекомендації.

АНОТАЦІЇ

Анотація – це стисла характеристика кваліфікаційної роботи. Її призначення полягає в оперативному ознайомленні з методикою дослідження, основними висновками наукової роботи.

На початку анотації вказується прізвище та ініціали автора, тема роботи, шифр і назва спеціальності, за потреби – спеціалізації, повна назва закладу вищої освіти, рік.

Зміст анотації становить стислий виклад основних отриманих результатів. Анотація складається двома мовами (українська, англійська), які мають охоплювати до однієї сторінки комп'ютерного набору. Першою подається анотація українською мовою.

Перелік ключових слів характеризує основний зміст кваліфікаційної роботи і містить від 5 до 10 слів у називному відмінку, написаних через кому в рядок прописними буквами та розташованих за абеткою.

ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

ОСНОВНІ НОРМАТИВНІ ПАРАМЕТРИ ФОРМАТУВАННЯ НАУКОВОГО ДОКУМЕНТА

1. Кваліфікаційна робота подається до захисту в переплетеному вигляді. Обсяг кваліфікаційної роботи (без додатків і списку літератури) – 45-72 стор. друкованого тексту (затверджено вченою радою факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв протокол № 9 від 26.05.2021). Шрифт Times New Roman, 14; інтервал 1,5; абзацний відступ 1,25 см; береги: верхній та нижній – 2 см, лівий – 3 см, правий – 1,5 см). Друкують на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм). Необхідні елементи та частини тексту виділяють напівжирним чи підкресленим шрифтом, або курсивом у різних комбінаціях. Щільність тексту письмової роботи повинна бути однаковою. Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися в процесі написання, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту.

Не дозволяється розміщувати назву підрозділу, пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

2. Обов'язковими складовими титульної сторінки кваліфікаційної роботи є назва ЗВО, факультету та кафедри, де виконується робота, назва та характеристика роботи, прізвище, ім'я, по батькові автора роботи та наукового керівника, а також місто та рік захисту (див. Додаток І).

3. Заголовки структурних частин письмової роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів (наприклад, 1.1) друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу (крапка в кінці заголовка не ставиться), текст підрозділу починається з нового рядка з абзацним відступом. Заголовки пунктів (наприклад 1.1.1) друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, в кінці ставиться крапка, а через пропуск розпочинається текст пункту.

4. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул здійснюється арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою письмової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці (шрифт Times New Roman, 14). Зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера ставлять крапку і через пропуск друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

5. Фотографії, схеми, графіки, карти, таблиці необхідно подавати в письмовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках, входять до загальної нумерації сторінок.

6. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Рис. 1.2» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення (сканер, ксерокс). Ілюстрації можуть бути виконані комп'ютерним способом. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком).

7. Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Біля правого поля аркуша над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

8. Якщо у роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то такий перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів може бути поданий окремим списком, який розміщують перед вступом. Перелік треба подавати двома колонками, у яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальну розшифровку. Якщо ж спеціальні терміни, скорочення, символи повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

9. Усі додатки оформлюють як продовження кваліфікаційної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і буква алфавіту, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, Ї, І, Й, О, Ч, Ь, наприклад, Додаток А, Додаток Б тощо.

10. Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; Формула А.1 – перша формула додатка А.

11. Під час написання кваліфікаційної роботи студент має посилається на наукові джерела, ідеї, висновки, на яких ґрунтується дослідження, або на матеріали, окремі результати, які наводяться у роботі. Якщо використовують відомості з монографій, оглядових статей тощо з великою кількістю сторінок, тоді в покликанні необхідно точно вказати номери сторінок того видання, до якого зверталися. У тексті роботи покликання потрібно зазначати порядковим номером за переліком у списку опрацьованої літератури. Цей номер, а також через кому номер сторінки (-ок), на якій (-их) має знаходитися цитований матеріал, подається у квадратних дужках, наприклад, [14, с. 48] або [14, с. 48-57]. Якщо якась робота описується повністю, то у дужках зазначається тільки її порядковий номер, наприклад, «... у працях...» [1].

Такий спосіб посилання дозволяє значно зекономити обсяг тексту роботи, оскільки відпадає необхідність виносів на сторінках. При цьому оформлення посилання на певне видання має відповідати його бібліографічному опису за списком опрацьованої літератури.

До списку опрацьованої літератури вноситься вся опрацьована автором кваліфікаційної роботи література незалежно від того, як вона надрукована: окремим

виданням, у збірнику, журналі, газеті, а також без уваги на те, є чи нема у тексті роботи покликання на праці, що були використані автором під час роботи над темою.

Літературу необхідно розмішувати у списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Якщо наводяться кілька праць одного автора, то їх треба подавати за хронологією. У списку використовується загальна нумерація використаної літератури, а не нумерація за розділами. Відомості про праці, які містяться в списку, необхідно подавати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв.

Попередній захист роботи відбувається на засіданні кафедри, на якій виконується робота, факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Захист кваліфікаційної роботи проводиться перед екзаменаційною комісією.

Подання на кафедру завершеного варіанту роботи у друкованому та електронному вигляді відбувається не менше ніж за 10 днів до її захисту перед членами екзаменаційної комісії.

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВИХ РОБІТ

1. Насиченість термінами – заміна побутових, життєвих понять науковими термінами.
2. Відсутність емоційних мовних виразів. Науковий текст завжди відрізняється «сухістю», йому не властиві емоційні словосполучення і риторичні фігури.
3. Використання великої кількості іменників з абстрактним значенням. Науковий текст містить багато слів типу «дослідження», «аналіз», «розгляд».
4. Логічна послідовність, цілісність та пов'язаність текст. Науковий текст – це сукупність певних положень, за допомогою яких доводяться (обґрунтовуються) наукові теорії, думки, ідеї. Це досягається за допомогою словосполучень, які вказують на:
 - послідовність розвитку думки – «спочатку», «по-перше», «по-друге», «передусім»;
 - причинно-наслідкові зв'язки – «у зв'язку з цим», «внаслідок цього», «саме тому»;
 - перехід від однієї думки до іншої – «звернемось до...», «розглянемо...», «зупинимось на...», «перш ніж перейти до...»;
 - висновок, результат – «таким чином», «у підсумку варто зазначити», «усе це дає змогу зробити висновок».
5. Безособовість. Наукове мовлення, в основному, має характер безособового монологу. Тому замість виразу «я отримав результати» пишуть «було отримано результати». Коли автору роботи необхідно вказати на себе, то замість займенника «я» прийнято використовувати «ми» («у результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку...»), або позначати себе у третій особі («автор вважає, що...»).
6. Ясність, точність, зрозумілість тексту – відсутність невизначених, малозрозумілих словосполучень типу «окремі фактори», «більша половина досліджуваних», або без необхідності вживати іншомовні слова, якщо є український відповідник (винятком є випадки, коли використання іншомовних лексем є загальновизнаним у науці), потрібно уникати тавтологій.
7. Лаконічність тексту – відсутність багатослів'я, зайвих слів.
8. Об'єктивність тексту – необхідність вказівок на джерело інформації, авторство думки – «за свідченнями сучасників», «на нашу думку, ...», «за даними експерименту».
9. Використання дієслів пасивного стану – «отримані дані», «ця проблема досліджувалась...». Це дає змогу зосередити увагу на об'єкті й предметі дослідження, а не на суб'єкті-досліднику.

НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО

Науковий керівник консультує студента (студентів) протягом терміну виконання кваліфікаційної роботи, контролює дотримання ним (ними) графіка її написання.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи **студент зобов'язаний:**

- відвідувати консультації наукового керівника відповідно до графіка написання роботи;
- регулярно звітувати перед науковим керівником про виконання відповідних етапів роботи;
- вивчити літературу (джерела) за темою, користуючись бібліографічним покажчиком і каталогом, мережею Інтернет;
- викласти сучасний стан досліджуваного питання в огляді літератури;
- знати основні методи збору й аналізу матеріалу за темою;
- зібрати та проаналізувати необхідний матеріал;
- на підставі вивчення літератури та аналізу практичних прикладів зробити локальні висновки і загальний висновок;
- оформити роботу за вимогами університетських стандартів;
- своєчасно подати роботу науковому керівникові для перевірки.

ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНИХ НОРМ ТА ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПІД ЧАС НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

До грубих порушень академічних норм написання кваліфікаційних робіт належать: компіляція, плагіат, підлог, фальсифікація.

У процесі написання кваліфікаційної роботи слід уникати крайнощів *компіляції* (як прямого тексту, так й ідей), а також «есеїстики». Механічна компіляція чужих ідей недопустима, бо навіть початкова наукова робота має показати не тільки володіння матеріалом, але і самостійне його осмислення, аналіз. Писання ж прямо «з голови» найчастіше не узгоджується з науково-історичним методом попереднього вивчення питання і ступенем його вивченості.

Компіляція – це писання твору на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження й опрацювання джерел; компілювання.

Плагіатом називається порушення правил цитування, коли чужий текст або його частина видається автором за свій текст. Іншими словами, у тексті не вказується початок та кінець цитати та посилання на автора (та його роботу) тексту цитати. Парафраза без посилання на джерело прирівнюється до плагіату.

Підлогом називається здача кваліфікаційної роботи, написаної іншою людиною або колективом авторів, в якості своєї роботи. Наприклад, подання роботи студентів старших курсів, студентів інших закладів вищої освіти, а також робіт, скачаних з інтернет-ресурсів.

Фальсифікацією називається підробка статистичних даних, як в частині значень показників, так і в якості джерел даних. Фальсифікацією також називається зумисне викривлення отриманих іншими авторами результатів дослідження в якості підтвердження власних висновків, гіпотез. Посилання на неіснуючу роботу також є фальсифікацією.

Під час написання кваліфікаційної роботи необхідно пам'ятати, що головною метою будь-якої наукової роботи є пошук істини та нових знань, а не доказ «будь-якою ціною» висунутих гіпотез. Негативний результат – це також результат. Саме він найчастіше свідчить про неупередженість та професійну наукову компетентність автора.

Найпоширеніші **«помилки» студентів** під час написання та оформлення кваліфікаційної роботи:

- зміст роботи не відповідає плану кваліфікаційної роботи або не розкриває тему;
- сформульовані розділи (підрозділи) не відображають реальну проблемну ситуацію;
- мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відображає специфіки об'єкта і предмета дослідження;
- не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних нормативних документів, новітньої наукової літератури з теми дослідження;
- аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня дослідження проблеми;
- не розкрито зміст та організацію емпіричного дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхнево висвітлені практичні питання;
- кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням;
- у роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичені матеріали;
- бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту;
- обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

Саме на етапі контролю оформлення керівники нерідко «повертають» кваліфікаційну роботу, а резерву часу в цей період у студента вже немає. Головна рекомендація – не користуйтесь як прикладом оформлення доступними роботами своїх колег і товаришів по навчанню, слід брати до уваги тільки нормативні матеріали або матеріали, затверджені профільною кафедрою.

Варто пам'ятати, що кваліфікаційна робота – не проповідь, не памфлет, не газетна стаття, не ліричне есе, а наукова робота, тому має бути витриманий академічний стиль викладу, без публіцистичних і ліричних відступів, без «художніх» зворотів і метафор. У кваліфікаційній роботі не місце для емоцій, проникливих інтонацій і пафосу. Це особливо важливо під час адаптації іншомовних матеріалів: стиль іноземної наукової літератури як правило допускає набагато більше поетичних і розмовних елементів, ніж це властиво вітчизняній науковій традиції. Потрібно уникати впливу стилю прямо або побічно цитованих іншомовних монографій, якщо він відрізняється більшою вільністю від українського наукового стилю. У кваліфікаційній роботі не варто писати те, що всім добре відомо. Наприклад, не треба детально пояснювати, що Т. Шевченко - видатний поет. Наукова цінність кваліфікаційної роботи обумовлюється реальною самостійністю, яка передбачає вивчення джерел і літератури за темою. На вченій раді тексту має становити не менше 60% (протокол № 9 від 26.05.2021). Навчання у ЗВО – унікальна можливість розвинути свій інтелект і творче мислення. Копіювати чужі тексти і видавати їх за свої – значить нехтувати цією можливістю. Роблячи це, студент обманює самого себе. Те ж стосується і практики купівлі тексту кваліфікаційної роботи.

Завдання кафедри – створити методику оволодіння студентами науковим стилем, виділити його особливості: відсутність особових займенників; уникання дієслів, що виражають почуття, емоції; розповідь від третьої особи; стриманість оцінок (особистості, процесів, ситуацій); неприпустимість політизованого підходу.

Для того, щоб студент створив свій особистий стиль письма і навчився самостійно викладати матеріал, перший науковий керівник має ознайомити його з допустимими прийомами компілювання тексту – вибору і побудови речень і абзаців. Досвід керівництва науковою роботою студентів свідчить про те, що більшість із них швидко визначають свій стиль письма, вибирають особливі звороти і терміни та в межах року оволодівають методами самостійного викладу наукового тексту. Але значна частина студентів, які не отримали такої школи, переписують (вірніше копіюють) чужі тексти аж до магістерських робіт. Багато керівників розглядають сучасний рівень доступності інформації не як велике благо і

досягнення, а як лихо, що унеможлиблює перевірку самостійності виконання роботи студентом. Необхідно вибирати, писати, систематизувати, доводити. Варто підкреслити, що постановка завищених вимог перед студентами не тільки не реальна до виконання, але і завдає відчутної шкоди навчанню. Уміло дозувати їх для кожного студента – основа успішного методичного керівництва кваліфікаційними роботами. У відгуку наукового керівника відзначаються в узагальненому вигляді позитивні аспекти роботи та її недоліки. У висновку відгуку може бути зазначено: «до захисту підготувати відповіді на запитання і зауваження, зазначені на сторінках роботи, а також доробить..., переставте» та інші побажання. Оцінка роботи керівником може бути названа тільки орієнтовно або зовсім не повідомлятися студенту. Остаточна оцінка роботи виставляється тільки з урахуванням якості її захисту. Студент готується до захисту на основі відгуку наукового керівника, його посторінкових зауважень та поставлених питань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Під час написання роботи студент має продемонструвати навички самостійної навчальної і науково-дослідної роботи, уміння вести спостереження за освітнім процесом у школі, аналізувати педагогічні явища, оволодіння педагогічними поняттями. Студент має подати наукове знання фактів і явищ сучасної педагогіки, висловити власне бачення порушених проблем, показати розуміння досягнень сучасної педагогіки тощо; бути ознайомленим із науковими доробками як сучасних педагогів, так і інших історичних періодів; із філософськими, психолого-педагогічними та методичними працями, володіти різними моделями комунікації та навичками аналізу комунікативних різних типів, навичками системного аналізу педагогічних явищ.

Робота має виявити, якою мірою майбутні вчителі початкової школи опанували основні розділи педагогіки, засвоїли теоретичний матеріал навчальних курсів.

Студенти мають володіти системою наукових методів вивчення педагогічних явищ.

Написана та оформлена належним чином кваліфікаційна робота піддається нормоконтролю і передається магістрантом своєму керівникові не пізніше, ніж за 14 днів до встановленого терміну захисту. Після перевірки і схвалення роботи керівник підписує її і разом зі своїм письмовим відгуком і довідкою про проходження через систему «Антиплагіат» для оцінки ступеня самостійності виконання представляє завідувачу кафедри не пізніше, ніж за 14 днів до встановленого дня захисту. Завідувач кафедри на підставі цих матеріалів вирішує питання про допуск студента до захисту, роблячи відповідний запис на титульному аркуші, і направляє її на рецензію.

До магістерської роботи додаються такі документи:

- календарний графік виконання кваліфікаційної роботи, узгоджений з магістрантом і затверджений науковим керівником, затверджений завідувачем кафедри;
- декларація щодо унікальності текстів роботи та невикористання матеріалів інших авторів без посилань;
- зовнішня рецензія на кваліфікаційну роботу;
- відгук наукового керівника;
- довідка про результати перевірки кваліфікаційної роботи через систему «Антиплагіат»;
- диск з файлом кваліфікаційної роботи в форматі Word.

Кваліфікаційна робота розміщується в електронно-бібліотечній системі університету до процедури захисту.

Під час оцінювання кваліфікаційної роботи комісія враховує дотримання вимог оформлення роботи, якість самого наукового дослідження, уміння захистити сформульовані положення та висновки. Роботи, оформлені з порушенням державних стандартів і встановлених вимог, можуть бути недопущені до захисту. Невідповідність в оформленні кваліфікаційної роботи може суттєво вплинути на оцінку роботи. Дотримання студентом усіх

вимог до оформлення роботи сприяє вихованню в нього належного стилю роботи, формує вимогливість до себе, прищеплює певні навички до ведення наукового дослідження, що буде йому корисним у подальшій науковій роботі. Оцінка за кваліфікаційну роботу виставляється ЕК з урахуванням пропозицій рецензента і думки керівника. Оцінка за кваліфікаційну роботу виставляється на закритому засіданні членами ЕК за участю офіційного рецензента і наукового керівника. Рішення комісії оголошується магістрантам у присутності всіх учасників захисту. Комісія має право винести рішення про публікацію кращих робіт у витягах, а їх автори можуть бути рекомендовані до аспірантури.

ЗАХИСТ І ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота рекомендується до захисту через засідання кафедри за підписом завідувача. Екзаменаційна комісія заслуховує виконавця роботи. Для виступу йому надається **7-10 хвилин**.

Виступ виконавця має бути ретельно підготовленим, стислим і містити такі компоненти:

- чітко поставлену проблему;
- обґрунтування її актуальності;
- визначення мети й завдань дослідження;
- окреслення методології та методики його проведення;
- відомості про структуру роботи;
- короткий виклад зроблених автором узагальнень, висновків, конкретних рекомендацій.

Кваліфікаційна робота **не допускається до захисту і повертається на доопрацювання**, якщо:

- роботу представлено на кафедру (на перевірку) для рецензування з порушенням термінів, установлених кафедрою;
- роботу написано на тему, що не погоджена з викладачем;
- роботу виконано не самостійно;
- структура і логіка побудови плану роботи не відповідає вимогам та темі роботи;
- кваліфікаційну роботу не зброшуровано (тобто аркуші не скріплені).

У процесі оцінювання враховується низка важливих показників якості кваліфікаційної роботи, а саме:

Загальні вимоги до тексту роботи

1. Чіткість формулювання мети і завдань кваліфікаційної роботи, складність досліджуваних у роботі проблем, обґрунтованість актуальності теми.

2. Відповідність логічної побудови роботи назві теми, а також поставленим цілям і завданням, пропорційність структури роботи.

3. Якість і глибина теоретико-методологічного аналізу проблеми; широта й адекватність методологічного апарату; якість критичного огляду літературних джерел, наявність наукової полеміки, посилань на літературні джерела та визначення власної думки студента-автора роботи.

4. Системність і глибина аналізу статистичних та фактичних матеріалів, наявність і переконливість узагальнень і висновків з аналізу,

5. Наявність, якість ілюстративних матеріалів (рисуноків, схем, діаграм, графіків, таблиць) у тексті роботи та відповідність їх оформлення встановленим критеріям (вимогам).

6. Наявність та логічний зв'язок заходів, що пропонуються для вирішення проблеми, що досліджується у роботі, з проведенням у роботі аналізом фактичних матеріалів, їх актуальність, реальність та наукова обґрунтованість, наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем.

7. Науково-практична обґрунтованість розв'язання індивідуального творчого завдання, виявлені при цьому аналітичні та рефлексивні здібності.

8. Правильність оформлення кваліфікаційної роботи (нумерація сторінок, оформлення титульного аркуша, дотримання вимог до розміру полів, шрифту, міжрядкового інтервалу та інше), відсутність редакційних помилок;

9. Повнота і відповідність висновків змісту кваліфікаційної роботи.

Вимоги до змісту роботи

1. Якість і глибина теоретико-методологічного аналізу проблеми.

2. Наявність та якість критичного огляду літературних джерел.

3. Наявність наукової полеміки. Етика цитування (наявність посилань на літературні джерела). Самостійність суджень і викладу матеріалу (наявність формулювання власної думки студента – автора кваліфікаційної роботи).

4. Наявність, системність і глибина особистого аналізу проблематики, переконливість узагальнень і висновків з аналізу.

5. Наявність аналізу зарубіжного досвіду та його використання у кваліфікаційній роботі.

Захист кваліфікаційної роботи (доповідь):

– володіння культурою презентації (вільне володіння текстом доповіді, наявність в структурі доповіді всіх належних елементів: вітання, представлення, обґрунтування актуальності, мети, завдань кваліфікаційної роботи, викладення особисто розроблених теоретичних, проблемних, аналітичних та рекомендаційних аспектів роботи, посилання на роздавальний матеріал);

– уміння стисло (в межах регламенту), послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;

– повнота і ґрунтовність відповідей на запитання викладачів, на зауваження і пропозиції, що містяться в рецензії на кваліфікаційну роботу, здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;

– наявність і якість роздавального матеріалу для захисту кваліфікаційної роботи (наявність матеріалів, що відображають теорію, аналіз і пропозиції; ілюстративний матеріал повинен мати аналітичний характер; чітке, грамотне без будь-яких помилок оформлення; зв'язок доповіді з кожним листком роздавального матеріалу).

КОМП'ЮТЕРНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Комп'ютерна презентація – це пов'язаний набір послідовних слайдів спеціального формату з лаконічною інформацією на певну тему, тобто зручний інструмент, за допомогою якого можна наочно й у доступній формі донести до глядача певну інформацію. Усі слайди зберігаються в одному файлі.

Презентації можуть містити текст, графічні об'єкти (рисунки, діаграми, автофігури тощо), засоби управління, звук, відео та анімовані зображення (три останні компоненти відносяться до мультимедіа).

Структура презентації – це документ, що містить тільки заголовки слайдів та основний текст без графічних зображень і спеціального оформлення.

Загальними вимогами до презентацій є:

- чітке визначення мети презентації;
- визначення і побудова структурованої презентації;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- стислість і точність формулювань;
- використання наочних форм представлення даних (діаграми, рисунки, графіки, схеми, доцільні ефекти анімації тощо);
- грамотне оформлення.

Презентація містить:

- титульний слайд;
- слайд зі змістом;
- основну частину, представлену декількома слайдами (від 10 до 18);
- слайд з висновками.

Титульний слайд презентації містить:

- найменування закладу вищої освіти, факультет, кафедру, де виконана робота;
- назву презентації;
- прізвище, ім'я, по батькові автора;
- місто і рік.

Зміст подають на другому слайді презентації. Він містить питання, які будуть висвітлені в презентації.

Презентація має містити не менше 10 і не більше 20 слайдів; мати науковий стиль, тобто чітке оформлення фону слайдів (кольорове оформлення слайдів не забороняється).

У презентації мають бути рисунки, схеми або зображення, таблиці, діаграми (залежно від тематики). Слайди можуть містити різноманітні анімаційні ефекти. Водночас слід уникати рисунків і зображень розважального змісту.

Завершальна частина презентації – висновки. Це коротке резюме виконаної презентації. Бажано на слайді подати висновки за пунктами у стислому вигляді. Викладають найважливіші результати, що отримані в процесі роботи над темою презентації.

ПАМ'ЯТКА СТУДЕНТУ ДЛЯ ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Готуючи текст доповіді на захист, пам'ятай про чітку й логічну структуру виступу: актуальність теми кваліфікаційної роботи, мета й завдання дослідження, об'єкт і предмет, стислий зміст теоретичної частини роботи, висвітлення основних результатів дослідження, пропозиції, рекомендації, методичні розробки автора, спрямовані на розв'язання проблеми. Після підготовки тексту перечитай його кілька разів вголос, звертаючи увагу на правильність вимови слів, наголоси в них. Прослідкуй, чи встигаєш ти викласти всі основні положення за 7-10 хвилин. Спробуй виступити перед друзями чи рідними, щоб почуватись упевнено на захисті. Поміркуй, які запитання можуть виникнути у членів комісії. Роздрукуй робочий варіант тексту великим шрифтом, щоб у випадку необхідності відразу знайти потрібні слова.

2. Підготуй ілюстративні матеріали до захисту, уважно перевір їх зміст на відсутність граматичних і стилістичних помилок. Усі матеріали мають бути надруковані чітким шрифтом на оптимальному форматі для кращого сприйняття інформації. Пам'ятай, що кількість копій має бути достатньою для забезпечення ними усіх членів комісії, матеріали мають бути охайними, мати естетичний вигляд. Відеофрагменти мають бути короткими і гарної якості запису. Перевір заздалегідь усі технічні засоби й мультимедійні пристрої, щоб все працювало без перебоїв. Продумай і потренуйся говорити пояснення до ілюстративних матеріалів, намагайся уникати перевантаження наочністю.

3. Виступаючи на захисті, почни зі звичайних фраз ділового етикету молодого науковця й майбутнього педагога: «Шановний голово, шановні члени екзаменаційної комісії, вашій увазі пропонується кваліфікаційна робота на тему...». Текст самої доповіді треба виголошувати середнім темпом, дотримуватися правильної інтонації, наголосом виділяти найважливіші моменти. Будь спокійним, уважним, стеж за слухачами: якщо аудиторія перестає слухати, слід змінити інтонацію, навести цікавий факт, або змінити темп мовлення. У рукопис слід заглядати лише поглядом, уникаючи нахилів головою. Стеж за своєю вимовою, уникай слів-паразитів, не заповнюй паузи зайвими звуками. Наприкінці доповіді доцільно повторити основну думку, підсумувати найважливіші положення.

4. Відповідаючи на запитання членів ЕК будь ввічливим і тактовним. Спокійно звертайся подумки до змісту своєї роботи, наводь приклади, аргументуй свою відповідь. Згадай свій власний досвід проходження різних видів педагогічної і науково-дослідної практики і переконуй у правильності власної позиції конкретними прикладами. Якщо відповідь міститься у тексті роботи, можеш зазначити, що матеріали викладені у ... розділі, ... параграфі, у додатках, у джерелі, що використовувалося в процесі дослідження.

5. Відповідаючи на критичні зауваження, що містяться в рецензіях, доводь свою думку чіткими фактами, результатами проведеного експерименту, відстоюй свою позицію з посиланнями на конкретні, використані тобою матеріали, що містяться у серйозних джерелах авторитетних науковців. Тактовно погоджуйся із тими зауваженнями членів ЕК, які мають сенс, пообіцяй врахувати їх у подальшій науковій роботі і практичній педагогічній діяльності.

6. Виголошуючи прикінцеве слово, пам'ятай, що всі, хто тебе слухав, заслуговують на слова подяки: «Дякую за увагу, дякую за поставлені запитання».

7. Після захисту згадай про тих, хто допомагав тобі під час підготовки й захисту кваліфікаційної роботи (друзі, батьки, викладачі) і скажи їм слова вдячності.

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

У відгуку наукового керівника подається загальна характеристика, оцінюється робота студента протягом виконання кваліфікаційної роботи.

У заголовку відгуку вказується основна вихідна інформація:

- прізвище, ім'я та по батькові виконавця роботи;
- курс навчання студента, назва факультету, спеціальності, освітньої програми та навчального закладу;
- ступінь вищої освіти;
- тема кваліфікаційної роботи.

Далі подається:

- зв'язок теми з актуальними проблемами науки, теоретичне та практичне значення розробки теми;
- ступінь самостійності студента у виконанні кваліфікаційної роботи;
- вміння використовувати літературу з проблем дослідження;
- творче використання наукової та методичної літератури з проблеми, якісна і кількісна характеристика зібраного матеріалу;
- ступінь оволодіння методами дослідження; повнота і якість розробки теми;
- композиційна структура наукової роботи, логічність, послідовність, аргументованість;
- рівень грамотності та якість оформлення, позитивні моменти та недоліки роботи;
- участь студента в наукових конференціях, публікації результатів дослідження; дотримання графіка виконання кваліфікаційної роботи;
- загальний висновок щодо відповідності роботи всім вимогам, які є обов'язковими для цього рівня наукових досліджень.

Відгук наукового керівника завершується рекомендацією роботи до захисту в ЕК. Оцінка роботи науковим керівником не виставляється. У кінці відгуку ставиться підпис наукового керівника. Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи може бути наданий на бланку або складатися в довільній текстовій формі.

РЕЦЕНЗІЯ

Рецензенти, ознайомившись з роботою, пишуть рецензію, де відзначають всі її позитивні риси, а також недоліки та рекомендації. Рецензенти послуговуються критеріями рівня виконання кваліфікаційних робіт. Рецензія на кваліфікаційну роботу має обов'язково висвітлювати такі питання:

- актуальність, повнота й ґрунтовність викладу;
- науковий рівень проведеного дослідження;
- аргументованість висновків і пропозицій, можливість їхнього практичного впровадження;
- відповідності отриманих результатів меті та завданням роботи;
- відповідності професійній спрямованості випускника;
- стиль викладу, грамотність;
- технічне оформлення роботи.

Кваліфікаційна робота оцінюється рецензентом за загальноприйнятою системою оцінювання, підтверджується його підписом. Зовнішня рецензія підтверджується також печаткою установи, де працює рецензент.

Студент має бути ознайомлений зі змістом рецензії (рецензій) не пізніше, як за день до захисту роботи. Варто особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження і підготувати аргументовані відповіді.

Випускні кваліфікаційні роботи, які не мають письмового відгуку наукового керівника та зовнішньої рецензії, до захисту не допускаються.

ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Захист кваліфікаційної роботи відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії. Перед початком захисту голова комісії знайомить магістрантів з порядком проведення захисту, а секретар комісії дає коротку інформацію з особової справи студента. Загальна тривалість захисту складає не більше ніж 30 хвилин. Процедура захисту передбачає:

- усне повідомлення учасника із захисту кваліфікаційної роботи з представленням результатів роботи у формі презентації (або з елементами презентації) в Power Point, якщо є необхідність (не більше 15 хвилин);
- запитання до автора;
- відповіді доповідача на поставлені запитання;
- оголошення рецензії або виступ рецензента;
- відгук керівника кваліфікаційної роботи в усній формі;
- відповіді студента на зауваження рецензента;
- дискусія.
- підсумкове слово студента;
- рішення комісії щодо оцінки роботи.

На захисті кваліфікаційної роботи можуть бути присутніми всі, хто бажає. Після виступу студента оголошують рецензію. Потім студент має відповісти на запитання членів ЕК та присутніх, дати вичерпні відповіді на всі зауваження у рецензії. Захист магістерської роботи фіксують у протоколі ЕК. Захист робіт проводять на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії.

Готуючись до захисту, важливо усвідомлювати таке: якісно виконане наукове дослідження – це, безумовно, основа, але все ж таки не гарантія успішного захисту. Уміння

презентувати свою роботу, відстояти власну наукову позицію – вагомий складник підсумкової оцінки кваліфікаційної роботи – не випадково процедура присудження кваліфікації проводиться прилюдно і традиційно має назву «захист», а не «виступ» або «доповідь». Чітка й продумана (зокрема з погляду хронометражу) доповідь, вправне виголошення промови, коректність, тактовність і водночас наукова принциповість під час захисту своїх наукових поглядів – усі ці моменти формують загальне враження від поданої роботи. Недооцінка таких, на перший погляд, «зовнішніх» факторів насправді може призвести до серйозних розчарувань, коли глибоке та якісне дослідження «програє» на захисті посередній за рівнем виконання роботі, презентація якої була заздалегідь підготовленою і продуманою.

Після промови студент чекає запитань від членів комісії та всіх присутніх. Запитання можуть мати конкретний або загальний характер. Найпоширеніші загальні запитання: «Який компонент дослідження виконано особисто Вами?», «У чому практична значущість результатів дослідження?», «Що нового в розкритті проблеми запропоновано Вами?», «Що послужило теоретичною базою дослідження?»

Слухаючи питання комісії, краще їх занотувати і не поспішати відразу давати відповіді. Якщо питання не зрозуміле, можна попросити повторити або уточнити його. Відповіді на запитання мають бути впевненими, змістовними, коректними, лаконічними і складатися з кількох речень. Якщо деякі питання виявилися несподіваними, через те, що виходять за межі тих завдань, які вирішувалися у роботі, можна рекомендувати певною мірою універсальні відповіді на зразок: «Дослідження цієї проблеми не входило до завдань роботи, проте поставлене питання, безперечно, цікаве і в подальшому ми спробуємо знайти відповідь на нього» або «Це питання в роботі не досліджувалося, але з опрацьованої літератури можна сказати, що ...».

Після цього голова надає слово рецензенту або зачитує рецензію сам, якщо рецензент відсутній. У рецензії міститься аналіз рівня виконання наукового дослідження, зауваження і рекомендації для вдосконалення дослідження, а також рекомендується оцінка за європейською та національною шкалою.

Результати захисту магістерських робіт обговорюють на закритому засіданні ЕК та оголошують у той самий день після оформлення протоколів головою ЕК.

Захищені роботи здаються на зберігання в архів університету. Електронні версії магістерських зберігаються в репозитарії університету.

У тих випадках, коли захист кваліфікаційної роботи оцінено «незадовільно», екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент-випускник подати на повторний захист ту саму роботу з доробками, чи необхідно обирати нову тему. До повторного захисту кваліфікаційна робота може бути допущена через рік.

Відповідно до вимог випусковою кафедрою розроблені такі критерії виставлення балів

ВІДМІННО

1. Безумовні елементи новизни в роботі.
2. Репрезентативність зібраного матеріалу, вміння аналізувати наукові концепції, напрямки.
3. Знання основних педагогічних категорій і понять, умінь оперувати ними.
4. Володіння методологією і методикою педагогічного експерименту.
5. Аргументований захист основних положень у роботі.
6. Струнка, логічна композиція матеріалу.
7. Самостійність та ініціативність у роботі.
8. Умінь пред'явити роботу в науковому контексті.
9. Володіння науковим стилем мовлення.

ДОБРЕ

1. Деякі елементи новизни в роботі.
2. Репрезентативність зібраного матеріалу, вміння аналізувати педагогічні концепції, напрямки.
3. Володіння методологією і методикою педагогічного експерименту.
4. Досить логічна композиція роботи.
5. Самостійність у роботі.
6. Поодинокі стилістичні і мовні похибки.
7. Уміння захистити основні положення своєї роботи.

ЗАДОВІЛЬНО

1. Компілятивний характер теоретичної частини роботи.
2. Недостатньо глибокий аналіз матеріалу.
3. Мала самостійність у роботі, велика допомога керівника.
4. Стилiстичні та мовні помилки.
5. Посередній захист основних положень роботи.

НЕЗАДОВІЛЬНО

1. Компілятивний характер роботи.
2. Несамостійність аналізу.
3. Грубі стилістичні і мовні помилки.
4. Невміння захистити основні положення роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемчук Г. І., Курило В. М., Кочерган М. П. Методика організації науково-дослідної роботи: навч. посіб. для студ. та викл. вищих навч. закладів. Київ: Форум, 2000. 271 с.
2. Білуха Т. М. Основи наукових досліджень: підруч. для студ. екон. спец. вузів. Київ: Вища школа, 1997. 271 с.
3. Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Попова Л. О. Кваліфікаційна робота: від задуму до захисту: метод. путівник. Луганськ, 2004. 21 с.
4. Еко Умберто Як написати дипломну роботу: гуманітарні науки. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 224 с.
5. Кисла О. Ф., Притулик Н. В. Методичні рекомендації до підготовки наукових робіт з педагогіки (спеціальності «Дошкільна освіта», «Початкова освіта»). Чернігів, 2015. 92 с.
6. Коломієць В. О. Як виконувати курсову роботу: метод. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. Київ: Вища школа, 2003. 66 с.
7. Корнієнко І. А. Наукові основи курсової роботи: метод. реком. Миколаїв, 2005. 26 с.
8. Мороз І. В. Структура дипломних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. Київ, 1997. 56 с.
9. Пехота О. М., Баріхашвілі І. І. Курсова робота із психолого-педагогічних дисциплін: метод. реком. Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2006. 40 с.
10. Положення про академічну доброчесність. URL: https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOh49g08VcMd_XsZHGyYNpm5LPs/view.
11. Положення про випускню кваліфікаційну роботу (проект). URL: https://drive.google.com/file/d/1q1_OT80QhMxzrXgctfFh-DPBMNR5aTg2/view.
12. Положення про організацію освітнього процесу. URL: <https://drive.google.com/file/d/1trqn0NG5l79caOb5mOe94RZJMt6WmpVf/view>.
13. Рудницька О. П. Основи педагогічних досліджень. Київ: Експрес-об'ява, 1998. 142 с.
14. Соловей М. І., Спіцин Є. С., Потапенко К. К. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень: посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ: Ленвіт, 2004. 144 с.
15. Спіцин Є. С., Назаров С. М. Організація науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2001. 63 с.
16. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 120 с.
17. Тараненко І. Г. Методи порівняльно-педагогічних досліджень. *Шлях освіти*. 2001. №2. С. 17-21.
18. Шейко В. М., Кушніренко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: підруч. для вищих навч. закладів. Харків: ХДАК, 1998. 288 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Початкова освіта

другого (магістерського) рівня вищої освіти

за спеціальністю 013 Початкова освіта

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Кваліфікація:

Магістр початкової освіти. Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти.

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
Голова вченої ради

М. Носко проф. Микола НОСКО

(протокол № 1 від 31.08. 2020 р.)

Освітня програма вводиться в дію з

«1 вересня» 2020 р.

Ректор *М. Носко* проф. Микола НОСКО

(наказ № 260 від 31.08. 2020 р.)

Чернівці 2020 р.

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Освітньо-професійної програми

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітня кваліфікація	Магістр початкової освіти. Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти

ВНЕСЕНО

кафедрою дошкільної та початкової освіти
протокол № 15 від «30» червня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри доц. Ірина ТУРЧИНА

СХВАЛЕНО

вченою радою факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв
протокол № 9 від «30» червня 2020 р.

Голова вченої ради проф. Світлана СТРИЛЕЦЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Голова вченої ради проф. Микола НОСКО

НАДАНО ЧИННОСТІ ТА ВВЕДЕНО У ДІЮ

Наказ НУЧК № 60 від «31» серпня 2020 р.

ПЕРЕДМОВА

Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта відсутній.

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта розроблена згідно з вимогами законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти».

Освітньо-професійну програму розроблено робочою групою Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка у складі:

1. Стрілець Світлана Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв – гарант освітньо-професійної програми;
2. Турчина Ірина Станіславівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, в.о. зав. кафедри дошкільної та початкової освіти;
3. Лимар Юлія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти;
4. Запорожченко Тетяна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти;
5. Кириленко Наталія Миколаївна, викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, директор Чернігівської ЗОШ І ст. № 25.

Зовнішні рецензії:

1. Коваль Л. В., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету психолого-педагогічної освіти і мистецтв Бердянського державного педагогічного університету;
2. Шапошнікова І. М., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;
3. Демченко О. П., кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;
4. Примак В. М., начальник відділу освіти Гончарівської селищної ради;
5. Ображей О. М., директор Чернігівської загальноосвітньої спеціалізованої школи І ступеня № 36 з поглибленим вивченням іноземних мов.

ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ зі спеціальності 013 Початкова освіта

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Магістр (за освітньо-професійною програмою) Магістр початкової освіти. Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма другого (магістерського) рівня вищої освіти «Початкова освіта»
Тип диплома та обсяг програми	Диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС
Наявність акредитації	Сертифікат про акредитацію. Серія УД № 26007354. Рішення Акредитаційної комісії від 10 березня 2011 р., протокол № 86 (наказ МОНмолодьспорт України від 31.03.2011 № 764л). Термін дії до 1 липня 2021 р. (наказ МОН України від 19.12.2016 № 1565).
Цикл/рівень	НРК України – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл, QF-LLL – 7 рівень
Передумови	Наявність диплома бакалавра, спеціаліста, магістра (за спорідненою спеціальністю)
Мова(и) викладання	Українська та англійська мови
Термін дії освітньої програми	1 рік 4 місяці
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	http://www.chnpu.edu.ua

2 – Мета освітньої програми

Формування особистості фахівця, який має фундаментальну теоретичну і практичну підготовку, здатний працювати в умовах реформування системи освіти, виконувати професійні обов'язки і завдання науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі початкової освіти.

3 – Характеристика програми

Предметна область, галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності)	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність: 013 Початкова освіта I. Цикл загальної підготовки – 10 кредитів (11,1 %) II. Цикл професійної підготовки – 21 кредит (23,3%). Практична підготовка – 18 кредитів (20 %). Підготовка випускної кваліфікаційної роботи – 15 кредитів (16,6 %). Дисципліни вільного вибору студентів – 23 кредити (25,5%).
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна програма для магістра. Містить поглиблену загальну, професійну та науково-практичну підготовку з урахуванням сучасних наукових досягнень в галузі початкової освіти.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Загальна освіта в галузі 01 Освіта спеціальності 013 Початкова освіта. Розвиток фахових компетентностей. Організація освітнього процесу в початковій школі з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освіти в Україні та світі.

Особливості програми	Програма базується на педагогічній освіті з науковою основою, що передбачає інтеграцію фахової підготовки в галузі початкової освіти з інноваційною, науково-дослідницькою діяльністю. Проходження виробничих практик циклу професійної підготовки; виконання кваліфікаційних робіт зі спеціальності 013 Початкова освіта.
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Сфера працевлаштування – загальноосвітні навчальні заклади. 2331 Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти
Подальше навчання	Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти (9 рівень НРК, третій цикл FQ-EHEA та 8 рівень EQF-LLL)
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Освітній процес ґрунтується на основі студенто-центрованого, компетентнісного, інтегративного та діяльнісного підходів. Використовуються дискусійні методи навчання, інтерактивні, проєктна технологія, технологія проблемного навчання, елементи тренінгових технологій та технологій дистанційного навчання тощо.
Оцінювання	Усне та письмове опитування, тестування; захист наукових, творчих робіт, захист звітів з педагогічної практики, заліки, екзамени, захист кваліфікаційної роботи. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за чотирибальною шкалою – 4-бальна національна шкала (відмінно, добре, задовільно, незадовільно); 2-рівнева національна шкала (зараховано / не зараховано); 100-бальна; шкала ECTS (A (90-100), B (83-89), C (75-82), D (68-74), E (60-67), F (35-59), FX (0-34)).
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність компетентно розв'язувати комплексні задачі і проблеми в галузі початкової освіти, що передбачає дослідницьку та інноваційну професійну діяльність у виробничих ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї. ЗК 3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 5. Здатність працювати в команді. ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ЗК 8. Здатність до іншомовного спілкування в конкретних сферах і ситуаціях.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність проєктувати освітній процес в початкових класах з урахуванням різноманітних психологічних, педагогічних, методичних факторів; передбачати можливі наслідки їх застосування.

	ФК 2. Здатність організовувати освітній процес в початкових класах з використанням традиційних та інноваційних технологій, методів, прийомів та засобів. ФК 3. Здатність аналізувати, критично оцінювати, порівнювати факти, явища, досвід оновлення теорії і практики освіти в різних країнах. ФК 4. Здатність до проведення, аналізу, інтерпретації та оформлення результатів психолого-педагогічного дослідження. ФК 5. Здатність здійснювати партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу. ФК 6. Здатність здійснювати моніторингову діяльність в початковій школі. ФК 7. Здатність надавати методичну допомогу колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів. ФК 8. Здатність орієнтуватися в актуальних проблемах формування англійської комунікативної компетентності вчителя початкової школи.
7 – Програмні результати навчання (ПРН)	
Після закінчення освітньої програми студент буде здатний:	
ПРН 1.	Виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію; діяти соціально відповідально, реалізувати освітні реформи.
ПРН 2.	Бути готовим проявляти ініціативу, приймати відповідальні, обґрунтовані рішення в стандартних і нестандартних ситуаціях.
ПРН 3.	Володіти знаннями методології, теорії, технології, методів та організації наукової діяльності для органічної єдності змісту освіти й програм наукової діяльності.
ПРН 4.	Мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння.
ПРН 5.	Уміти ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивовувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді. Володіти навичками самоорганізації і саморегуляції.
ПРН 6.	Володіти практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань.
ПРН 7.	Здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, безоціночності іншої особистості; вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку в нових, проблемних і кризових ситуаціях.
ПРН 8.	Володіти сукупністю знань, вмінь і навичок, що забезпечують ефективний перебіг англомовного комунікативного процесу, володіти певними нормами спілкування, мовленнєвої поведінки, засвоїти еталони, стандарти, стереотипи мовленнєвої поведінки. Володіти технікою спілкування англійською мовою.
ПРН 9.	Знати основні нормативно-правові документи в галузі початкової освіти. Знати основні тенденції модернізації початкової освіти в теоретичному та практичному аспектах.
ПРН 10.	Уміти проектувати власну педагогічну діяльність, визначати цілі й завдання всіх етапів навчальної та виховної роботи, прогнозувати очікувані результати з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів.

ПРН 11.	Володіти вміннями й навичками організації освітнього процесу в початкових класах з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого і компетентнісного підходів. Здатність добирати та застосовувати інноваційні технології навчання у початковій школі; здатність упроваджувати інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід (досвід системи освіти в Фінляндії, Норвегії тощо) у процес навчання певної освітньої галузі початкової школи.
ПРН 12.	Уміти визначати закономірності і тенденції розвитку освіти у різних країнах, регіонах світу; виявляти умови ефективності педагогічної діяльності і враховувати їх при організації власної праці на основі знань про стан та тенденції розвитку сучасної освіти.
ПРН 13.	Уміти розробляти, проводити власні дослідження практичних і теоретичних аспектів освіти, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі початкової освіти; описувати, аналізувати та критично оцінювати одержані експериментальні дані; дотримуватись принципів академічної доброчесності; узагальнювати та презентувати власний педагогічний досвід.
ПРН 14.	Уміти організовувати освітній процес на основі партнерства між усіма учасниками (учнями, вчителем, батьками). Здатність до спілкування з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки учнів. Здатність до активного залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.
ПРН 15.	Уміти здійснювати моніторингову діяльність (цілепокладання, планування, розроблення інструментарію, проведення, аналіз та інтерпретацію результатів моніторингового дослідження). Уміти застосувати інформаційно-комунікаційні та комп'ютерні технології для оцінювання результатів навчання учнів. Уміти здійснювати оцінювання процесу і результатів власної педагогічної діяльності. Уміти здійснювати оцінювання результатів роботи вчителів початкових класів закладу загальної середньої освіти.
ПРН 16.	Уміти надавати методичну допомогу колегам з питань навчання, розвитку, виховання й соціалізації учнів початкових класів закладу загальної середньої освіти. Уміти взаємодіяти з педагогічними працівниками на засадах партнерства і підтримки.
ПРН 17.	Уміти демонструвати високий рівень мовних та мовленнєвих знань, умінь і навичок з іноземної мови у професійній діяльності. Розуміти на слух літературну англійську мову в діалогічній та монологічній формах відповідно до тематики, передбаченої програмою. Уміти обговорювати теми в межах сфер спілкування, передбачених програмою; висловлюватися, виступати з повідомленнями та доповідями; сприймати та розуміти інформацію у процесі переглядового, вибіркового та вивчаючого читання.
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Освітній процес за спеціальністю 013 Початкова освіта забезпечують: – науково-педагогічні працівники, які працюють на постійній основі (штатні) та мають наукові ступені та вчені звання (з них 4 доктори педагогічних наук); мають академічну та /або професійну кваліфікацію відносно до спеціальності та дисциплін, які викладають; відповідають вимогам щодо кваліфікації викладачів, викладеним у Ліцензійних умовах провадження освітньої діяльності, затверджених постановою КМУ від 30 грудня 2015 р. № 1187 (зі змінами) (91 %); – викладач (практик) (за сумісництвом) (9 %); – професіонали-практики, роботодавці (згідно з укладеними угодами про співпрацю), які залучаються до проведення аудиторних занять, організації педагогічної практики, рецензування кваліфікаційних робіт.

	З метою підвищення фахового рівня всі науково-педагогічні працівники не менше ніж один раз на п'ять років проходять стажування, в т. ч. закордонні, а також систематично здійснюють підвищення кваліфікації згідно із Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 21.09.2019 р. №800 (зі змінами і доповненнями) та «Положенням про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» від 06.11.2019 р. (https://drive.google.com/file/d/1RKgX20Yzm5oS71L3FntI_liXe-x6Xf_r/view)
Матеріально-технічне забезпечення	Матеріально-технічна база університету повністю пристосована для підготовки фахівців за всіма формами навчальної та науково-дослідницької роботи. Освітній процес здійснюється в аудиторіях з інтерактивними дошками, комп'ютерних класах. В університеті створено умови для доступу до мережі Інтернет. Забезпеченість складає 100%. Практико-орієнтована складова професійної підготовки здобувачів вищої освіти забезпечена аудиторією, обладнаною згідно з вимогами НУШ із інтерактивним мультимедійним комплексом INTECH, лабораторією Нової української школи на базі Чернігівського ЗЗСО І ст. № 25. Самостійна робота організовується з використанням університетського веб-сайту, особистих веб-сторінок викладачів, груп, створених в соціальних Інтернет-мережах, електронного навчального середовища Moodle, використання сервісів Google тощо. Функціонує розвинена соціальна інфраструктура: – в університеті є 3 гуртожитки; – спортивні зали, спортивний майданчик; – працюють пункти громадського харчування (їдальня, буфети).
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	– офіційний сайт НУЧК імені Т.Г. Шевченка (https://chnpu.edu.ua); – офіційна сторінка факультету (http://chnpu.edu.ua/faculties/primaryeducation-faculty); – точки бездротового доступу до мережі Інтернет; – необмежений доступ до мережі Інтернет; – наукова бібліотека, читальні зали; – інституційний репозитарій (http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/); – інформаційно-освітнє середовище (https://moodle.chnpu.edu.ua); – корпоративна пошта; – навчальні та робочі плани; – навчально-методичні комплекси дисциплін.
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Академічна мобільність здобувачів вищої освіти передбачає їхню участь в освітньому процесі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка й закладах освіти України, перезарахування результатів вивчення навчальних дисциплін, проведення наукових досліджень, проходження виробничої практики у встановленому порядку. Цілі та завдання, організаційне забезпечення академічної мобільності здобувачів вищої освіти в НУЧК, порядок визнання та перезарахування результатів їхнього навчання, права та обов'язки учасників освітнього процесу, які беруть участь у програмах академічної мобільності, порядок звітування та оформлення документів за результатами навчання регламентує «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» від 25.04.2018 р.

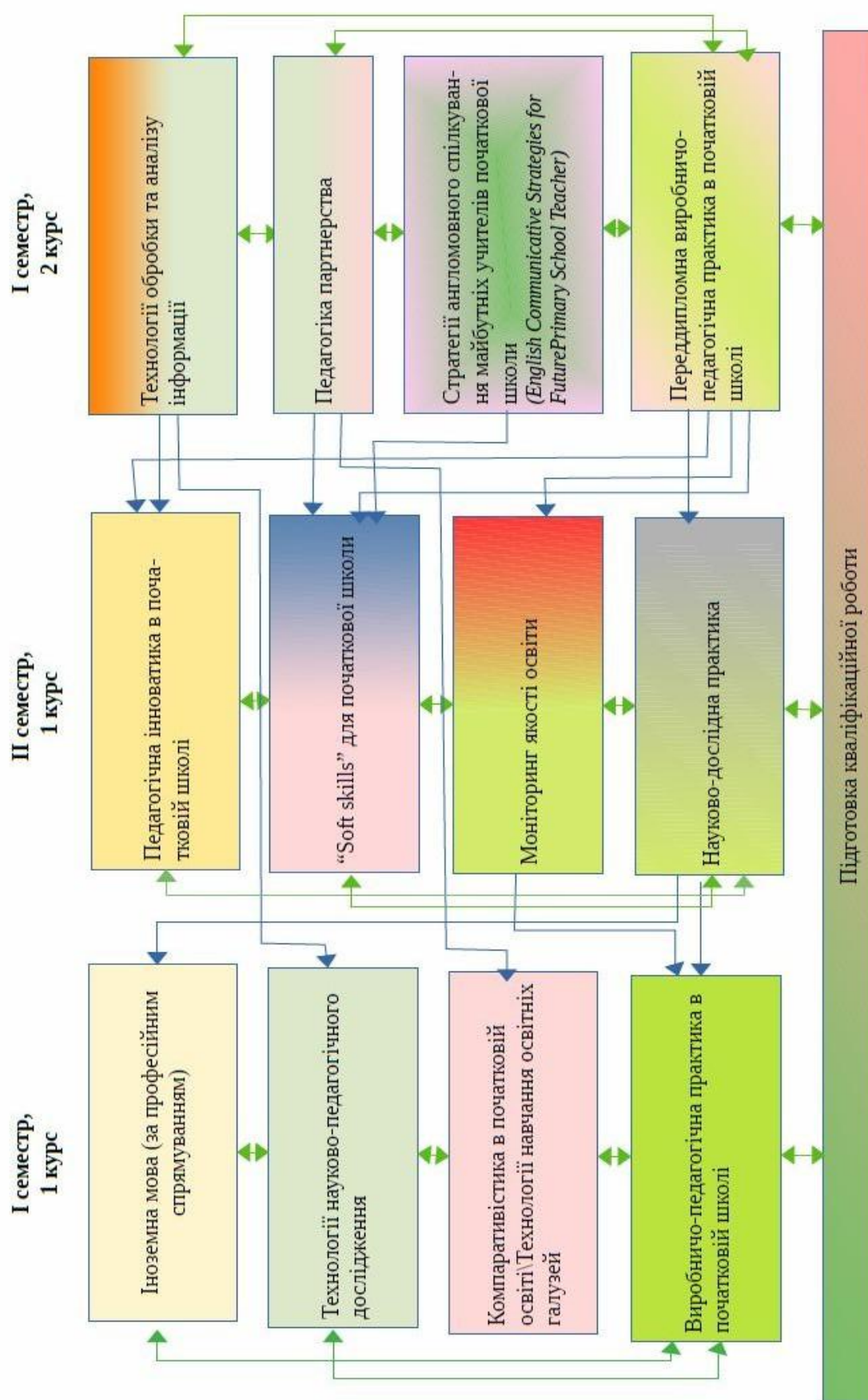
	Укладено угоди з: Інститутом педагогіки НАПН України; Інститутом обдарованої дитини НАПН України; Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова; Бердянським державним педагогічним університетом; Полтавським національним педагогічним університетом імені В. Г. Короленка; Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка; Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини; Глухівським національним педагогічним університетом імені Олександра Довженка; Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Прилуцьким гуманітарно-педагогічним коледжем імені І. Я. Франка; Державною науково-педагогічною бібліотекою імені В. О. Сухомлинського; Туристичним інформаційним центром міста Чернігова; Громадською організацією «Тьютор ХАБ» (Ліга роботів); Ріпкинською школою-гімназією Чернігівського району; Борзнянським районним відділом освіти; Седнівським НВК; Чернігівською загальноосвітньою школою I ступеня № 25; Чернігівською загальноосвітньою школою № 29; Центром розвитку обдарованості «Унікум» м. Чернігова.
Міжнародна кредитна мобільність	Міжнародна академічна мобільність здобувачів вищої освіти реалізується на підставі міжнародних договорів про співробітництво, програм, проєктів, на основі індивідуальних запрошень у порядку, встановленому «Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» від 25.04.2018 р. Укладено угоди з: Природничо-гуманітарним університетом в місті Седельце (Польща); Білоруським державним педагогічним університетом імені Максима Танка.
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Не передбачається.

2. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ТА ЇХ ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

2.1. Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів ЄКТС	Форма підсумкового контролю
ОБОВ'ЯЗКОВІ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ			
1.1.1. Цикл загальної підготовки (10 кредитів)			
ЗП 1.	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	3	Екзамен
ЗП 2.	Педагогічна інноватика в початковій школі	4	Екзамен
ЗП 3.	Технології обробки та аналізу інформації	3	Екзамен
1.1.2. Цикл професійної підготовки (57 кредитів)			
ПП 1.	Технології науково-педагогічного дослідження	3	Залік
ПП 2.	Компаративістика в початковій освіті / Технології навчання освітніх галузей	4	Екзамен
ПП 3.	«Soft skills» для початкової школи	4	Екзамен
ПП 4.	Моніторинг якості освіти	4	Екзамен
ПП 5.	Педагогіка партнерства	3	Залік
ПП 6.	Стратегії англomовного спілкування майбутніх учителів початкової школи / English Communicative Strategies for Future Primary School Teachers	3	Залік
ПП 7.	Виробничо-педагогічна практика в початковій школі	9	Залік
ПП 8.	Науково-дослідна практика	3	Залік
ПП 9.	Переддипломна виробничо-педагогічна практика в початковій школі	9	Залік
ПП 10.	Підготовка кваліфікаційної роботи магістра	15	Екзамен
Загальний обсяг обов'язкових компонент		67	
ВИБІРКОВІ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ (23 кредити)			
ВВ 1.1		5	Залік
ВВ 2.1.		3	Залік
ВВ 2.2.		3	Залік
ВВ 2.3.		3	Залік
ВВ 3.1.		3	Екзамен
ВВ 3.2.		3	Залік
ВВ 3.3.		3	Залік
Загальний обсяг вибірових компонент		23	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		90	

2.2. Структурно-логічна схема ОП

*Взаємозв'язки між обов'язковими компонентами позначені стрілками та наявністю спільного кольору у градієнті

3. ФОРМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестація випускників освітньої програми спеціальності 013 Початкова освіта проводиться у формі захисту кваліфікаційної роботи та завершується видачею документу встановленого зразка про присудження йому ступеня магістра із присвоєнням кваліфікації: *Магістр початкової освіти. Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти*. Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Матриця відповідності програмних компетентностей обов'язковим компонентам освітньої програми

Шифри компетентностей Компоненти ОП	Інтегрована компетентність	Загальні компетентності								Спеціальні (фахові) компетентності							
		ЗК 1	ЗК 2	ЗК 3	ЗК 4	ЗК 5	ЗК 6	ЗК 7	ЗК 8	ФК 1	ФК 2	ФК 3	ФК 4	ФК 5	ФК 6	ФК 7	ФК 8
ЗП 1	+		+		+	+	+	+	+			+		+			+
ЗП 2	+	+	+		+	+	+			+		+		+			
ЗП 3	+	+	+		+		+										
ПП 1	+	+	+	+	+	+	+			+		+	+		+		
ПП 2	+	/+	+/+		+/+	/+	+/+	/+	/+	+/+	+/+	/+		/+			
ПП 3	+	+	+		+	+	+	+		+	+			+		+	
ПП 4	+			+	+		+			+					+	+	
ПП 5	+	+			+	+	+			+	+			+			
ПП 6	+		+		+	+	+	+	+			+		+			+
ПП 7	+		+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+		+
ПП 8	+		+	+	+		+						+				
ПП 9	+	+	+		+	+	+	+		+	+			+	+	+	+
ПП 10	+	+	+	+	+		+			+	+	+	+		+	+	

**Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН)
відповідними обов'язковим компонентами освітньої програми**

Шифри ПРН Компо- ненти ОП	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 5	ПРН 6	ПРН 7	ПРН 8	ПРН 9	ПРН 10	ПРН 11	ПРН 12	ПРН 13	ПРН 14	ПРН 15	ПРН 16	ПРН 17
ЗП 1		+		+	+	+	+	+				+		+			+
ЗП 2	+	+		+	+	+			+		+		+				
ЗП 3	+	+		+		+											
ПП 1	+	+	+	+	+	+			+	+			+				
ПП 2		+/	+/	+/	+/	+/	+/	+/	+/	+/	+/						
ПП 3	+	+		+	+	+	+		+	+	+			+		+	
ПП 4			+	+		+			+	+					+	+	
ПП 5	+	+		+	+	+			+	+	+			+			
ПП 6				+	+	+			+			+	+			+	+
ПП 7	+	+		+	+	+	+		+	+	+			+			
ПП 8			+	+									+				
ПП 9	+	+		+	+	+			+	+	+			+	+	+	+
ПП 10	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+		+	+	

Робоча група:

Світлана СТРИЛЕЦЬ

Ірина ТУРЧИНА

Юлія ЛИМАР

Тетяна ЗАПОРОЖЧЕНКО

Наталія КИРИЛЕНКО

СПИСОК ТЕМ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З ПЕДАГОГІКИ

1. Багатоваріантність структури уроку в початковій школі.
2. Вдосконалення професійної компетентності сучасного керівника школи.
3. Вдосконалення форм і методів національно-патріотичного виховання молодших школярів.
4. Взаємозв'язок навчання, розвитку і виховання учнів у системі навчальної діяльності.
5. Використання етнографічних матеріалів у розумовому вихованні молодших школярів.
6. Використання засобів етнодидактики в освітньому процесі початкової школи.
7. Використання міжпредметних зв'язків в екологічній підготовці учнів початкової школи.
8. Використання технології портфоліо в початковій школі
9. Використання формувального оцінювання в початковій школі.
10. Виховання в сім'ї як першооснова формування особистості молодшого школяра
11. Виховання взаємодопомоги у дітей молодшого шкільного віку.
12. Виховання моральних якостей молодших школярів у процесі позакласної виховної роботи.
13. Виховання толерантності молодших школярів засобом художніх творів.
14. Виховання у молодших школярів чесності і правдивості.
15. Виховання ціннісного ставлення до природи у молодших школярів.
16. Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми.
17. Виховний характер навчання і шляхи його оптимізації в початковій школі.
18. Відставання дітей у навчанні та шляхи вирішення проблем.
19. Гра як метод виховання молодших школярів: види та методика використання.
20. Групові форми навчання у початковій школі.
21. Гуманізація навчального спілкування на уроках у початковій школі.
22. Гуманізація навчання в початкових класах.
23. Гуманізація управління освітою на сучасному етапі.
24. Дидактичні засади народної педагогіки в розвитку особистості молодшого школяра.
25. Дидактичні засоби підвищення пізнавальної активності школярів у навчанні.
26. Дитячий фольклор – важливий чинник формування національної свідомості молодших школярів.
27. Екологічне виховання учнів молодшого шкільного віку: зміст, форми та методи реалізації.
28. Екскурсія в початкових класах як форма організації навчального процесу.
29. Естетичне виховання молодших школярів художньо-лексичними засобами.
30. Етнокультурні чинники розвитку особистості молодшого школяра.
31. Забезпечення індивідуалізації навчання в початковій школі.
32. Засоби виховання громадянської позиції у дітей молодшого шкільного віку.
33. Застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі початкової школи.
34. Зміст і форми валеологічного виховання учнів початкових класів у позаурочний час.
35. Зміст і шляхи естетичного виховання учнів молодшого шкільного віку.
36. Зміст художніх творів як засіб формування рефлексивного досвіду учнів 2(3) класу.
37. Зміст, засоби та форми естетичного виховання молодших школярів.
38. Значення доручень у моральному вихованні молодших школярів.
39. Індивідуальний підхід у вихованні молодших школярів та умови підвищення його ефективності.
40. Методи самовиховання та їх реалізація у практичній діяльності вчителя НУШ.
41. Методи стимулювання навчально-пізнавального інтересу в учнів початкової школи.
42. Методи стимулювання позитивної поведінки учнів початкової школи.

43. Методи та форми економічного виховання та підприємливості учнів у сучасній початковій школі.
44. Місце народної педагогіки в естетичному вихованні молодших школярів.
45. Навчальне середовище і його роль у розвитку особистості учня.
46. Навчальні проекти як засіб розвитку дослідницьких навиків молодших школярів.
47. Напрями удосконалення процесу виховання у школярів здорового способу життя.
48. Народні ігри як чинник фізичного вдосконалення молодших школярів у позакласній роботі.
49. Наступність у вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
50. Нетрадиційні методи навчання в початковій школі.
51. Нетрадиційні форми організації виховного процесу в сучасній початковій школі.
52. Оновлення змісту та методів навчання в сучасній початковій школі.
53. Організаційні форми позакласної виховної роботи з учнями молодшого шкільного віку.
54. Організація виховної роботи з формування мотивації до здорового способу життя учнів.
55. Організація гурткової роботи у позашкільних закладах.
56. Організація навчально-виховної роботи з педагогічно занедбаними дітьми.
57. Організація освітнього середовища в НУШ.
58. Організація проєктного навчання в новій українській школі.
59. Організація розумової діяльності першокласників в освітньому процесі.
60. Основні напрями позакласної виховної роботи з учнями початкової школи.
61. Особливості використання методу прикладу у моральному вихованні учнів молодшого шкільного віку.
62. Особливості використання сучасних форм роботи з батьками.
63. Особливості виховання в учнів початкових класів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до праці.
64. Особливості виховання учнів на трудових традиціях українського народу.
65. Особливості виховання школярів на родинних традиціях українського народу.
66. Особливості впровадження інтегрованого навчання в новій українській школі.
67. Особливості диференційованого навчання в початкових класах.
68. Особливості застосування інноваційних технологій в освітньому процесі початкової школи.
69. Особливості ігрової діяльності учнів початкової школи.
70. Особливості організації морального виховання учнів молодшого шкільного віку.
71. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.
72. Особливості позаурочної діяльності молодших школярів.
73. Особливості правового виховання у початковій школі.
74. Особливості реалізації індивідуального підходу до учнів молодшого шкільного віку.
75. Особливості розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі навчання.
76. Особливості розумового виховання учнів початкової школи.
77. Особливості соціалізації особистості учня початкової школи.
78. Особливості співпраці з батьками дитини з особливими освітніми потребами.
79. Особливості формування гуманістичних понять у молодших школярів у процесі навчання.
80. Партнерство між школою та батьками в новій українській школі.
81. Партнерська взаємодія у освітньому процесі Нової української школи як чинник розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.
82. Педагогічна діагностика в системі роботи класовода.
83. Педагогічне спілкування як система взаємодії вчитель-учень.
84. Педагогічні вимоги до організації та проведення проблемних уроків у початковій школі.
85. Педагогічні засоби стимулювання навчальної активності молодших школярів.
86. Педагогічні умови ефективного використання заохочення та покарання як методів виховання молодших школярів.

87. Педагогічні умови ефективного використання наочності у навчанні молодших учнів.
88. Педагогічні умови морального виховання засобами казки.
89. Педагогічні умови попередження важковиховуваності дітей.
90. Педагогічні умови проведення інтегрованих уроків.
91. Педагогічні умови самореалізації молодшого школяра у навчальній та позакласній діяльності.
92. Педагогічні умови та шляхи розвитку трудової культури учнів.
93. Питання управлінської діяльності керівника школи у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.
94. Позакласна (позашкільна) виховна діяльність як засіб розвитку особистості учня початкових класів.
95. Проблема диференціації навчання в початковій школі.
96. Проблема підвищення педагогічної культури батьків у творах В. Сухомлинського.
97. Проблема полікультурного виховання учнів сучасної початкової школи.
98. Проблемне навчання в початковій школі.
99. Проблемне навчання і можливості його здійснення в початкових класах.
100. Профорієнтаційна робота з учнями початкових класів.
101. Прояви та профілактика конфліктності в дітей молодшого шкільного віку.
102. Психолого-педагогічні засади підготовки дітей до навчання в школі.
103. Психолого-педагогічні особливості сприймання навчального матеріалу в учнів початкових класів.
104. Реалізація в початковій школі педагогічного досвіду педагогів-новаторів.
105. Реалізація внутрішньопредметної інтеграції в новій українській школі.
106. Реалізація завдань фізичного виховання в умовах діяльності сучасної початкової школи
107. Реалізація компетентнісного підходу в НУШ.
108. Реалізація краєзнавчого компонента початкової освіти.
109. Реалізація міжпредметної інтеграції в новій українській школі.
110. Реалізація окремих ідей В.О. Сухомлинського в освітній діяльності початкової школи.
111. Реалізація принципу дитиноцентризму в новій українській школі.
112. Робота з обдарованими дітьми в початкових класах.
113. Розвивальний характер навчання в початкових класах та умови підвищення його ефективності.
114. Розвиток відповідальності учнів початкової школи.
115. Розвиток емоційного інтелекту в учнів початкової школи.
116. Розвиток емпатії у учнів молодшого шкільного віку.
117. Розвиток ініціативності молодших школярів.
118. Розвиток критичного мислення молодших школярів.
119. Розвиток навичок ефективного спілкування у молодших школярів.
120. Розвиток пізнавальної активності учнів початкової школи у процесі навчання.
121. Розвиток пізнавальної культури учнів на уроках у початковій школі.
122. Розвиток творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку.
123. Розвиток творчої особистості молодшого школяра в умовах позашкільних закладів освіти.
124. Розвиток творчості учнів початкової школи у процесі виховної діяльності.
125. Розвиток творчості як складової педагогічної майстерності в процесі професійної діяльності вчителя початкової школи.
126. Розвиток толерантності в учнів молодшого шкільного віку.
127. Розвиток у молодших школярів «soft skills».
128. Розвиток у молодших школярів навичок співпраці.
129. Розвиток умінь розв'язання конфліктних ситуацій в учнів початкової школи.
130. Роль дидактичних ігор у формуванні пізнавальної активності молодших школярів.
131. Роль і місце дидактичної гри у навчанні молодших школярів.

132. Роль майстерності вчителя у забезпеченні ситуації успіху на уроці.
133. Роль оцінки у формуванні взаємин учнів початкової школи.
134. Роль проблемного навчання у розвитку здібностей обдарованих дітей.
135. Роль самовиховання в професійному вдосконаленні особистості вчителя.
136. Роль сім'ї у підготовці дітей до навчання в школі.
137. Самовиховання учнів молодшого шкільного віку: зміст та педагогічний супровід.
138. Самоосвіта і самовиховання вчителя початкової школи: методи та форми.
139. Система принципів навчання, їх реалізація на уроках у початкових класах.
140. Система роботи з педагогічно занедбаними учнями в умовах початкової школи.
141. Система роботи початкової школи з обдарованими дітьми.
142. Система трудового виховання учнів початкової школи.
143. Спілкування як засіб формування особистості молодшого школяра.
144. Способи залучення батьків до освітнього процесу в початковій школі.
145. Способи організації ігрової діяльності на уроках.
146. Статеве виховання молодших школярів.
147. Сутність та зміст економічного виховання учнів початкової школи.
148. Творче використання ідей педагогів-новаторів у розвитку розумових здібностей учнів.
149. Творчі завдання та їх роль у формуванні пізнавального інтересу молодших школярів.
150. Традиції козацької педагогіки як засіб морального виховання школярів
151. Трудове виховання у позакласній діяльності дітей молодшого шкільного віку.
152. Умови ефективності використання наочності в початковій школі.
153. Умови організації нестандартних уроків у початковій школі.
154. Умови розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів.
155. Формування самостійності учнів молодшого шкільного віку.
156. Форми і методи вивчення, узагальнення і впровадження педагогічного досвіду вчителів початкових класів.
157. Форми та методи використання народознавчого матеріалу у формуванні особистості громадянина України.
158. Форми та методи виховання в учнів міжетнічної толерантності.
159. Форми та методи естетичного виховання молодших школярів у позаурочний час.
160. Формування громадянської компетентності молодших школярів.
161. Формування допитливості у першокласників у процесі спілкування з природою.
162. Формування духовності молодших школярів у процесі навчання.
163. Формування екологічної компетентності молодших школярів.
164. Формування естетичного світогляду учителів початкових класів.
165. Формування естетичної культури особистості у процесі навчання.
166. Формування загальнолюдських цінностей в учнів початкової школи.
167. Формування здорового способу життя молодших школярів в системі фізичного виховання
168. Формування інтелектуальної культури молодших школярів.
169. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності молодших школярів.
170. Формування контрольно-оцінювальної діяльності молодших школярів у процесі становлення навчальної діяльності.
171. Формування культури праці у молодших школярів.
172. Формування культури професійно-педагогічного спілкування учителя.
173. Формування лідерських якостей учнів початкової школи.
174. Формування логічного мислення у молодших школярів.
175. Формування моральних ідеалів та цінностей учнів молодшого шкільного віку.
176. Формування моральних цінностей школярів у навчальному процесі.
177. Формування мотивації до навчання в учнів початкової школи.
178. Формування навичок самостійної роботи учнів молодшого шкільного віку.
179. Формування національної гідності в учнів початкової школи.

180. Формування основ гуманістичної моралі учнів у НУШ.
181. Формування підприємливості та фінансової грамотності молодших школярів.
182. Формування пізнавальних інтересів у молодших школярів.
183. Формування поваги до рідної мови і культури у молодших школярів.
184. Формування поваги й любові до матері й батька як першочергові завдання виховання (за творами В. Сухомлинського).
185. Формування самоконтролю учнів початкової школи.
186. Формування самооцінки в учнів на уроках у початковій школі.
187. Формування світогляду молодших школярів засобами навчальної діяльності.
188. Формування соціальних компетентностей молодших школярів.
189. Формування соціокультурного розвивального середовища в сучасній початковій школі.
190. Формування стійкої мотивації учнів до вивчення рідної мови.
191. Формування та розвиток патріотичних почуттів в молодшому шкільному віці.
192. Формування творчої особистості школяра в процесі навчально-пізнавальної діяльності.
193. Формування у молодших школярів умінь порівнювати.
194. Формування ціннісного ставлення до природи в освітньому процесі школи.
195. Формування шанобливого ставлення до довкілля у молодших школярів.
196. Функції громадських і дитячих організацій у вихованні молодших школярів.
197. Художні твори як засіб формування емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів.
198. Цеглинки LEGO як ефективний засіб навчання молодших школярів .
199. Чинники формування особистості молодшого школяра.
200. Шляхи вдосконалення педагогічної майстерності вчителя початкової школи.
201. Шляхи вдосконалення роботи з підручником як методу навчання в початковій школі.
202. Шляхи вдосконалення фізичного виховання учнів початкової школи в процесі навчання.
203. Шляхи використання пізнавальних ігор у навчальному процесі початкової школи.
204. Шляхи впровадження педагогіки партнерства в НУШ.
205. Шляхи гуманізації змісту початкової освіти.
206. Шляхи залучення батьків до освітнього процесу в новій українській школі.
207. Шляхи залучення дітей до організації освітнього середовища в новій українській школі.
208. Шляхи підвищення педагогічної культури батьків.
209. Шляхи реалізації діяльнісного підходу на уроках у початковій школі.
210. Шляхи реалізації компетентнісного підходу в умовах інтегрованого
211. Шляхи розвитку загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів у процесі навчання.
212. Шляхи та засоби оптимізації естетичного виховання молодших школярів.
213. Шляхи та методи підвищення педагогічної культури батьків.
214. Шляхи удосконалення мовлення майбутнього педагога
215. Шляхи формування взаємовідносин в учнівському колективі.
216. Шляхи формування індивідуальних програм розвитку для дітей з особливими освітніми.
217. Шляхи формування моральної культури учнів молодшого шкільного віку засобами народної педагогіки.

ЗМІСТ

КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

«Особливості використання інтерактивних технологій при реалізації краєзнавчого принципу на уроках у початковій школі»

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧОГО ПРИНЦИПУ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	8
1.1. Історико-педагогічний аспект використання краєзнавчого матеріалу на уроках у початковій школі.....	8
1.2. Інтерактивні технології: сутність, підходи, класифікація	17
1.3. Умови успішного використання інтерактивних технологій для реалізації краєзнавчого принципу	36
Висновки до першого розділу	42
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧОГО КОМПОНЕНТУ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	45
2.1. Аналіз Державного стандарту початкової загальної освіти, навчальних програм та підручників в контексті досліджуваної проблеми	45
2.2. З досвіду роботи вчителів початкової школи щодо практичного використання інтерактивних технологій для реалізації краєзнавчого принципу	53
2.3. Мета та зміст педагогічного експерименту, аналіз отриманих даних.....	60
Висновки до другого розділу.....	74
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ	81

*(за матеріалами кваліфікаційної роботи Гренюк (Сівакової) М.
«Дидактична казка в підготовці
майбутніх учителів початкової школи»,
науковий керівник – проф. Стрілець С. І., 2018)*

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ І.	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИДАКТИЧНОЇ КАЗКИ	8
1. Актуальність підготовки майбутнього вчителя початкової школи до створення дидактичних казок	8
2. Суть, функції, види, класифікація дидактичної казки.....	14
Висновки до розділу І.....	24
РОЗДІЛ ІІ	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО СТВОРЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ КАЗОК	25
2.1. Структура та етапи створення дидактичної казки	25
2.2. Методи та прийоми створення дидактичної казки	30
Висновки до розділу ІІ.....	54
РОЗДІЛ ІІІ.	
ПРОЦЕС І РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО СТВОРЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ КАЗОК.....	56
3.1. Мета та зміст експериментального дослідження	57
3.2. Результати експериментального дослідження	71
Висновки до розділу ІІІ	75
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	94

ЗРАЗКИ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЗІ ВСТУПУ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

1. «Засоби і методи стимулювання пізнавальної активності молодших школярів»

Об'єктом дослідження є пізнавальна діяльність молодших школярів.

Предметом – засоби і методи стимулювання пізнавальної активності учнів молодших класів.

Мета дослідження – виявити взаємозв'язок між добром засобів і методів стимулювання пізнавальної активності та їх подальшим впливом на ефективність навчальної діяльності молодших школярів.

Завдання дослідження:

- вивчити психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження;
- розкрити основні поняття досліджуваної проблеми;
- проаналізувати ефективність методів стимулювання навчальної діяльності молодших школярів;
- вивчити стан проблеми стимулювання навчальної діяльності в практиці роботи сучасної школи;
- визначити вплив стимулювання пізнавальної активності на ефективність освітнього процесу.

2. «Екологічне виховання молодших школярів засобами українського фольклору»

Об'єкт дослідження – процес екологічного виховання особистості молодшого школяра.

Предмет дослідження – екологічне виховання молодших школярів у процесі ознайомлення їх із українським фольклором.

Мета дослідження: визначити потенціал творів українського фольклору для здійснення екологічного виховання молодших школярів.

Завдання дослідження:

- ознайомитися з науковою психолого-педагогічною літературою з досліджуваної проблеми з метою виявлення та аналізу психологічних особливостей екологічного виховання молодших школярів;
- визначити рівень екологічної культури сучасних молодших школярів;
- проаналізувати методичну літературу з питання екологічного виховання, а також досвід роботи вчителів-практиків з метою виявлення в теорії та практиці відповідних засобів і методів;
- дослідити потенціал українських фольклорних засобів екологічного виховання учнів у реалізації завдань екологічного виховання молодших школярів.

3. «Використання ІКТ в освітньому процесі початкової школи НУШ»

Об'єкт дослідження – освітній процес у початкових класах.

Предмет дослідження – дидактичні умови використання ІКТ навчання на уроках у початкових класах.

Мета дослідження – виявити вплив використання ІКТ на активізацію навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів і виявити педагогічні умови, що забезпечать ефективність використання ІКТ у початковій школі.

Завдання дослідження:

- здійснити системний аналіз психолого-педагогічної літератури з обраної проблеми;
- з'ясувати сутність і завдання використання ІКТ в освітньому процесі у початковій школі, виявити переваги та недоліки застосування;
- проаналізувати досвід роботи вчителів початкових класів щодо використання ІКТ;
- перевірити ефективність використання ІКТ на уроках.

ЗРАЗОК ВСТУПУ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процес реформування освіти в Україні є спробою застосування нових форм та методів роботи в межах традиційної освітньої системи. Сучасні вчителі намагаються знайти такі шляхи вдосконалення освітнього процесу, які сприяли б самовираженню учнів, їх ціннісному ставленню до навчання, вмінню виконувати творчі завдання. Позитивні результати у роботі досягаються пошуками відповідей на запитання «Як навчати? Як створити сприятливі умови для засвоєння навчального матеріалу?» та їх втіленням в життя.

Рівень освіти значною мірою залежить від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах та сучасних дидактичних принципах.

Тому актуальним на сьогоднішній день є впровадження інноваційних технологій в освітній процес, найголовнішою умовою якого є його особистісна зорієнтованість, спрямована на те, щоб кожен вихованець став повноцінним, самодостатнім, творчим суб'єктом діяльності, пізнання, спілкування [20].

Модернізацію системи освіти нині пов'язують з інноваціями в освіті – процесом творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [21; 406].

На сьогоднішній день учням необхідні навички критичного мислення, розуміння сутності речей. Школярі мають не отримувати знання, а самостійно їх здобувати. Найважливіше у початковій школі – створення умов для атмосфери успіху та творчого співробітництва. Це досягається шляхом впровадження в освітній процес інтерактивних форм навчання, тобто спеціальної форми організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [6; 182].

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють.

Учитель в інтерактивному навчанні виступає організатором процесу навчання, консультантом, фасилітатором, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головними в процесі навчання є зв'язки між учнями, їх взаємодія та співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні беруть на себе відповідальність за результати навчання.

У початковій ланці школи раніше за інших почали вивчати проблеми активізації навчання. Було встановлено, що маленькі діти найкраще вчаться, якщо залучені до активної діяльності. Учителі початкових класів розуміють, що маленькі діти не можуть довго концентрувати увагу, так само як і зберігати одне й те саме положення тіла. Їх здатність сидіти не рухаючись є обмеженою. Для того, щоб компенсувати їм певну нерухомість під час навчання, треба підтримувати активність дітей, а також забезпечувати їм можливість рухатися.

Отже, інтеракція – це не тільки урізноманітнення навчання, хоча таке навчання дійсно може бути надзвичайно привабливим, цікавим і водночас ефективним. Теорія і практика доводять, що інтеракція дозволяє часто створювати навчальні ситуації, які потребують від учнів не менш (а інколи й більш) важкої зосередженої праці, ніж традиційне навчання [43].

Інтерактивне навчання вимагає від учителя реалізації певних умов в організації освітнього процесу. До таких умов належать:

- організація навчального процесу як багатосторонньої, партнерської, інтенсивної комунікації;
- сприятлива, позитивна атмосфера в класі;
- спеціальна організація навчального простору [43].

Створення умов успіху на уроках різноманітними засобами та формами інноваційних технологій дає змогу дітям сформувати соціальну та життєву компетентності, в учнів формуються уявлення та поняття про цілісність світу, природне і соціальне оточення як середовище життєдіяльності людини, її належність до природи і суспільства. Розв'язання цього завдання досягається шляхом реалізації краєзнавчого принципу навчання, який розкривається в Державному стандарті початкової загальної освіти через викладання навчального предмету «Я досліджую світ», що говорить про необхідність широкого залучення краєзнавчого матеріалу: вивчення природи, культури та традицій людей у тій місцевості, де живе дитина [35; с. 22].

Отже, актуальність теми дослідження полягає в необхідності введення інтерактивних технологій для реалізації краєзнавчого принципу на уроках в початковій школі, що формує соціальну і громадянську компетентність в учня.

Метою роботи – дослідити використання інтерактивних технологій при реалізації краєзнавчого принципу на уроках «Я досліджую світ» та довести їх ефективність.

Завдання:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з досліджуваної проблеми.
2. Визначити дидактико-виховні можливості використання інтерактивних технологій при подачі краєзнавчого матеріалу на уроках «Я досліджую світ».
3. Визначити актуальність та рівень впровадження краєзнавчого матеріалу серед вчителів початкової школи в умовах інтерактивного навчання.
4. Зробити аналіз результатів експериментального дослідження щодо ефективності використання інтерактивних технологій при реалізації краєзнавчого принципу на уроках «Я досліджую світ».

Об'єкт – процес використання інтерактивних технологій при подачі краєзнавчого матеріалу на уроках «Я досліджую світ».

Предмет – особливості застосування інтерактивних технологій при реалізації краєзнавчого принципу на уроках «Я досліджую світ».

Методи дослідження – метод опрацювання наукової літератури; педагогічний експеримент; метод опитування; метод спостереження; метод анкетування; метод бесіди.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі ЗЗСО І-ІІІ ступенів №2 м. Чернігова (3-А клас, вчитель Гой А. Г., 3-В клас, вчитель Колесник Л. Ю.). Було задіяно 65 учнів.

Апробацію матеріалів кваліфікаційної роботи здійснено на:

- 1)
- 2)
- ...

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано статті:

- 1)
- 2)
- ...

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує.... найменувань та додатків, роботу проілюстровано рисунками.. Загальний обсяг роботи....стор.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство стрімко розвивається, життєві пріоритети змінюються, швидкі темпи набирає розвиток науки та техніки, збільшується кількість винаходів у творчих та інтелектуальних сферах, що призводить до щоденних реформ у різних видах людської діяльності. Однією з масштабних та найважливіших тем є реформування освітнього процесу, зокрема в Україні. Ця проблема активно розглядається та вирішується представниками освіти нашої держави. Постає глобальне питання, як організувати навчання так, щоб учні отримували міцні знання та застосовували їх в житті, були зацікавлені та вмотивовані процесом навчання. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми – підготовка умотивованого творчого педагога-новатора, який прагне до реалізації своїх здібностей, удосконалення, самоосвіти.

У концепції «Нової української школи» зазначено, що «нова школа потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін», який буде креативно підходити до освітнього процесу учнів, а також зможе готувати власні авторські навчальні програми, методи, стратегії, способи і засоби навчання. «Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель» [11]. Одним із творчих та інноваційних підходів учителя початкової школи до освітнього процесу є складання та застосування авторських дидактичних казок на уроках. В. О. Сухомлинський пише: «Казка – це активна естетична творчість, що охоплює всі сфери духовного життя дитини – її розум, почуття, уяву, волю» [26, с. 189]. Саме завдяки дидактичній казці дітей молодшого шкільного віку, можна не просто зацікавити, виховувати, а й ефективно навчати. Сучасний учитель, ознайомившись з мистецтвом створення казок, має можливість проявляти свою творчість та покращити освітній процес в початковій школі, тому дана проблема важлива й актуальна для вивчення та впровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До теперішнього часу досить добре вивчено різні теоретичні аспекти казки, особливості роботи з нею, її виховний вплив на дитину (В. О. Сухомлинський, Ш. О. Амонашвілі, А. О. Галич, М. Б. Лановик, І. П. Безпечний, Л. Ф. Дунаєвська, Н. А. Короткова, М. В. Кучинський, Н. С. Ференц, Н. П. Сивачук, А. І. Мовчун, К. Д. Ушинський, О. В. Барнич, О. Н. Баширова, І. І. Гановська, В. Ф. Любичева, П. В. Шейн, О. О. Трегуб, Н. Татарин, Т. Алексейчик, В. Ф. Анікін, А. Ф. Афанасьєв, М. О. Булатів, М. Забілін, О. І. Капіца, Е. В. Померанцева, І. П. Сахаров, І. М. Снігирьов та ін.). Часто можна зустріти авторські казки, які використовуються на уроках у початковій школі (В. Л. Бутрім, М. М. Єфименко, О. Колісник, М. Квілінська та ін.). Дещо менше висвітлена проблема створення казок, прийомів фантазування (В. Я. Пропп, Д. Родарі, М. П. Туrows, Г. С. Альтшуллер та ін.). Більшості робіт властива акцентування уваги на походження казки, її види, функції, особливості побудови, виховний вплив на дитину. Не повною мірою в педагогіці досліджена тема дидактичної казки як методу мотивації учнів, вивчення та закріплення навчального матеріалу. Також нами не знайдено праць, у яких би висвітлювалася тема підготовки майбутніх вчителів початкової школи до створення дидактичних казок, у цьому і полягає *новизна нашого дослідження*.

Об'єкт дослідження: підготовка вчителя початкових класів в умовах вищих закладів освіти.

Предмет дослідження: методика створення дидактичних казок для учнів початкової школи.

Мета дослідження: науково обґрунтувати та експериментально перевірити розроблену методику підготовки майбутніх учителів початкової школи до створення дидактичних казок.

Відповідно до об'єкта, предмета та мети дослідження необхідно було розв'язати наступні **завдання**:

- проаналізувати наукову методичну та психолого-педагогічну літературу з теми дослідження;
- дібрати оптимальні методи та прийоми створення дидактичної казки й адаптувати для підготовки вчителя початкових класів;
- дослідити рівень готовності майбутніх вчителів початкових класів до створення дидактичних казок;
- здійснити експериментальну перевірку ефективності підготовки майбутніх вчителів початкових класів до створення дидактичних казок.

Для реалізації поставлених завдань нами застосовувались теоретичні та емпіричні **методи дослідження**: теоретичний аналіз наукової, методичної та психолого-педагогічної літератури; аналіз нормативних документів початкової школи; ознайомлення з досвідом придумування казок (аналіз публікацій та методичних доробків творчо працюючих вчителів, анкетування та бесіди з учителями, цілеспрямовані спостереження за навчальним процесом); констатувальний експеримент – анкетування студентів та індивідуальна бесіда; формувальний експеримент – розроблення і проведення семінарських занять; контрольний експеримент – зріз знань із вивченої теми; методи математичної статистичної обробки; моделювання дидактичних казок; аналіз продуктів студентської творчості, кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Теоретичне значення роботи полягає в дослідженні проблем ефективності впливу дидактичної казки на учня, творчої та інноваційної діяльності вчителя у виявленні прийомів створення дидактичних казок.

Практичне значення роботи полягає в розробці одного з шляхів реформації освітнього процесу (підготовка майбутніх учителів початкової школи до створення дидактичних казок, розробка навчального курсу «Вчимося складати дидактичні казки»).

Апробація результатів дослідження відбулася в процесі участі у всеукраїнській науково-практичній конференції для студентів, магістрантів та молодших науковців «Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи» (м. Суми, 27-28 квітня 2017 рік), II Міжнародній науково-практичній конференції «Становлення і розвиток педагогіки» (м. Харків, 16-17 лютого 2018 рік), на семінарському занятті з дисциплін «Методика викладання фахової дисципліни початкової освіти у ЗВО: Методика викладання математики у початкових класах», під час скрайбінг-презентації для студентів-магістрантів на англійській мові на тему: «Актуальність підготовки майбутніх вчителів початкової школи до придумування казок» і під час проведення заняття з курсу «Педагогічна майстерність».

Публікації. Під час дослідження теми було опубліковано статті на теми: «Актуальність розвитку письменницької майстерності вчителів молодших класів для написання казок», «Математична казка як засіб розвитку особистісного потенціалу дитини молодшого шкільного віку», «Дидактична казка в підготовці майбутніх учителів початкової школи». Було видано навчально-методичний посібник з авторськими дидактичними казками «Захоплююча інформатика», подано до друку збірник казок «Казколандія» з авторськими дидактичними казками, які написали студенти після прийняття участі у формувальному експерименті.

Експериментальна база. Дослідження проводилося в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка на факультеті початкового навчання. Анкетуванням під час констатувального експерименту було охоплено 115 студентів II, III, IV курсів. Формувальний експеримент тривав протягом квітня-травня 2017 року, у ньому брало участь до 60 студентів II, III курсів.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Кількість використаних джерел – 30. Загальний обсяг роботи – 100 сторінок, обсяг основного тексту – 65 сторінок.

ПРИКЛАД ФОРМУЛЮВАННЯ ВИСНОВКІВ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІКИ

ВИСНОВКИ

Краєзнавча робота у сучасній початковій школі має величезний навчальний та виховний потенціал. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках та у позакласній діяльності забезпечує цілісне уявлення молодших школярів про природу, культуру, історію та економіку рідного краю. Важливе значення такої роботи ще й у тому, що дитина виховується як гуманна соціально активна особистість, яка усвідомлює свою належність до українського народу.

Використання різноманітних методів та прийомів краєзнавчої діяльності збуджує мислення дітей, розвиває психічні процеси, підвищує працездатність і самодіяльність учнів. Краєзнавчі знання закріплюються у процесі практичної діяльності – це дає їм змогу застосовувати свої знання у житті.

Ефективність різноманітних форм роботи відзначається наявністю в учнів необхідних знань історико-краєзнавчого, природознавчого та народознавчого характеру. Використання краєзнавчого матеріалу дає можливість дітям побачити нове у своєму місті чи селі, зустрітися з відомими людьми, дізнатися про їхні досягнення, побувати в музеях, на виставках, зібрати цікаві матеріали. Разом з тим учні знайомляться з рідною природою, здійснюють екскурсії до місцевих природних об'єктів.

Велике значення для засвоєння краєзнавчих знань має впровадження в освітній процес інтерактивних технологій, які спонукають учнів до говоріння, слухання, зміни позиції у просторі; обміну думками, враженнями; самостійного пошуку шляхів вирішення проблем – загалом активізує фізичну, соціальну та пізнавальну функції особистості. Під час інтерактивного навчання створюються комфортні умови діяльності, за яких кожен учень відчуває власну інтелектуальну спроможність, особистісну значущість.

Використання інтерактивних методів навчання на уроках «Я досліджую світ» є досить актуальними на сучасному етапі розвитку освіти, проте воно не є систематичним та ретельно продуманим. Інтерактивне навчання дозволяє застосовувати більше методів навчання на уроці, підвищує рівень знань учнів, створює в їхній свідомості чіткі уявлення, формує вміння узагальнювати свої знання в поняттях та навички «спілкування» з довкіллям, допомагає дітям осмислити закономірні зв'язки між явищами, розвиває комунікативну компетентність, формує практичні уміння і навички. Використання інтерактивних методів навчання на уроках в початковій школі активізує розумову діяльність молодших школярів, розвиває пам'ять, увагу, уяву, логічне мислення, зв'язне мовлення, вчить працювати в колективі, самостійно мислити, висловлювати власні думки; спонукає дітей до навчання, виховує прагнення до знань, вивчення конкретного предмету та оволодіння новими вміннями та навичками загалом. При використанні інтерактивних окрім зростання рівня знань, в учнів розвивається логічне мислення, зв'язне мовлення, пам'ять, увага, здатність до самостійного пошуку інформації, самоаналізу та аналізу думок інших, учні вчаться давати короткі, лаконічні відповіді, слухати інших, з повагою ставитися до думки однокласників, формується вміння спілкуватися в колективі, вміння товаришувати та допомагати, з'являється вмотивованість навчання, зацікавленість предметом. Отже, впровадження інтерактивних методів навчання на уроках «Я досліджую світ» дає можливість поглибити знання учнів з теми, учні краще засвоюють поняття, розвиваються навички працювати в колективі, інтерактивне навчання розвиває пам'ять, увагу, уяву, логічне мислення, зв'язне мовлення, вміння відстоювати свою думку.

Вивчивши психолого-педагогічну та методичну літературу, з'ясували, що вчителі рекомендують упроваджувати інтерактивні технології для реалізації краєзнавчого принципу у зміст освіти початкової школи. Даний принцип реалізується у нормативних документах (у Державному стандарті початкової загальної освіти та у навчальних програмах), новіпідручники також мають краєзнавчий компонент. Кожен урок краєзнавчого спрямування має на меті виявити в учнів інтерес до пізнання минулого і сучасного України, а саме свого рідного краю, усвідомити свою належність до українського народу, виявляти патріотичні почуття до своєї держави.

Проаналізувавши дані експериментального дослідження серед учнів експериментального та контрольного класів, ми зробили такі висновки:

- рівень краєзнавчих знань учнів збільшився після проведення експерименту;
- ступінь засвоєння знань залежить від майстерності та творчості педагога, його обізнаністю з краєзнавчим матеріалом та успішним включенням в освітній процес інтерактивних технологій.

Процес впровадження інтерактивних технологій для викладання краєзнавчого матеріалу є ефективним за умови дотримання сукупності дидактичних умов, що забезпечує достатній краєзнавчий кругозір учнів; сприяє більш якісному засвоєнню програмового матеріалу; стимулює розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів; є вихідною базою для виховання патріотичних почуттів і розвитку загальнонавчальних вмінь.

ЗРАЗОК ОПИСУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ (ФРАГМЕНТИ)

Важливе місце у формуванні краєзнавчих знань молодших школярів мають уроки «Я досліджую світ». Саме на уроках діти найчастіше знайомляться зі своїм рідним краєм, його історичними, соціальними, економічними та культурними особливостями. Видатні педагоги і психологи рекомендують впроваджувати краєзнавчий матеріал в практику сучасної початкової школи, і ми побачили, що вчителі активно використовують краєзнавчий принцип на своїх уроках. Також ми проаналізували ефективність застосування інтерактивних методів навчання для реалізації краєзнавчого принципу на уроках «Я досліджую світ».

Одним із завдань нашої роботи було провести експериментальне дослідження щодо використання інтерактивних технологій для викладання краєзнавчого матеріалу на уроках «Я досліджую світ» та довести його ефективність. В експерименті взяли участь 50 учнів третіх класів ЗЗСО №2 м. Чернігова, з них: 25 учнів – експериментального класу та 25 учнів контрольного класу. На початку експерименту нами було визначено рівень знань учнів з цього предмета в експериментальному та контрольному класі (Додаток А), причому учні контрольного класу мали досить високий рівень знань. Дані наведені у таблиці (Табл. 2.3.1).

Таблиця 2.3.1

Рівень знань учнів експериментального та контрольного класів до проведення експерименту

Учні контрольного класу	A	B	C	D	Учні експериментального класу	A	B	C	D
Кирило Ш.		9			Олександр Б.		8		
Яна Б.		8			Артем П.		9		
Ліза Є.		9			Назар А.	10			
Андрій Ш.	10				Катерина Б.		9		
Василіса К.	10				Анастасія А.		9		
Дарія К.	10				Олена Л.		7		
Аліна З.	10				Андрій Б.		8		
Володимир Б.		9			Ілля Х.		7		
Кирило Г.	10				Артем Г.			6	
Павло К.	10				Катерина К.			6	
Богдан У.		9			Артем К.		8		
Валерій Я.		8			Євгеній Л.			5	
Злата Ш.		9			Катерина Б.			5	
Андрій К.	10				Антон К.		8		
Дмитро Т.		8			Катерина К.		7		
Дана Л.		7			Лев З.		8		
Дар'я М.		8			Ярослава К.			5	
Нікіта М.		7			Ігор Р.			6	
Каріна Г.			4		Роман Б.		7		
Олександр С.		9			Дмитро Ч.			6	
Діана П.		9			Анна П.		7		
Дмитро Г.		9			Олександр І.			6	
Поліна П.		8			Юлія К.	10			
Катерина З.		8			Ксенія О.	10			
Анна П.		9			Євгенія Б.	10			

Умовні позначення: А – високий рівень, В – достатній рівень; С – середній рівень; D – низький рівень.

Якщо порівняти дані оцінок контрольного та експериментального класів у процентному відношенні, то ми бачимо що рівень знань вищий у контрольному класі. У процентному відношенні рівень знань учнів обох класів наведено у табл. 2.3.2.

Таблиця 2.3.2

**Рівень знань учнів експериментального та контрольного класів
до проведення експерименту**

Клас	A	B	C	D
Контрольний	28 %	68 %	4 %	0 %
Експериментальний	16 %	52 %	32 %	0 %

Одним із завдань нашої роботи було розробити тематику уроків «Я досліджую світ», на яких можна застосовувати інтерактивні технології для реалізації краєзнавчого принципу. Дана система використовувалася для експериментального класу. Наводимо фрагменти уроків у цьому класі (Додаток Б).

Аналізуючи дидактичні можливості уроків краєзнавчого спрямування можна зробити висновок, що ці уроки мають важливе навчальне значення для школярів. Під час уроків учні найбільше дізнаються про свій рідний край, його культуру. Використовуючи різноманітні методи та форми роботи на уроці, вчитель сприяє виробленню в учнів пізнавального інтересу до навчання, розвитку психічних процесів та вихованню патріотичних почуттів у дітей, любові до своєї Батьківщини.

Проведене дослідження показало, що використання краєзнавчого матеріалу на уроках дає можливість підвищити ефективність засвоєння знань. Діти більше дізнаються про скарби свого рідного краю, музеї, народні та державні свята, історію Чернігова, його культурні та історичні пам'ятки.

Серед учнів експериментального та контрольного класів був проведений експеримент з метою виявлення знань учнів про своє місто. Опитування проводилося у формі анкетування за темою «Подорож картою України. Міста України» (Додаток В).

Учням запропонували виконати таку самостійну роботу:

1. Чи відвідував ти музеї Чернігова? Які?
2. Що таке герб?
3. Що означають кольори на прапорі України?
4. Що таке гімн? Чому його слухають і виконують стоячи?
5. Які легенди пов'язують з походженням назви міста Чернігів?
6. Які ще міста України ти знаєш?

На перше запитання діти відповіли, що вони відвідували такі музеї: Історичний, Військовий, Художній, музей імені Коцюбинського, музей бойової слави, Пожежний, Антонієві печери. Проте частина учнів не відвідувала музеї, і не знала їхніх назв.

Відповідь на друге запитання знали всі учні експериментального та контрольного класу. Вони написали, що герб – це символ України, державний знак, тризуб. Хоча деякі учні (Роман Б. та Артем К.) відповіли, що герб – це народний символ.

На запитання, що означають кольори на прапорі України, відповіли всі школярі.

На четверте запитання не всі діти знали відповідь. Більшість з них написали, що гімн – це народна пісня. На другу частину запитання деякі діти дали правильну відповідь, що гімн виконують стоячи в знак поваги до одного з символів України.

П'яте запитання мало на меті виявити, чи знають учні легенди, які пов'язують із походженням назви міста Чернігів. Більшість учнів контрольного класу відповіла, що назва міста Чернігів пов'язана з іменем князя Чорного та князівни Чорної. Деякі учні дали більш ґрунтовну відповідь, додавши версію про сарну. Частина учнів не знала правильної відповіді на перше запитання. Усі учні експериментального класу дали правильну відповідь на запитання, а деякі з них виявили більш ґрунтовні знання, написавши, що назва пов'язана з чорними гаями, які росли навколо міста.

На шосте запитання діти дали такі відповіді: Ялта, Київ, Луцьк, Львів, Луганськ, Донецьк, Ужгород, Одеса, Миколаїв, Харків, Житомир, Суми та ін.

Після проведеного експерименту нами було встановлено, що в експериментальному класі загальний рівень знань, зокрема і краєзнавчих, покращився (Рис. 2.3.1).

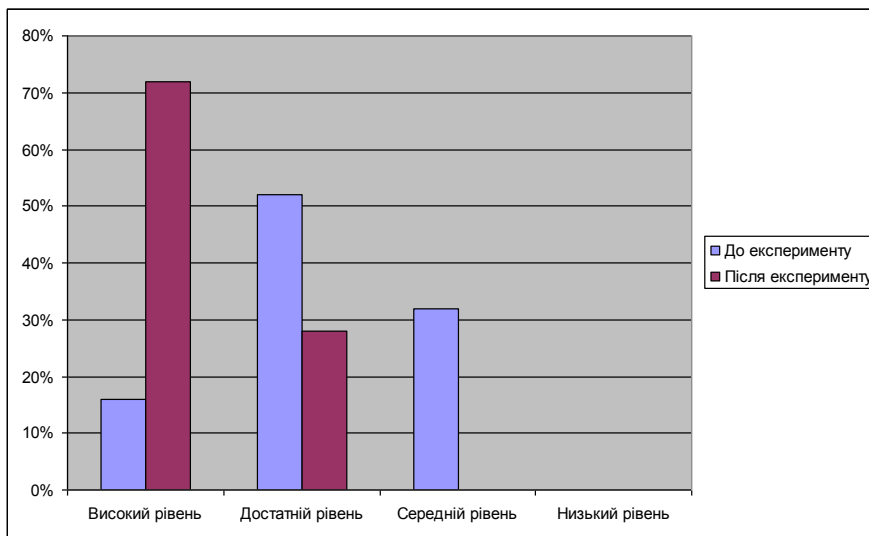

Рис. 2.3.1. Рівень знань учнів експериментального класу до і після експерименту

Незважаючи на те, що рівень знань учнів експериментального класу був нижчим за контрольний, після проведення системи уроків з використанням інтерактивних технологій рівень краєзнавчих знань школярів 3-Г класу став вищим порівняно з 3-А класом. Динаміка результатів оцінок учнів у кінці експерименту представлена в Додатку Г та на рисунку 2.3.2.

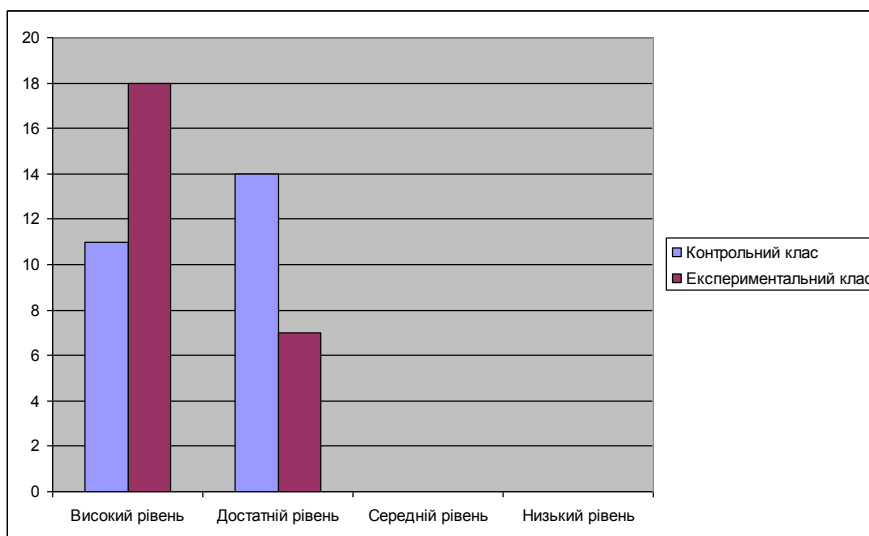

Рис. 2.3.2. Рівень успішності учнів в експериментальному та контрольному класі після експерименту

Результати проведеного контрольного експерименту дозволили зробити наступні висновки:

- учні контрольного класу достатньо обізнані з краєзнавчим матеріалом;
- високий рівень якості знань учнів експериментального класу визначається не лише його поєднанням з краєзнавчим матеріалом, а й з майстерністю педагога, який активно впроваджує його у навчальний процес, та застосуванням інтерактивних технологій;
- засвоєння дітьми краєзнавчого матеріалу буде ефективним за умови, якщо вчитель втілюватиме у практику своєї роботи різноманітні форми та методи краєзнавчої діяльності, що сприятиме активному засвоєнню навчального матеріалу та впроваджуватиме різноманітні інтерактивні технології для реалізації краєзнавчого принципу.

*За матеріалами кваліфікаційної роботи Гренюк(Сівакової) М.
«Дидактична казка в підготовці майбутніх учителів початкової школи»,
науковий керівник – проф. Стрілець С.І., 2018*

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ДОСЛІДЖЕННЯ

РОЗДІЛ III.

ПРОЦЕС І РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО СТВОРЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ КАЗОК

3.1. Мета та зміст експериментального дослідження

З метою перевірки наведених теоретичних положень було проведено експериментальне дослідження підготовки майбутніх учителів початкової школи до створення дидактичних казок.

Дослідження проводилося в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка на факультеті початкового навчання. У процесі експерименту було охоплено 115 студентів.

Констатувальний етап проводився в травні 2017 року і передбачав застосування таких методів дослідження:

- 1) анкетування 115 студентів II, III, IV курсів з метою з'ясування актуальності даної проблеми;
- 2) індивідуальне вибіркове та групове опитування студентів з метою уточнення та доповнення анкетних даних;
- 3) індивідуальні анонімні бесіди з учителями початкових класів та викладачами ЗВО.

З метою з'ясування досвіду вчителів, їхніх поглядів на підготовку майбутніх учителів початкової школи до створення дидактичних казок було проведено анкетування (Додаток А) та індивідуальні бесіди серед учителів початкової школи однієї зі шкіл нашого міста. На питання «На Вашу думку, було б доцільно вчити педагогічних працівників, студентів складати дидактичні казки для учнів початкових класів? Чому?» учителі відповідали, що «доцільно, оскільки все нове – цікаве і для вчителя, і для дітей», «така підготовка розвиває творчість, креативність» та ін. Відповіді на питання, що стосується доречності та ефективності використання казки на уроках в початковій школі, учителі відповіли практично однозначно: «Дидактичні казки сприяють гарному засвоєнню різного матеріалу, зацікавлюють дітей. Зважаючи на матеріал, це доречно», «якщо казка цікава, то її можна використовувати на будь-якому уроці».

З метою з'ясування актуальності даної проблеми було проведено анкетування також і серед студентів факультету початкового навчання. Анкета містила такі питання (Додаток Б):

1. Як Ви вважаєте, як можна зробити навчання в початковій школі цікавішим та легшим?
2. Як Ви вважаєте, чи існують якісь особливі методи подання інформації, які дають можливість учням легко і цікаво сприймати навчальний матеріал? Якщо існують, то наведіть приклади.

3. Як Ви вважаєте, через казку учні можуть гарно засвоїти навчальний матеріал? Чому? Якщо так, то на яких уроках?

4. Чи складаєте Ви вірші, казки чи історії для учнів початкових класів?

5. Чи знаєте Ви якісь техніки, прийоми чи методи складання казок? Якщо знаєте, напишіть їх назви чи опис.

6. На Вашу думку, було б доцільно навчити студентів складати казки для учнів початкових класів? Чому?

На перше загальне питання «Як Ви вважаєте, як можна зробити навчання в початковій школі цікавішим та легшим?» студенти практично однозначно відповідали: «необхідно зацікавлювати учнів різними способами, застосовувати інноваційні технології, інтерактивні, цікаві та нетрадиційні методи навчання, використовувати сучасні електронні засоби, гарну наочність, ігри, важку інформацію подавати легким способом, давати дітям творчі завдання, учитель повинен проявляти свою креативність». Такі відповіді свідчать про те, що освітній процес у початковій школі можна удосконалювати різними методами.

На питання, що стосується використання ефективних методів мотивації та подання інформації в початковій школі, студенти написали в більшості такі варіанти: використання опорних схем, ігор, введення в урок казкових героїв, розповідати учням цікаві факти, використання різноманітної наочності, інтерактивні методи та технології навчання, відео, презентації, різні мультимедіа (ІКТ), включати дітей в творчу діяльність, інформацію подавати у формі казки, історії, вірша чи притчі; писати опорні схеми, скрайбінгові плавати, використовувати елементи коучингу, залучати учнів до участі в проектній діяльності, проводити урок в нестандартних формах. Аналізуючи отримані відповіді, ми бачимо, що студенти вважають, що одним з ефективних методів навчання в початковій школі є використання дидактичних казок на уроках.

На питання «Як Ви вважаєте, через казку учні можуть гарно засвоїти навчальний матеріал? Чому? Якщо так, то на яких уроках?» 98 % студентів відповіло, що казка – універсальний метод навчання та виховання учнів, якій доцільно використовувати на уроках в початковій школі, оскільки казка зацікавлює учнів та допомагає легко засвоїти складний матеріал. Крім цього, студенти зауважували: а) дидактичні казки необхідно використовувати в міру (не зловживати); б) учитель повинен творчо підходити до використання дидактичних казок; в) казка повинна обов'язково відповідати поставленій навчально-виховній меті; г) враховувати тих учнів, які будуть зацікавлені казкою, але не зрозуміють суті казки з дидактичної сторони. Такі відповіді студентів свідчать про те, що вони вбачають актуальність використання дидактичних казок на уроках у молодших школярів.

Наступне питання стосувалось особистої письменницької діяльності студентів: «Чи складаєте Ви вірші, казки чи історії для учнів початкових класів?». Виявилося, що 26 % описаних студентів – юні письменники та поети, які бажають покращувати свої літературні здібності.

Після анкетування та опитування, яке стосувалося підготовки студентів до складання казок, виявили: а) 13 % студентів знайомі з такими методами створення казок: казка «на новий лад», «салат з казок», «продовження відомої казки», казка за малюнком, продовження казки ланцюжком у класі, «казка навпаки», казка на асоціаціях; б) усі опитувані студенти знайомі з побудовою казки, її виникненням, жанровими особливостями, знають ефективність впливу казки на учня; в) усі студенти обізнані в правилах граматики, орфографії та ін.;

г) усі студенти знайомі з відомими народними та літературними казками та деякими дидактичними авторськими.

На питання, що стосується актуальності підготовки майбутніх вчителів початкових класів до написання казок, 94 % студентів вважають, що ця тема актуальна та важлива.

Декілька студентів зазначили, що готувати необхідно тільки тих учителів, які мають схильність до літературної творчої діяльності та мають бажання в цьому напрямку розвиватися. Результати анкетування та опитування показали, що більшість студентів тільки частково готові до такого виду творчої діяльності, оскільки не ознайомлені з особливостями складання дидактичних казок. Приблизно 50 % опитуваних студентів виявили бажання пройти навчальний курс «Учимося створювати дидактичні казки».

У процесі індивідуального та групового опитування студентів були поставлені запитання, спрямовані на уточнення відповідей в анкетах (визначення рівня мотивації щодо вивчення даної проблеми; визначення рівня знань з досліджуваної проблеми, з методик та психолого-педагогічних дисциплін). Також ми досліджували рівень творчої діяльності та креативності студентів на парах, результати їхньої діяльності (зокрема під час вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність») та виявили, що всі студенти, які виявили бажання прийняти участь в формульованому експерименті – творчі особистості. Крім цього, для визначення грамотності студентів аналізували результати вивчення відповідних мовознавчих дисциплін.

Для оцінювання отриманих результатів було вибрано такі критерії [67; 30]:

1. Мотиваційний критерій – ставлення до підготовки створення дидактичних казок. Позитивний інтерес до розвитку літературних здібностей, наявність мотивів та потреб у професійному вдосконаленні, усвідомлення суспільної значущості майбутньої професії; прагнення до розвитку літературних здібностей, удосконалення своїх знань, умінь та навичок в умовах профільного навчання. Показники: захопленість змістом, широта інтересів, творча ініціатива (вихід за межі заданого).

2. Інформаційний критерій – інтегрована система знань (фахові, психолого-педагогічні, методичні) про створення дидактичної казки для учнів початкової школи, усвідомлення її суспільної значущості для підготовки майбутнього педагога, наявність знань про етапи, особливості, специфіку, методи та прийоми складання казок. Показники: обсяг знань з досліджуваної проблеми, з педагогіки, психології, методик навчання, їх системність, обґрунтованість, міцність, дієвість.

3. Діяльнісний критерій – наявність у майбутніх учителів початкової школи здатності до застосування професійних умінь необхідних для продуктивної роботи в початковій школі. Показники: вміння добре навчати та виховувати учнів, взаємодіяти з ними (для студентів – результати проходження виробничої практики в школі).

4. Мовленнєвий критерій – визначається зв'язністю, змістовністю та образністю мовлення, влучністю та доречністю використання мовних засобів у створенні художнього образу, вживанням тропів та інтонаційних засобів образної виразності з метою передачі власних думок, почуттів тощо. Показники: образність та логічність тексту, загальна кількість слів та речень, зв'язність.

5. Творчий критерій – характеризується здатністю до творчої діяльності та виявляється у вмінні фантазувати, свободі комбінування уявлень, нестандартності мислення, чутливості до незвичайного, оригінальності задуму. Показники: креативність; творча уява (оригінальність задуму, образів).

Нами визначено три рівні готовності вчителів початкових класів до творчої діяльності у сфері складання дидактичних казок:

1. «Високий (творчо-дослідницький) рівень. До даної проблеми студент проявляє стійке позитивне ставлення, бажання покращувати свою професійну підготовку. Демонструє високий рівень знань з досліджуваної проблеми, з методик та психолого-педагогічних дисциплін, впевнено застосовує їх у практичній діяльності. Студент має можливість оптимально застосовувати уміння та навички з даної теми на практиці в початковій школі. Володіє зв'язним, змістовним та образним мовленням, влучністю та доречністю використання мовних засобів у створенні художнього образу, вживанням тропів та

інтонаційних засобів образної виразності з метою передачі власних думок, почуттів тощо. Проявляє високий рівень творчої діяльності, що виявляється у вмінні фантазувати, свободі комбінування уявлень, нестандартності мислення, чутливості до незвичайного, оригінальності задуму.

2. Середній рівень. Майбутні вчителі початкової школи проявляють переважно емоційно-позитивне ставлення та бажання покращувати свою професійну підготовку в даній сфері. На достатньому рівні володіє комплексом знань з досліджуваної проблеми, з методик та психолого-педагогічних дисциплін, застосовує їх у практичній діяльності. Студент має можливість оптимально застосовувати уміння та навички з даної теми на практиці в початковій школі. На достатньому рівні володіє зв'язним, змістовним та образним мовленням, влучністю та доречністю використання мовних засобів у створенні художнього образу, вживанням тропів та інтонаційних засобів образної виразності з метою передачі власних думок, почуттів тощо. Проявляє достатній рівень творчої діяльності, що виявляється у вмінні фантазувати, свободі комбінування уявлень, нестандартності мислення, чутливості до незвичайного, оригінальності задуму.

3. Початковий рівень. Майбутні вчителі початкової школи проявляють переважно емоційно-позитивне ставлення та бажання покращувати свою професійну підготовку в даній сфері. Володіє фрагментарним рівнем знань з даної проблеми, з методик, психології, педагогіки, низька мовознавча грамотність. Майбутній учитель володіє недостатніми професійними вміннями та навичками, неспроможний їх застосовувати на практиці. Проявляє низький рівень творчої діяльності, або небажання розвивати свої творчі здібності.

За названими вище критеріями отримали такі результати: високий рівень готовності до створення дидактичних казок мають 4 % студентів, достатній рівень – 56 % студентів і початковий – 40 % студентів (рис. 2.1).

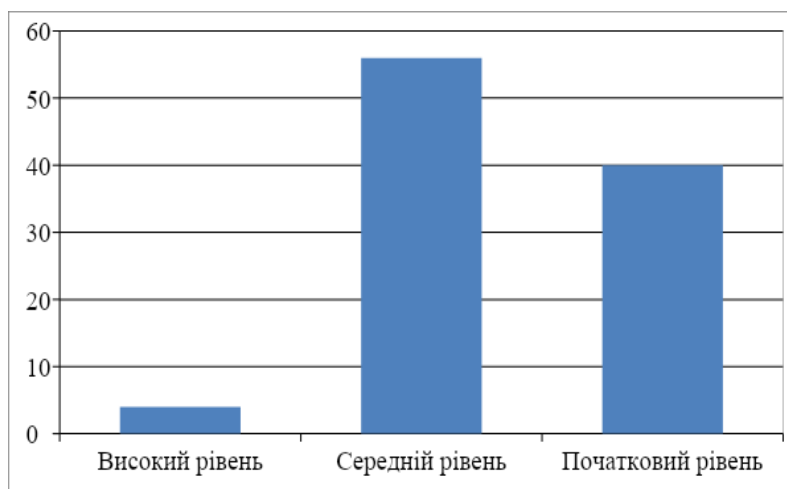

Рис. 2. 1. Результати констатувального дослідження

У результаті дослідження з'ясовано, що підготовка майбутніх учителів початкових класів до створення дидактичних казок не проводиться достатньою мірою та потребує спеціальної підготовки студентів з даної проблеми. Також важливо відмітити, що аналіз результатів дослідження показав високі та середні показники у мотиваційній, діяльнісній, мовленнєвій та творчій сферах студентів. Щодо інформаційної сфери, то майбутні учителі мають великі прогалини в обсязі знань з досліджуваної проблеми, але з педагогіки, психології та методик навчання – високі та середні результати.

Було досліджено, що багато студентів займаються творчою та науковою діяльністю, результати яких публікуються у збірниках та наукових посібниках (збірники «Математичні забави» [61], «Математична скарбничка» [60], «Віконце у світ казок» [20], наукова робота

«Формування емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля у старших дошкільників» [74] та інші). Більшість студентів активно бере участь у конференціях, літературних вечорах, творчих заходах, виставках, сценічних постановках. Наприклад, участь у науково-практичному семінарі на базі Седнівського НВК, засіданні літературної студії, конференції «Математичні новини», конференції «Методика викладання математики: історія, сучасний стан, перспективи», виставках художніх робіт (Додаток И). Така активність частково указує за високий рівень мотивації; розвиток літературних, акторських, музичних, мистецьких, поетичних та інших здібностей у студентів.

У процесі аналізу психолого-педагогічної та науково-методичної літератури, проведення педагогічного експерименту було сформульовано такі основні дидактичні умови підготовки майбутніх педагогів у даній сфері:

1. Стимулювання мотивації розвитку літературних здібностей студентів шляхом збагачення їх емоційно-чуттєвого та комунікативного досвіду.
2. Знайомство студентів із теоретичними основами дидактичної казки (походження, види, функції, структура, класифікації, роль дидактичної казки в навчанні та вихованні молодших школярів).
3. Знайомство з методикою створення дидактичної казки (структура; мета, етапи, прийоми та методи створення).
4. Ознайомлення студентів з умовами успішного використання дидактичних казок на уроках в початковій школі.
5. Аналіз студентами прикладів дидактичних казок та тренування для створення власних.
6. Створення розвивально-творчого середовища, в межах якого студенти можуть взаємодіяти один з одним, створювати та презентувати свої казки.

Із метою перевірки зазначених дидактичних умов розроблено курс тренінгів «Учимося створювати дидактичні казки», який складався з шести занять та включав матеріал I та II розділів даної роботи (Додаток О).

Тема першого заняття: «Теоретичні основи дидактичної казки». Мета: ознайомити та розширити знання студентів про походження казки, її структуру, види, функції, класифікації; розвивати педагогічні здібності студентів; сприяти вихованню ділових якостей майбутніх учителів.

На цьому занятті студенти мали можливість пригадати деякий матеріал зі шкільної програми, а також отримали нові знання. Пригадуючи структуру казки, студенти малювати «кардіограму» (уявляли себе на місці учня й зображували які відчуття дитини під час різних етапів казки – чим більше дитина співпереживає, тим більше серцебиття). Під час експозиції студенти малювали невеликі хвилі на «кардіограмі», під час зав'язки – помірні, кульмінації – дуже великі, розв'язки – помірні, епілогу – невеликі. Крім цього, пригадуючи історію виникнення, види, функції, класифікації казки, студенти мали можливість проявити свою креативність та обізнаність, тому пропонували свої власні думки та бачення щодо функцій та класифікацій. Таке творче ознайомлення з теоретичним матеріалом готувало студентів до написання справжніх літературних шедеврів.

Друге заняття було присвячене такій темі: «Теоретичні основи створення дидактичної казки». Мета: ознайомити студентів з метою та етапами створення дидактичної казки; розвивати педагогічні здібності студентів; сприяти вихованню ділових якостей майбутніх учителів.

На такій зустрічі студенти вивчали важливий теоретичний матеріал, щоб уміти економити час, правильно й послідовно писати сюжет, визначати мету, продумувати послідовні зв'язки між частинами твору. Студенти училися:

- визначати глобальну мету написання казки;
- визначати мету написання казки відповідно до теми уроку;

- писати синопсис (короткий зміст казки, декілька речень);
- частково продумувати сюжет і персонажів;
- писати короткий план казки;
- створювати картки для персонажів та локацій;
- записувати усі свої ідеї, навіть спонтанні та необдумані;
- писати просто, без зайвого словесного прикрашання.

Така робота допомогла студентам підготуватися до найцікавішої частини тренінгів – ознайомлення зі способами написання казок.

Третя, четверта та п'ята зустріч була присвячена такій темі: «Методи та прийоми створення дидактичних казок». Мета: ознайомити студентів з прийомами створення дидактичних казок за Дж. Родарі, з картками В. Я Проппа, прийомами фантазування в ТРВЗ; вчити студентів використовувати вивчені прийоми в створенні авторських дидактичних казок; розвивати педагогічні, літературні здібності студентів; сприяти вихованню ділових якостей майбутніх учителів.

На таких заняттях студенти тренувалися використовувати такі методи та прийоми:

- картки Проппа;
- прийоми Джанні Родарі: біном фантазії, казка «на новий лад», продовження відомої казки, казка «навиворіт», фантастичне «виключення», складання гіпотез, оживлення предметів, творча помилка, «слово породжує слова», випадковий префікс, метод «нарізок», «сліпі відповіді», малюнок у «декілька рук», «фантастичний аналіз», «скляна людина», казка на помилці, «співвідношення – протиставлення», «уповільнення – прискорення»;
- метод «нарізок» Вільяма Берроуза;
- настільні ігри;
- методи ТРВЗ: метод контрольних запитань (максималізація, мініатюризація, оживлення, навпаки), метод мозкового штурму, метод фокальних об'єктів);
- телефонні ігри.

Після того як студенти ознайомилися з деякими методами та прийомами створення дидактичної казки, вони можуть вибирати ті, які їм найбільше сподобалися, які по-особливому впливають на їхню уяву та фантазію. Було помітно, що кожен студент вибрав ті методи, які йому найбільше до вподоби. Аналіз методичних рекомендацій студентів до казок показав: значна частина студентів використовує картки Проппа; багато студентів використовують методи Джанні Родарі, поєднуючи декілька в одній казці. Таким чином, після ознайомлення з цією темою, більшість студентів написали казки вперше в житті, що вказує на літературні здібності, які необхідно розвивати.

Найбільш корисними та цікавими моментами для студентів стали такі: групове створення казки за картками Проппа (студенти мали велику кількість ідей, вибирали кращі та записували їх); метод придумування казкового героя «в декілька рук» (у кінці гри вийшов кумедний казковий герой, тому в багатьох студентів відразу з'явилися ідеї щодо сюжету казки); групова гра «сліпі відповіді» (вийшла надзвичайно фантастична та кумедна казка, усі були здивовані розвитком подій, кульмінацією та розв'язкою); групове створення казки методами Джанні Родарі та ін.

Тема останньої зустрічі «Презентація авторських дидактичних казок для початкової школи». Мета: презентація авторських дидактичних казок студентами, вчити аналізувати казки та правильно використовувати в початковій школі; розвивати педагогічно-літературні здібності студентів; сприяти вихованню ділових якостей майбутніх учителів.

Охочі на останній зустрічі зачитували свої казки, робили один одному поради, мотивували один одного до подальшої творчої діяльності. Така зустріч допомогла студентам ознайомитися з досвідом інших, вплинула на бажання далі розвивати свої літературні здібності.

Теоретичний матеріал проведених тренінгів висвітлений у цій роботі в I та II розділах. Під час викладу матеріалу було використано різні інноваційні та інтерактивні методи: казкова «Кардіограма», мозковий штурм, групова робота, робота в парах, робота з плакатами, записи на стікерах, асоціативна карта, різноманітні ігри («Сліпі відповіді», «Малюнок в декілька рук», «Фантастичні картки», комп'ютерна програма «Сторі мепс», телефонна гра «Рорі сторі кубс» та інші), сигнальні картки, плакат «Знаю, Хочу дізнатися, Дізналася» (Додаток О) та ін.

Крім цього, нами було розроблено авторську дидактичну гру для створення казок «Казколандія». Ці картки використовували під час створення групових дидактичних казок. Суть гри: на столі лежать п'ять стосів карток (їх кількість можна збільшувати та зменшувати) з такими назвами: «Місце розташування» (місце, де відбуваються події казки), «Герої» (для придумування героїв казки), «Час», «Риси характеру героїв», «Незвичайне» (внесення нереальних фантастичних елементів) (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. Авторська гра «Казколандія»

У кожному стосі лежать картки, які допомагають швидко та цікаво придумати основні елементи казки. У стосі «Місце розташування» (Рис. 3.2) пропонуються різні методи: 1) продовж речення: «Що було б, якби...» (наприклад, що було б якби квіти вміли ходити, або думки людини було видно, або місто Чернігів було оточене водою); 2) Придумай казкову країну, що закінчується на -ландія, -ія (наприклад, Музиколандія, Малиноманія, Квітляндія, Книголандія).

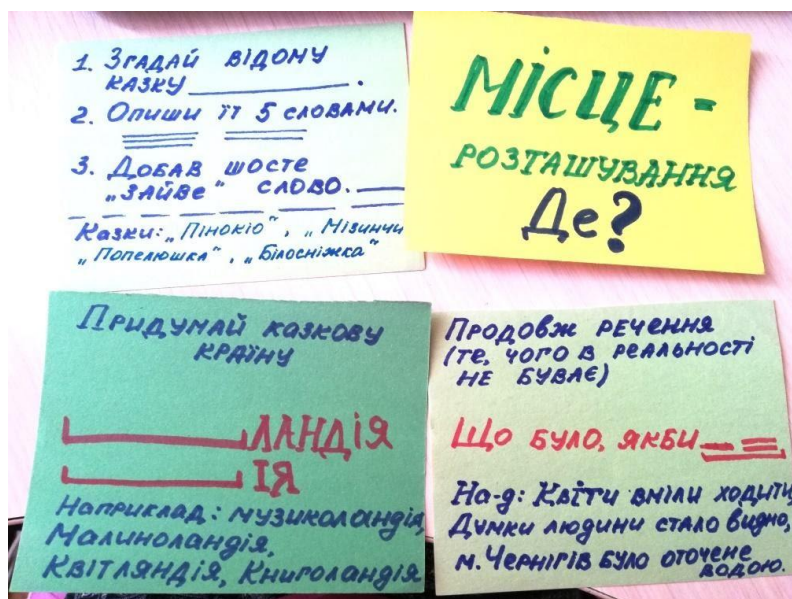

Рис. 3.2. Стос «Місце розташування»

Герої
= 1

1. Придумай казково-го героя, зробленого з якогось металу (рецовини)
Допомога: скло, дерево, залізо, лід, солома, шовклад, пластмаса

1. Придумай будь-які рослини
2. Наведи їх людськими рисами
(розмовляє, ходить, співає, плаче...)

1. Згадай двох відомих героїв з казки (позитивного і негативного)
2. Нехай позитивний стане негативним
3. Нехай негативний стане позитивним

1. Пригадай декілька відомих героїв із різних казок.
2. Вибери, які з них будуть в нашій казці.

1. Придумай предмет, який ми можемо збільшити або зменшити
Довідка: Метелик ↑, Пташки ↑, Типр ↑, Полуниця ↑ ...

• Пригадай будь-який неживий предмет.
• Оживи його.
Довідка: Бюдж, книжка, ручка, ...

У стосі «Риси характеру героїв» (Рис. 3.4) на картках пишуться різні якості характеру персонажів (заздрість, доброта, невиконання обіцянки і т. п.)

Риси
ХАРАКТЕРУ
Героїв

Не будь ліни-
вим

- Лінивий, нічого не робить

Додержуйся да-
ного тобою сло-
ва

- Що пробирав вко-
нче
- Що пробирав не вико-
нче

Не можна бра-
ти чуже

- Бере чуже

Не ображай
інших

- Ображає інших

Поважайся до-
рих

- Не поважає дорослих

Людина має
творити добро

- РОБИТИ ДОБРО
- РОБИТИ ЗЛО

Намагайся не
обманювати

- ОБМАННОЄ

83

У стосі «Час» (Рис. 3.5) пропонуються такі методи: 1) час швидко йде (наприклад, один рік як один день); 2) годинник уміє розмовляти; 3) опинилися в минулому; 4) час зупинився.

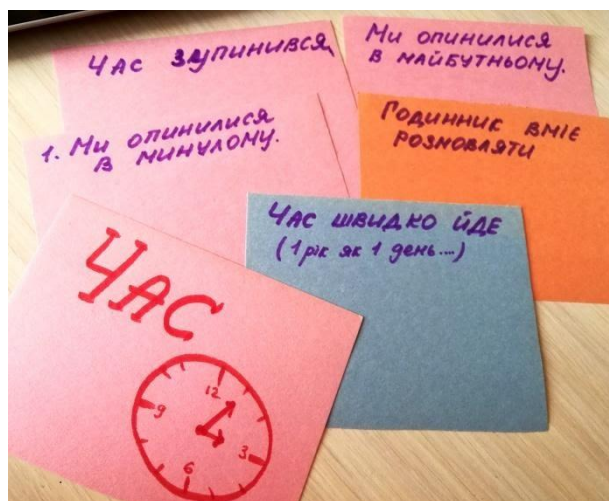

Рис. 3.5. Стос «Час»

У стосі «Незвичайне» (Рис. 3.6) пропонуються різні фантастичні елементи: 1) паличка-виручалочка; 2) чоботи, що підказують; 3) помічник, що відчуває людей; 4) рукавиці, що самі виконують роботу; 5) годинник, що розмовляє; 6) згадай відому казку та опиши її п'ятьма словами, а потім додай «зайве» шосте (наприклад, «Червона Шапочка», «Вовк», «Бабуся», «пиріжки», «ліс», потім додаємо слово «велетень», або «літак» та розігруємо казку в іншому напрямку; 7) подумай, що в житті дуже важливе та виключи його з казки на деякий час (наприклад, зникло сонце, або гроші, або інтернет).

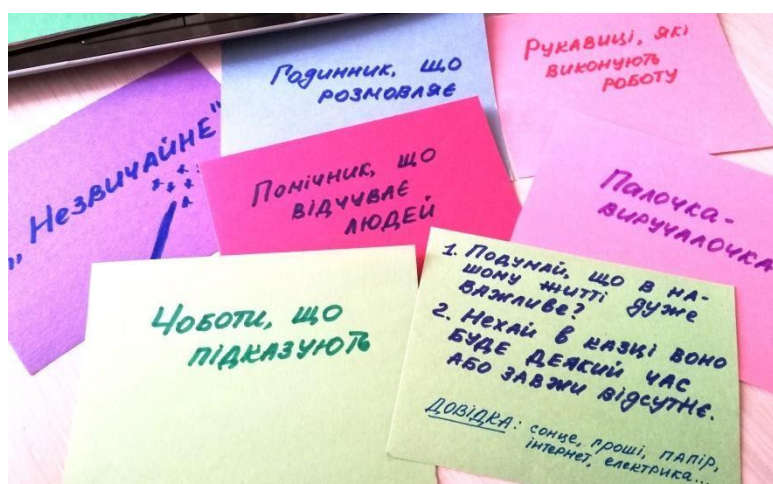

Рис. 3.6. Стос «Незвичайне»

Кількість стосів та їх вміст можна редагувати, залежно від учасників, їхньої творчості та фантазії. Кожен учасник (або один) по черзі тягне картку і відповідно до записаного в картці придумує елементи казки. Таким чином, гра допомагає швидко придумати захоплюючу дидактичну казку.

Представлену авторську гру використовували під час зустрічей зі студентами. Учасники гри були захоплені творчим процесом і стверджували, що гра надзвичайно впливає на пробудження фантазії та творчої уяви. За допомогою гри «Казколандія» студенти створювати фрагменти казок та групові казки.

Таким чином, заняття для охочих студентів другого та третього курсів мали насичений характер, учасники отримали достатньо інформації у сфері створення дидактичних казок. Але, на наш погляд, для повноцінної підготовки фахівців у такій сфері, необхідна більша кількість годин для зустрічей, а також виконання самостійної роботи.

Крім цього, у травні 2017 року на базі Седнівського НВК відділу освіти Чернігівського району Чернігівської області було проведено майстер-клас для учнів третього класу (Додаток Р). За допомогою авторських карток учні усім класом створили казку «Оранжевий та Лінійчик», яка спонукала учнів до старанного навчання.

У наступному 2017-2018 навчальному році, під час проходження асистентської практики, студенти 21 та 22 групи другого курсу також частково ознайомилися з методикою створення дидактичних казок під час лекційних та семінарських занять із курсів «Педагогічна майстерність» (Додаток І, Й, К), «Методика навчання освітньої галузі «Математика» (Додаток Л, М, Н). На заняттях (групова та індивідуальна робота) та під час виконання самостійної роботи студенти створювали дидактичні казки або фрагменти казок, частина яких увійшла в збірку «Смачні казки».

На семінарських заняттях студенти дали такі визначення дидактичної казки: «Це чарівний світ захопливих пригод та кінцівок», «Казка, як квітка – різнобарвна, витончена, піднімає настрій та робить життя цікавішим», «Казка як повітря, без неї неможливо уявити дитяче життя».

Отже, підготовка майбутніх учителів початкової школи до створення казок є актуальною та необхідною, на що вказує творча діяльність студентів під час зустрічей.

3.2. Результати експериментального дослідження

Наступним етапом експерименту було проведення контрольного зрізу, який відбувся у кінці травня 2017 року, нами було проведено повторне анкетування та групове опитування із використання більш розширених та змістовних питань, ніж на констатувальному експерименті (Додаток В).

Анкета для проведення контрольного зрізу серед студентів включала такі питання:

1. Чи були для Вас корисними семінари, присвячені мистецтву придумування казок?
 - Так.
 - Ні.
 - Я це вже знала.
 - Інше.
2. Яка саме інформація була корисною для Вас на семінарах?
3. Як вам допомогла інформація в написанні казок, яку Ви отримали на семінарах?
 - Виникали швидко різні ідеї.
 - Легко було скласти казку.
 - Завдяки їй, Ви вперше в житті написали казку.
 - Ви не користувались нею в написанні казок.
 - Заважала Вам при написанні казок.
 - Інше.
4. Якої інформації Вам бракувало під час написання казок?
5. Що було складного в написанні казок?

6. З якими методами та прийомами придумування казок ви ознайомились на семінарах?

- Картки Проппа (готовий конструктор казок).
- «Слово народжує слова».
- Біном фантазії (на-д, шафа і пес).
- «Що було б, якби...» (метод гіпотез).
- Творча помилка (на-д, Малиноманія).
- Метод нарізок (з газет, журналів).
- Гра «Сліпі відповіді» (учасники по черзі пишуть на листочку відповіді на запитання, але згортають листок, щоб інші не бачили відповідей).
- «Малюнок в декілька рук».
- «Стара казка на новий лад».
- «Казка навиворіт» (на-д, зла Червона Шапочка і добрий Вовк).
- «Салат із казок» (поєднання декількох казок).
- «Фантастичний аналіз» (розчленування казкового героя, на-д, Пінокіо з дерева, має ключик, має довгий ніс – одну з цих ознак змінюємо).
- «Скляна людина» (надаємо персонажу ознаку будь-якого предмета).
- Оживлення предметів.
- Фантастичне виключення (на-д, зникло сонце, або гроші).
- «Історія на помилці» (на-д, взуття одягають на руки).
- Метод фокальних об'єктів (ознаку одного предмета переносимо на інший).
- Метод мозкового штурму.
- Метод «Збільшення – зменшення» (на-д, маленький слон).
- Продовження відомої казки.
- Ігрові методи.

7. Які методи та прийоми Вам найбільше знадобилися в процесі придумування казок?

8. Як Ви вважаєте, чи можуть дидактичні казки змотивувати дитину до навчання або допомогти в засвоєнні начального матеріалу, або в закріпленні знань?

9. На яких уроках доцільно використовувати дидактичні казки?

- Математика.
- Українська мова.
- Літературне читання.
- Основи здоров'я.
- Природознавство.
- Образотворче мистецтво.
- Музичне мистецтво.
- Трудове навчання.
- Я у світі.
- Фізична культура.
- Інше.

10. Які б Ви дали поради щодо проведення таких семінарів?

11. Чи рекомендували б Ви іншим студентам побувати на таких семінарах?

- Так.
- Ні.
- Можливо.
- Інше.

Контрольний зріз показав, що цей курс є ефективним та корисним для майбутніх учителів початкових класів. Проаналізувавши результати дослідження, активність та творчість студентів, ми зробили такі примітки: а) високий рівень підготовки до створення казок, в першу чергу, мають ті студенти, у яких високий рівень мотивації та прагнення самовдосконалюватися в професійній сфері; б) середній рівень підготовки, в основному, характеризує тих студентів, які мають періодичний рівень мотивації розвитку літературних здібностей, зрозуміли методику створення дидактичних казок, але не мали часу отримати знання реалізовувати на практиці; в) початковий рівень, в основному, характеризує студентів, які пройшли курс навчання, але мали низьку мотивацію до застосування знань на практиці.

Результати експерименту: у 34 % студентів – високий рівень підготовки до створення дидактичних казок; у 55 % студентів – середній рівень і 11 % – початковий.

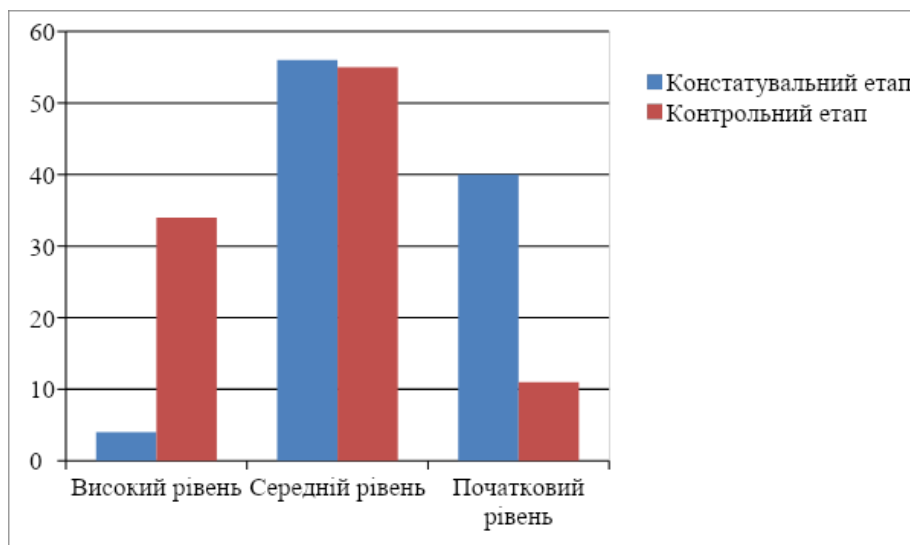

Рис. 2.2. Порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного етапів дослідження

Опрацювавши результати контрольного зрізу, ми отримали таку додаткову, але важливу інформацію:

1. Більшість студентів задоволена пройденим курсом, але зауважують, що потрібно більше семінарських занять, щоб краще опанувати дану тему.
2. Найбільш корисною для студентів була інформація, що стосується прийомів та методів створення казок.
3. Після пройденого навчання більшості студентам легко й швидко скласти дидактичні казки, деякі з них зазначили, що після пройдених семінарів, вони вперше в житті склали казку.
4. Усі студенти відмітили, що рекомендують іншим майбутнім учителям початкових класів пройти такий курс навчання.
5. Більшість студентів написала дидактичні казки, які, на наш погляд, варто використовувати на уроках в початковій школі.

Найбільш цінним матеріалом у контрольному зрізі був аналіз авторських дидактичних казок, які склали студенти під час проходження курсу «Учимося складати дидактичні казки» (Додаток И). Аналіз цих казок дав підстави стверджувати актуальність підготовки майбутніх вчителів початкових класів до створення казок. Деякі казки студентів написані на досить високому рівні і можуть бути рекомендовані до використання в початковій школі. Крім цього, відбулося часткове впровадження використання дидактичних казок Чернігівській ЗОШ №27. Учні були надзвичайно зацікавлені казками, активно взаємодіяли один з одним та пробували навіть створювати авторські групові казки (Додаток П).

ЗАВДАННЯ І ГРАФІК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

(затверджено на вченій раді факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв
(протокол № 9 від 26.05.2021)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Факультет _____

Кафедра _____

Освітній ступінь _____

Спеціальність _____
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

(прізвище, ім'я, по батькові)
1. Тема роботи _____

Науковий керівник _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені Вченою радою факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв,
протокол № ____ від _____ р.

2. Строк подання студентом магістерської роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Етапи роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання
I. Підготовчий	- Вибір теми кваліфікаційної роботи. Планування дослідження. - Уточнення теми і затвердження її вченою радою факультету.		
II. Дослідницький: а) теоретичне дослідження проблеми; б) розробка нової методики.	- Теоретичне дослідження проблеми. - Розробка авторської методики на основі результатів теоретичного дослідження проблеми. - Подання чорнового варіанту першого розділу роботи на перевірку науковому керівникові.		
Проміжний контроль	Оцінка стану виконання кваліфікаційної роботи		
в) експериментальне дослідження	- Організація дослідження. - Реалізація (аналіз матеріалу дослідження). - Констатація (опис результатів аналізу). - Інтерпретація результатів. - Подання чорнового варіанту другого розділу на перевірку науковому керівникові.		
III. Текстовий: а) редагування	- Робота над змістом тексту. - Формулювання загальних висновків та анотацій. - Оформлення чорнового варіанту всієї роботи.		
Рубіжний контроль	Оцінка стану готовності роботи та її рекомендація до захисту на засіданні кафедри		
б) Форматування	- Доопрацювання та оформлення чистового варіанту роботи з дотриманням стандартних вимог. - Переплетення роботи та подання її на рецензування		
IV. Завершальний	- Підготовка доповіді для захисту роботи. - Підготовка демонстраційного матеріалу.		

Студент _____

Керівник роботи _____

ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка**

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня: «магістр»

на тему

Виконала:
студентка II курсу, 23а групи
Спеціальності 013 «Початкова освіта»
Петренко Марина Миколаївна

Науковий керівник:
к. пед. н., доцент
Іваненко Наталія Петрівна

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2021 року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри дошкільної та початкової освіти
протокол №_____ від «___» _____ 2021 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
В СПИСКУ ДЖЕРЕЛ,
ЯКИЙ НАВОДЯТЬ У КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ РОБОТІ**

Вид літературного джерела	Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел
Монографії: один автор	Гавриленко Т. Л. Розвиток початкової освіти в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття: історико-педагогічний аспект : монографія. Київ : Фенікс, 2019. 383 с. Стрілець С. І. Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. 2-ге вид. допов. і переробл. Чернігів : ФОП Лозовий В. М., 2015. 544 с. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка. Київ : Кондор, 2015. 318 с.
два і три автори	Стрілець С. І., Запорожченко Т. П. Формування математичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів засобами інноваційних технологій : Монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 204 с. Зборовська Н., Ільницька М. Феміністичні роздуми: на карнавалі мертвих поцілунків. Львів: Літопис, 1999. 336 с.
Багатотомні видання	Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с. Кант І. Критика способности суждения. Кант И. Сочинения: в 6 т. Т. 5. Москва: Мысль, 1966. 564 с.
Словники	Кемеров В. Е. Философский энциклопедический словарь. Москва: Советская энциклопедия, 1989. 814 с.
Складові частини книги	Логвіненко Н. Сучасний стан української фантастичної прози. <i>Логвіненко Н. Українська фантастична проза в системі факультативних занять: метод. посіб.</i> Книга: Книга, 2012. С. 166-175.
Статті в збірці	Лимар Ю. М. Експериментальне дослідження стану самовиховання майбутніх учителів початкової школи. <i>Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки.</i> 2018. Вип. 81(1). С. 179-182. Носко Ю. М. Сутність та структура проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури. <i>Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки.</i> 2019. Вип. 2. С. 236-240. Міненко А. О., Каплінський В. В., Белінська Т. В. Особливості зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів в контексті їх професійного становлення. <i>Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт).</i> 2020. Вип. 4. С. 32-38. Olena Demchenko, Inna Stakhova, Maryna Davydova, Iryna Larina, Yulia Lymar, Svitlana Strilets PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE DEVELOPMENT OF GIFTEDNESS OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL CHILDREN BY MEANS OF DRAMATIZATION. <i>SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 28th-29th, 2021.</i> 165-177.

Вид літературного джерела	Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел
Статті в журналі	<i>Стрілецька Н. М.</i> Формування логічних умінь молодших школярів у початковому курсі інформатики. <i>Комп'ютер у школі та сім'ї</i>. 2018. № 1. С. 11-19. Коваль В. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до проведення екскурсій <i>Рідна школа</i>. 2015. № 1-2. С. 24-27
Статті в довіднику / словнику	Кон І. С. Личность. <i>Философский энциклопедический словарь</i> . Москва: Советская энциклопедия, 1983. С. 314.
Дисертації	<i>Запорожченко Т. П.</i> Формування математичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів засобами інноваційних технологій: дис. ...к-та пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2018. 220 с.
Автореферати дисертацій	Кисла О. Ф. Особливості розвитку професійного самовизначення майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ, 2008. 18 с. Турчина І. С. Проблеми української національної освіти в педагогічній спадщині О. Кониського (1836-1900 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2010. 24 с.
Електронний ресурс	Коновальчук М. В. Реалізація ідей педагогіки життєтворчості в контексті ноосферної освіти в Україні. URL: http://do.gendocs.ru/docs/index ... (дата звернення: 02.06.2021)

ЗАСОБИ МІЖФРАЗОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В НАУКОВІЙ ПРАЦІ

Мовленнєва функція	Мовні засоби
Послідовність викладу	По-перше, по-друге, по-третє; з одного боку, з іншого боку; насамперед, наостанок; передусім; почнемо з того, що...; спочатку; також; далі; водночас; після того як...; нарешті
Ступінь вірогідності повідомлень	Очевидно, безумовно, без сумніву, безперечно, напевне, певно, певна річ, звичайно, мабуть, як відомо
Послідовність у часі	Спочатку, потім, тепер, насамперед, перш ніж, після того як, одночасно, наприкінці
Причина і наслідок, умова і наслідок	Якщо..., то...; оскільки; тому; а відтак; позаяк; таким чином; внаслідок; завдяки тому, що; у зв'язку з тим, що; через те, що; у результаті; це пов'язано з; зважаючи на те, що; з огляду на те; що; з огляду на викладене вище; це спричиняється тим, що; це залежить від того, що
Зіставлення, протиставлення	Так само, як і...; як ..., так і...; проте; але; навпаки; у той самий час; однак; утім
Доповнення, уточнення	Водночас, зокрема, крім того, щоправда, наприклад, як-от, цебто, разом з тим, точніше, зауважмо
Узагальнення, висновок	Отже, таким чином, відтак, узагальнюючи сказане, з розглянутого можна зробити висновок, зважаючи на викладене вище, звідси, підсумовуючи
Ілюстрація до сказаного	Наприклад, так, проілюструємо це на, кілька прикладів, опишемо кілька випадків, коли
Перехід до нової думки	Розгляньмо, перейдемо до, ще одне:

**МОВНІ ЗАСОБИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ
ПІД ЧАС ЦИТУВАННЯ І ПЕРЕКАЗУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

Цитування	Переказ
К. писав/пише: «»	К. вважав/стверджував, що...
Як пише/писав К.: «»	К. гадав, що...
Як твердив ще К.: «»	К. стверджував, що...
Як підкреслює К.: «»	К. вказує на...
Згідно з К.: «»	Автор наголошує на...
Згідно з уявленнями К.: «»	К. виділяє/зазначає/гадає/ підкреслює/пропонує/рекомендує/ розрізняє/стверджує/вважає, що за К., ...
На думку К.: «»	За словами К., ..
К. гадає, що «»	На думку К.,
Як зазначив К.: «»	З точки зору К.,
К. вважає, що в цьому віці «»	Згідно з К. / концепцією авторів, ...
К. зазначав з цього приводу, що «»	К. вбачає головну причину в ...
К. так характеризує...: «»	К. дійшов висновку, що...
«... – зазначає К., – ...»	У цій статті автор доходить висновку, що...
«... – читаємо у К., – ...»	Якщо йти за К., то...
«... – резюмує К., – ...»	К. зазначав з цього приводу, що
Причину такої ситуації К. бачить у тому, що «»	
К., проте, відстоює іншу точку зору, згідно з якою «»	Дотримуючись іншої точки зору, К. стверджує, що...

ОПОРНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЩОДО АНАЛІЗУ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ

В. Бондар визначає поняття «компетентнісний підхід» як ... [44, с. 67-78].

У роботах О. Савченко розглядаються теоретичні засади та технології роботи з[34-36].

Викликає науковий інтерес дослідження Е. Холостової, у якому авторка розкриває проблеми соціального сирітства та пропонує шляхи їх вирішення [41, с. 73].

Спільним у згадуваних дослідженнях є ідея ...

Однак згадувані автори розходяться у думках, коли питання торкається ...

Аналіз наукових джерел наводить нас на висновок про те, що ...

Ми довели, що...

На наш погляд,

На нашу думку, ...

Ми вважаємо, що ...

Отже, ...

**ДЕКЛАРАЦІЯ ЩОДО УНІКАЛЬНОСТІ ТЕКСТІВ РОБОТИ
ТА НЕВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШИХ АВТОРІВ БЕЗ ПОСИЛАНЬ**

(затверджено вченою радою факультету
дошкільної, початкової освіти і мистецтв
(протокол № 9 від 26.05.2021)

Прізвище, ім'я, по батькові

Факультет

Шифр і назва спеціальності

ДЕКЛАРАЦІЯ

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації, стверджую, що подана кваліфікаційна робота на тему: «_____»
_____»
є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських та суміжних прав, закріплених статтями 21–25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не була написана іншою особою, а дані та інформація не були здобуті у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна робота буде відхилена без права її захисту, або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

Дата і підпис студента

ВІДГУК
наукового керівника на кваліфікаційну роботу магістра

Студента (ки) _____
(прізвище, ініціали)

На тему _____

1. Актуальність теми _____

2. Що є позитивного в роботі _____

3. Характеристика роботи студента над темою кваліфікаційної роботи _____

4. Практична цінність висновків і рекомендацій _____

5. Наявність недоліків _____

6. Загальна оцінка кваліфікаційної роботи та її допущення до захисту перед ЕК:

Науковий керівник _____
(посада, вчене звання, вчений ступінь)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«__» _____ 20__ р.

**ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЗВІТУ ПОДІБНОСТІ
В АНТИПЛАГІАТНІЙ СИСТЕМІ**

(https://library.sumdu.edu.ua/images/FTP_materials/Strikeplagiarism_com_UA_Similarity_Report_Interpretation_guide.pdf)

**ІНСТРУКЦІЯ
ДЛЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЗВІТУ ПОДІБНОСТІ
В АНТИПЛАГІАТНІЙ СИСТЕМІ**

Звіт Подібності:

- ✓ полегшує оцінку незалежного досліджуваного тексту;
- ✓ вказує на кількість запозичених фрагментів і дає їх джерело.

I. Функціональність Звіту Подібності

- генерує коефіцієнти подібності, які визначають відсоток запозичень, знайдених в аналізованому документі;
- відзначає фрагменти, ідентичні текстам, знайденим у порівняльних базах даних;
- представляє 10 найдовших виявлених у документі запозичень у вигляді списку найдовших фрагментів;
- виділяє запозичення, виявлені в документі, відповідно до джерел подібності та порівняльних баз даних, в яких вони були знайдені (база даних місцевих університетів, база даних текстів, зібраних у програмі обміну базами даних, база даних RefBooks, база даних правових актів (DLA) та глобальних Інтернет ресурсів);
- дозволяє розмежовувати (виділяючи синім) вибране джерело запозичень;
- визначає ступінь подібності до конкретного джерела подібності, вираженого в:
 - кількості слів, спільних для обох текстів;
 - кількості фрагментів, в яких вони були представлені в аналізованому тексті;
 - відсотковий коефіцієнт подібності аналізованого документа до джерела.
- дозволяє переміщатися по документу, що полегшує його аналіз.

II. Коефіцієнти Подібності

- ✓ визначити, в якому відсотку документ складається з фрагментів, ідентичних тим, які виявлені в інших текстах,
- ✓ виразити відношення кількості слів, знайдених в інших текстах, до загальної кількості слів у розглянутому документі.

Значення коефіцієнта подібності 1 (КП1) визначає, яка частина документів містить фразу 5 слів або більше, знайдену в базі даних університету, базі даних програми обміну базами даних, базі даних RefBooks або інтернет-ресурсів (за винятком запозичень з правових актів, знайдених у Базі даних правових актів). Коефіцієнт подібності 1 використовується насамперед для вивчення мовної незалежності автора документів.

Значення коефіцієнта подібності 2 (КП2) визначає, яка частина документів містить фразу з 25 слів або більше знайдених в базах даних, згаданих вище (за винятком бази даних правових актів). Через довжину виявлених фраз, показник подібності 2 є кращим інструментом для виявлення несанкціонованих запозичень.

Коефіцієнт подібності DLA (КП DLA) вказує відсоток аналізованого документа, який формується виключно з фраз 8 або більше слів, які знаходяться в Базі даних правових актів.

III. Активний список запозичень

Активний перелік запозичень дозволяє швидко проаналізувати основні джерела запозичень в тексті і просту навігацію на знайдених відзначених фрагментах.

■ Активні списки запозичень

Прокрутіть список аналізуйте, особливо фрагменти, які перевищують КЛ 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтесь посиланням "Позначити фрагмент" та перевіряйте, чи є вони короткими фразами, розкладаними в документі (виглядає як текст), цитованими короткими фразами поруч з іншими (можливої плагіат) або великими фрагментами без згадки джерела (прямий плагіат).

+

10 найдовших фраз (1,76 %)

+

з бази даних RefBooks (0,16 %)

+

з домашньої бази даних (0,03 %)

+

з програми обміну базами даних (0,00 %)

+

з Інтернету (14,67 %)

■ Вміст пошуку - позначення запозичень:

Будь ласка, зверніть увагу на те, що система не дає остаточної оцінки. Якщо виникнуть підозри, Звіт Подібності повинен бути переданий на ретельний аналіз.

Процентне значення для конкретного запису в списку вказує, яка частина аналізованих документів ідентична вказаному джерелу.

III. Зміст звіту подібності

Фрагменти, ідентифіковані як подібні будуть відзначені у Звіті кольорами відповідно до міток походження запозичень. Кольори, що відображаються в змісті звіту про подібність:

- **зелений** - фрагменти з Інтернет-ресурсів;
- **червоний** - фрагменти з домашньої бази даних та з програми обміну базами даних.

Програма обміну базами даних - опція системи Плагіат, яка дозволяє отримати доступ до бази даних документів інших установ, які беруть участь у програмі, що дозволяє розширити джерела аналізу антиплагіатства.

Членство в програмі обміну базами даних є результатом положень ліцензійної угоди. Якщо Ви зацікавлені в приєднанні до програми, зверніться до відділу обслуговування

клієнтів, щоб підготувати додаток до контракту та отримати додаткову інформацію.

- **помаранчевий** - фрагменти з ресурсів бази даних RefBooks.

RefBooks - база даних публікацій і текстів з усіх галузей науки і культури, створених компанією Plagiat.pl, що є основою для перевірок, які виконуються системою Strikeplagiarism. Вона складається з безлічі збірок текстів, наданих авторами та видавцями виключно з метою аналізу на антиплагіат.

В даний час вона містить майже 4 мільйони текстів, захищених авторським правом, переважно на польській та англійській мовах. Завдяки співпраці з видавництвами Wolters Kluwer SA, Termedia і Paperity.org, база даних містить останні книги, коментарі та наукові статті, доступні як у традиційній моделі, так і на основі відкритих ліцензій (так званий відкритий доступ) і бази даних архів.org. Він також містить колекції текстів багатьох дрібних видавців і авторів.

- **Синій колір фону** - фрагменти, знайдені в документах з бази даних правових актів (DLA).

Аналізовані тексти також порівнюються з польськими правовими актами Wolters Kluwer SA, що дозволяє відрізнити їх від інших видів запозичень, оскільки нормативні акти не захищені авторським правом.

- **Жовтий колір фону** - символи з нелатинського алфавіту, які можуть вказувати на спроби приховати запозичення.

Оповіщення - інформація, включена в Звіт Подібності, що вказує на виникнення символів з нелатинських алфавітів у розглянутому документі. Функція оповіщення полягає в тому, щоб приділяти особливу увагу координатора щодо законності використання зазначених символів, присутність яких може вказувати на спробу фальсифікації значень коефіцієнтів у звіті про подібність.

Що треба знати при користуванні газом в побуті: |
• газові прилади зберігати **в чистоті, не допускаючи до них** малолітніх дітей, осіб в нетверезому стані, **а також тих, хто не пройшов** інструктаж; |
• перед включенням газових приладів необхідно перевірити приміщення, а при їх роботі повинна бути відкрита **кватирка або фрамуга**; |

Документи, в яких було виявлено Оповіщення, виділені червоним знаком оклику у списку документів, а статистичні дані про події попередження включені до звіту про подібність у розділі "Попередження та сповіщення".

■ тривога	
тривога	42

- **голубий** - фрагменти джерела подібності, вибрані користувачем (з використанням функцій, розташованих у розкривних списках).

The screenshot shows a document snippet with a legend on the right. The legend has four categories: Institutional Databases (red square), Internet Sources (green square), legal acts (blue square), and RefBooks Database (orange square). Three arrows point from the legend to the document text: a red arrow points to the word 'rodziny' in the first paragraph, a green arrow points to the word 'rodziny' in the second paragraph, and a blue arrow points to the word 'rodziny' in the third paragraph. The document text is in Polish and discusses social services for children and families.

LEGEND

- Institutional Databases
- Internet Sources
- legal acts
- RefBooks Database

świadczeń rodzinnych tam, gdzie jest to niezbędne do wyrównania szans dzieci i młodzieży (niepełnosprawność, ubóstwo, dysfunkcyjność). Musi on promować działania na rzecz usamodzielnienia się rodzin, czyli dostępność pracy i zatrudnienia; upowszechnić usługi opiekuńcze dla małych dzieci (żłobki) i w okresie przed rozpoczęciem edukacji (przedszkola). Istotną rolę w stworzeniu ich sieci muszą odegrać samorządy. One również powinny dbać o jakość tych usług i dostępność finansową; zapewnić młodemu pokoleniu realny dostęp do mieszkań; umożliwić wszystkim dzieciom pełen dostęp do oświaty i nauki oraz różnych dróg edukacyjnych poprzez demokratyczny system stypendialny; Radikalnym zmniejszeniu ubóstwa i wykluczenia wśród dzieci. Można to osiągnąć poprzez: zmiany w zasadach dostępności pomocy (w tym także dożywiania), by docierała ona do dzieci bez względu na postawy rodziców (ich gotowość do współpracy z pracownikami socjalnymi); opracowanie programów wsparcia (o charakterze zadaniowym) skierowanych do rodzin wielodzietnych; upowszechnienie rodzinnych form opieki zastępczej nad dziećmi, zwłaszcza zawodowych rodzin zastępczych; stworzenie warunków do konkurencji na rynku usług opiekuńczych finansowanych przez państwo; wdrożenie efektywnego systemu alimentacyjnego, zapewniającego dzieciom należne im świadczenia.

§ 100 1. W rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 października 2007 r. w sprawie przyznania Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa tymczasowej akredytacji

Два відтинки зеленого і червоного використовуються для розрізнення наступних фрагментів, що знаходяться в різних джерелах або в одному джерелі, але в інших місцях.

IV. Додаткові функції

За запитом можуть бути включені додаткові функціональні можливості звіту:

а. Коефіцієнти цитування

Значення коефіцієнта цитування (КЦ) вказує, яка частина аналізованого документа була включена в лапки (тобто починається і закінчується символом ").

Слід пам'ятати, що система буде вибирати правильно позначені лапки. Система не аналізує легітимність використання фрагментів, охоплених цитатами. З цієї причини цитування, котре не було правильно виділеним, буде пропущеним під час аналізу антиплагіарності. Коефіцієнт цитувань є допоміжним, і при аналізі результатів звіту слід враховувати механічний характер його розрахунку.

б. Пропуск бібліографії

Можна пропустити аналіз бібліографії, що міститься в роботі, за умови, що він був представлений у вигляді нумерованого списку, що починається зі слова "Бібліографія".

Китайці запекло сперечаються з індійцями, хто саме придумав заварювати ароматне листя, щоб скуштувати такий приемний напій, як чай. Утім, більшість не залежних від цих країн експертів схильються якраз на користь Піднебесної, мовляв, це вона — батьківщина даного питва. Тому з Китаю і почнемо. Традиції вирощувати чай у цій країні налічують не багато, не мало 5 тисяч років.

Бібліографія

1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий; [пер. з давньогрец. Л.Заронська]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14).
2. Коренівський Д.Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К.: Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України; т. 59).
3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К.: Асамблея діл. кін.: Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України; т. 1).

За ці роки вдалося вивести близько 8 тисяч різновидів напою, серед яких найбільш популярні і затребувані у всьому світі. Найголовніші плантації розташовані у західному і східному округах провінції Янцзи, хоча загалом цим бізнесом займаються практично у всіх частинах Китаю. Іноземні туристи відвідують плантації як пам'ятки, а оскільки переважно це заповідні об'єкти, за вхід доводиться платити.

V. Інтерпретація Звіту Подібності

Для точної інтерпретації Звіту Подібності необхідно зробити наступні кроки:

- ✓ **Визначити значення коефіцієнтів подібності** (вважається підозрілим, якщо перший коефіцієнт подібності перевищує 50% і якщо другий коефіцієнт подібності перевищує 5%);
- ✓ **Дослідити список "Найдовші ідентифіковані фрагменти"** (фрагменти, у яких кількість слів більше 200 вважається підозрілою, тому вони вимагають суворої перевірки; якщо такий фрагмент існує, його слід знайти за допомогою посилання "Відзначити фрагмент" і перевірити, чи цитується він чи ні);
- ✓ **Прокрутіть списки "Документи, що містять подібні фрагменти"**, враховуючи особливо документи, що містять фрагменти, які перевищують Коефіцієнт подібності 2 (вони позначені жирним шрифтом). У вас є такі документи, і особливо якщо вони знаходяться у верхній частині списку, ви повинні використовувати посилання "Відзначити фрагмент" і перевірити, чи є вони короткими фразами, розкиданими по всьому документу (в цьому випадку ми можемо розглядати їх як випадкові), або довгі фрагменти тексту, що примикають і відокремлюються лише короткими фразами (така ситуація викликає підозру);
- ✓ **Якщо виникнуть будь-які підозри, Звіт Подібності повинен бути відправлений на детальний аналіз, який, на додаток до використання функцій звіту про подібність, представлений у пунктах 1-3, стосується точного аналізу змісту документа, беручи до уваги фрагменти, виявлені системою в інших текстах.**

VI. Основна інформація про інтерпретацію звіту подібності

Strikeplagiarism.com є інструментом для перевірки оригінальності перевірених документів. Її метою є визначення точної пропорції можливих подібностей перевіреного тексту у порівнянні зі змістом баз даних і Інтернету.

Система надає вищезгадану інформацію, дозволяючи незалежну оцінку законності запозичень, знайдених у перевіреному документі. Метою системи є не декларувати, чи текст був написаний самостійно чи ні, а надати необхідні матеріали для формування думки щодо його оригінальності. Таким чином, звіт подібності повинен завжди перевірятися компетентною особою. Зокрема, документ не повинен оцінюватися виключно за відсотками коефіцієнтів подібності. Необхідно перевірити вміст документів - якщо цитування позначені, і якщо вони походять з документів, перелічених під посиланням.

Strikeplagiarism.com не визначає, який документ був створений першим - той, який аналізується системою, або той, який вважається джерелом. У разі сумнівів, користувач не може встановити, виключно на підставі звіту про подібність, який з документів є оригіналом і який був скопійований. Цей висновок може бути результатом лише детального аналізу обох документів.

Завдяки методам аналізу подібності система також виявить певні фрази, які часто використовуються, такі як: "Як я вже згадував раніше" або "Ми можемо зробити висновок, що". Проте кількість таких фраз у групі запозичень та їх вплив на величину коефіцієнта подібності не повинна перевищувати 50%.

Аналіз, проведений нашою компанією, показує, що коли тексти містять велику кількість фраз, взятих з професійного поля, коефіцієнт подібності значно зростає. Як наслідок, деякі документи можуть отримати відносно високі відсотки, хоча детальний аналіз Звіту про подібність покаже, що він не містить несанкціонованих запозичень. З цієї причини ми ввели другий коефіцієнт подібності. Коефіцієнт подібності 2 визначає більш точний відсоток позик, знайдених в аналізованих документах. Його значення обчислюється як коефіцієнт подібності 1, але він визначає фрази, які мають певну кількість слів, які встановлює університет.

Наша рекомендація для університетів, з якими ми працюємо, - встановити ліміт для коефіцієнта подібності 2 до 25 слів. Також ми рекомендуємо детальний аналіз звітів, які мають коефіцієнт подібності 2 більше 5%. Документи, що перевищують допустимі коефіцієнти подібності відсотків, не можуть автоматично розглядатися як випадки плагіату.

VII. Контакти:

Якщо у вас виникли проблеми, зверніться до нашого відділу обслуговування клієнтів:

E-mail: ukraine@strikeplagiarism.com

Тел. +38 073 018 91 33

+ 38 089 250 08 97

Навчально-методичне видання

Стрілець С. І., Лілік О. О., Кисла О. Ф., Сазонова О. В.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
В СИСТЕМІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
В ГАЛУЗІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК**

Технічний редактор
Комп'ютерна верстка
та макетування

О. Клімова

О. Клімова

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія KB № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.*

Підписано до друку 30.07.2021 р. Формат 60х84 1/8.
Ум. друк. арк. 12, 56. Обл.-вид. арк. 5,98. Зам. № 956.
Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т. Г. Шевченка,
14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53,
тел. 65-17-99
nuchk.tipograf@gmail.com